الكنز الثمين

فى قواعد اللغة العبرية

أحمد فؤاد أنور

مركز الراية للنشر والإعلام

الكنز الثمين

في قواعد اللغة العبرية

أحمد فؤاد

مدرس اللغة العبرية بالكليات العسكرية

اســـــم الكتـــــاب: **الكنز في قواعد اللغة العبرية**

المؤلـــــــــــف: **أحمد فؤاد**
مدرس اللغة العبرية بالكليات العسكرية

الناشـــــــــــر: مركز الراية للنشر والاعلام

الطبعـــــــــــة: الأولى سنة ٢٠٠٠

رقم الإيداع
٩٩/١٠٢٨١

"من علم لغــة قوم أمن مكرهــم"صدق رسول الله صلى الله عليه وسلم

تقديم

اللغة كائن حي ينمو ويلد ويموت ومستلزمات العصر والتقـــدم ، والصراع مع اللغات الأخرى يجعل مفردات وتراكيب لغوية تندثر وتحــل محلها أخرى ، ومن هنا تنبع أهمية دراسة اللغة العبرية الحديثة من خـــلال جهد بدأ بالشروع في تحقيق عصري لأحد المراجـــع الرائـــدة (هـــو في الأغلب المرجع الأول من نوعه فقد صدر عام ١٩٢٦) .

وهو المرجع الذي أعترف الحاخام الأكبر للطائفة اليهودية في مصـر "حاييم ناحوم أفندي" بأنه " **أول سفر ظهر من نوعـــه (...) يـــؤدى النتيجة المطلوبة من غير عناء لمن يريد تعلم اللغة العبرية على القواعـــد الأصلية من أبناء العرب**".

يحتاج التحقيق لجهد جهيد ما كنت لأتصدى له إلا بعد أن رأيت الأستاذ "أحمد فكري "يتصدى لجهد أكبر– أيمانا منه برسالته التنويريـة – بحصوله على المرجع النادر ثم تبنيه لعودته في ثوب عصري للقارئ العـربي .واضعا شعار تواصل الأجيال موضع التنفيذ في خدمة العلم .

ولذا عندما خيرت بين تأليف كتاب عن اللغة العبرية وقواعدها وبين التحقيق والمراجعة اخترت خوض الطريق الأصعب بعد أن بهرني الكتاب النادر ورأيت أن الفائدة العلمية ستكون أشمل وأكبر لو تم تقديمه في ثوب عصري.و تعاملت مع الموضوع بشكل أكاديمي بالمعنى الإيجابي للكلمة فقمت بالتصويب والحذف والإضافة في عشرات المواضع بهدف التدقيق ومواكبة تطور اللغة وكذلك التبسيط .

نتيجة الجهد الذي قمت به تمثل في مفاجأة سارة حيث خرج للنور كتاب عصري وشامل استعنت فيه في بعض المواضع بكتاب الكتر للرائد في مجاله "محمد بك بدر" الذي يستحق كل الإشادة .بالإضافة لكتاب قواعد اللغة العبرية للأستاذ الدكتور "رشاد الشامي" رئيس قسم اللغة العبرية بجامعة عين شمس وكتاب أستاذ العبرية لليهودي المصري "مراد فرج" المحامي وعدد من القواميس الحديثة أهمها قاموس "أيفن شوشان".

أحمد فؤاد

تمهيد:

اللغة هي "ألفاظ يعبر بها كل قوم عن أغراضهم " والكلمة أصلها لغوت أي تكلمت وقد أختلف العلماء حول أصل اللغة وفيما إذا كانت إلهاما من الله أو اصطلاح البشر. فقال أفلاطون إنها وحي وتوقيف من الله في الوضع . وأيده في ذلك ابن فارس والأشعري .بينما يقول فريق أخر من العلماء أن اللغة اصطلاح وتلقين يأخذه الناس بعضهم عن بعض ومن أنصار هذا المذهب ديودورس وشيشرون وأبي العلي الفارسي وتلميذه ابن جني وطائفة من المعتزلة.

تنتمي اللغة العبرية إلي مجموعة اللغات السامية التي عرفت بهذا الاسم عام ١٧٨١من خلال العالم الألماني شلستر الذي أخذ هذا الاسم من سام ابن نوح. واللغات السامية المستخدمة حاليا هي العربية والعبرية والحبشية والسريانية (لغة الكنيسة وبعض القرى في العراق وسوريا)، واللغات السامية متقاربه من بعضها البعض خاصة في تصاريف الأفعال والضمائر وأسماء أعضاء جسم الإنسان والأقارب .

نشأة اللغة العبرية

لم تذكر (بالنص) في الكتب المقدسة ، وهو ما يدل على ان هذه التسمية كانت من عمل غير العبريين . قالوا وإنما ذكرت في سفر إشعيا من التوراة ص ١٩ - بلغة كنعان — مسماة باسم كنعان حفيد نوح عليهما السلام . ثم أطلقوا عليها اسم اليهودية جاء ذلك في سفر الملوك الثاني ص ١٨ — انظر إشعيا ص ٣٦

على أننا وجدنا في سفر نحميا هذا الاسم (يهودي) ولكنه لم يرد له ذكر إلا بعد هجرة العشرة الأسباط — هنالك كان هذا النعت يطلق على اللغة والأمة أيضاً .

والفرق كبير بين ـ لفظي — عبري — وإسرائيلي — لأن عبري إنما كان ينعت به الشعب قبل ظهور الأسباط وفي الأيام الخالية ، أما من بعد ذلك فقد اعتزوا بهذه التسمية ، وأصبحوا يفخرون بالاسرائيلية . على أننا لا نجد من بين المؤرخين اليونانيين والرومان — مثل يوزينيوس وطصطيوس وحتى المؤرخ الاسرائيلي الشهير يوسيفوس — من ذكر اليهود أوسماهم بالاسرائيلية — وإنما كلهم يجمعون على تسميتهم(بالعبريين) ومعنى هذا اللفظ مأخوذ من عبر النهر كما أسلفنا — أي « نهر الفرات » .

ثم إنهم أضافوا ياء النسبة على (عبر) فأصبح (عبرياً) وأول من سمي بهذا الاسم عشيرة سيدنا إبراهيم عليه السلام التي جاءت من شرق الفرات الى أرض كنعان

راجع تكوين ص ١٢ ع ١٣ ، على أن بعض مؤرخي اليهود ينسبون هذا إلى عابر الجد السادس لابراهيم .

ولقد كانت تسمى عند نقلها إلى البابلية - باللغة المقدسة - تمييزاً لها على غيرها من دارج اللغات

والتاريخ يجهل نشأة اللغة العبرية من عهدها الأول ، وإنما غاية ما يعرفه ، أنها وليدة أرض كنعان ، - وأنها كانت تجري على ألسنة قبائل الكنعانيين والفينيقيين - سكان فلسطين ، قبل أن يسكن أبناء إبراهيم تلك البلاد .

ولقد زارت مصر مع أبناء يعقوب حفيد ابراهيم وعادت معهم إلى موطنها الأول - أرض كنعان .

وكنعان اسم يقع ويشمل - كل عشائر الكنعانيين ، سكان فلسطين وما تاخمها من بلاد سوريا - ذلك الجزء الذي يقع على سكانه نعت الفينيقيين - وقد وجدت عملة من آثاراتهم تشهد بذلك ، وتعزز هذا الرأي .

تطور اللغة العبرية

أما تاريخ اللغة العبرية فقسمان :

(١) العصر الذهبي ـ ويبتديء من أول نشأة اللغة إلى هجرة بابل

(٢) العصر الفضي ويبتديء من هجرة بابل إلى ما بعد هذا العهد بسنين

ويشمل العصر الذهبي عهد كتابة الأسفار المقدسة : وهاك هي :

التوراة ـ : سفر التكوين والخروج واللاويين والعدد والتثنية .

ثم سفر يشوع والقضاة وراعوث وصموئيل الأول والثاني ، وسفر الملوك الأول والثاني . ومزامير داوود وأسفار الأنبياء : يوئيل وعاموس وهوشع وإشعيا وميخا وصفنيا وحبقوق وناحوم وعوبديا وأرميا وحزقيال

وأنت لا تجد ثمت فارقة بين أساليب هذا العهد مهما حاولت أن تتبين خلافاً بين لهجة ولهجة ، وهو ما يدل على أن هذه الأساليب كلها ترجع إلى عهد واحد .

والعصر الفضي : ويبتديء من الهجرة إلى عهد المكابيين أي إلى سنة ١٦٠ ق م .

استعمال اللغة الأرآمية

وإنما جرت اللغة الأرآمية مع لهجة اليهود في أرض بابل ، ولاكتها ألسنتهم ، لسهولتها وتشابه لهجتها بلهجة اللغة العبرية ، ولهذا نجد أنها بقيت تجري بها ألسنتهم ، حتى بعد عودتهم إلى الأرض المقدسة ، وحتى نجد أيضاً أنها حلت محل العبرية بعد تنازع البقاء الذي وقع بين اللغتين . راجع نحميا ص ٨ ع ٨

وأنت تجد أثر اللغة الأرآميـة ظاهراً في أسفار عزرا ونحميا واستر وأسفار الأنبياء ، يونان وحجّي وذكريا وملاخي ودانيال . وفي غير ذلك مثل سفر الجامعة وبعض المزامير التي أضيفت إلى مزامير داوود . على حين أنك تجد أيضاً في بعض الأسفار قطعاً تشبه لهجة العصر الذهبي ، مع أنها ليست منه . راجع مزامير « م١٢٠ و م ١٣٧ و م ١٣٩ » فانك تجد لهجة عالية متينة على تأخر عهد هذه الأسفار

ولا تحسب أن الكتاب المقدس قد جمع كل ما كان يستعمل من اللغة العبرية في ذلك العهد ، فان كثيراً من الأفعال وكثيراً من الألفاظ التي كانت تستعمل في ذلك العهد لم يذكرها الكتاب المقدس .

قواعد اللغة العبرية وتنظيمها

انتهى عهد كتابة الكتب المقدسة ، وجاء عهد المفسرين الذين عالجوا تفسير وتبيين ما حوته هذه الأسفار مما استغلق فهمه على الكافة من الناس . ثم هم أخذوا من بعد ذلك في ترجمتها إلى اللغات الحية المعروفة في البلاد التي هاجر إليها اليهود .

وأقدم الترجمات — الترجمة الاسكندرونية التي بدأت في عهد تلماي فيلدلفوس للخمسة الأسفار الأولى وتمت في ما بعد ذلك — وهذه الترجمة — هي الترجمة اليونانية المعروفة بالترجمة السبعينية .

ثم ترجمت إلى اللغة الأرآمية . ثم ظهرت طائفة من علماء اليهود فوضعت الشكل — كالفتحة والكسرة الخ .

ولما كان القرن العاشر — بدأ اليهود في وضع قواعد للغة العبرية محاكاة لما كان من شأن العرب في وضع قواعد العربية . وأول من ألف كتاباً في هذا الباب « الراب سعديا جاءون » الذي مات سنة ٩٤٢ م . ولقد سمي كتابه الأول (إجارون) أي المجموعة — ثم وضع كتاب اللغة العبرية وكتاب الفصاحة ، ثم الراب آدونيم بن تميم البابلي — الف كتاباً جمع فيه بين العربي والعبري . والراب يهوذا بن قريش وقد ألف كتاب النسب وسماه « الأب والأم » . والراب مناحم بن سروق الأندلسي — ألف كراسة في قواعد العبرية . والراب أدونيم اللاوي بن لبرط المغربي من مدينة فاس والراب يهوذا حيوج المشهور عند العرب بأبي ذكريا يحي — والراب يونا بن

جناح القرطبي المعروف بأبي الوليد . والراب هاي جاءون. والراب شلومو ابن جبيرول . والراب شموئيل الأمير القرطبي . والراب موسى الكوهين الأندلسي القرطبي . والراب داوود هاجر القاضي . والراب إسحق بن يسوس . والراب ليفي المعروف بابن التبان الأندلسي . والراب إبراهيم بن عزرا وعائلة القمحي ، ثم ظهر في القرن التاسع الأستاذ العلامة سموئيل داڤيد لوصاطو ، ثم جاء من بعد هؤلاء مؤلفون كثيرون مثل م . ا . ڤايزن و ش . ش . قنطور وفيتش . وپنس الخ . . . .

التوراة واللغة العبرية

كتبت التـوراة باللغة العبرية ، ما عدا بعض كلمـات وقطع كتبت باللغة الآرامية ، منها : ـ

(١) في سفر التكوين الأصحاح ٣١ : ٤٧

(٢) سفر أرمياص ١٠ : ١١

(٣) بعض آيات من سفر عزرا من الأصحـاح الرابع إلى الأصحاح السادس

(٤) بعض أصحاحات من سفر دانيال ، من الأصحاح الثاني إلى الأصحاح السادس .

ونحن إذا قلنا إن القرآن الشريف أفصح ما في العربيـة ـ فان التوراة أيضاً أفصح ما كتب باللغة العبرية ـ ولقد كانت تكتب لأول عهدها ، مهملة الشكل ، وبحروف تشبه الحروف الفينيقية . ثم لما أطلق كورش ملك الفرس سراح الاسرائيليين ، وهجروا بلاد بابل ، كانت لغتهم الأصلية قد طاف عليها طائفُ النسيان ، فنسوا لغتهم هذه وجرت على ألسنتهم اللغة الآرامية ، فشاعت اللغة الآرامية وذاعت هذه عند الكافة . على أن الكتابات والرسـائل ، كانت تدون بالعبري ، أما الخاصة والعلماء والفهماء ، فكانوا يتكلمون ويتخاطبون بالعبري أيضاً وبقوا محافظين على لغتهم يحيون بها تاريخهم وهـذه هي الدرجة الثانية من درجات اللغة العبرية ، ويبتدىء عصرها من عهد الاسكندر ذي

القرنين إلى القرن الخامس بعد الميلاد . ولقد سميت لغة العلم والعلماء ، واللغة المقدسة ، وقد تغلغل فيها من غريب اللغات ونافر الألفاظ شيء غير قليل ، فصارت مقسمة هكذا

(١) كلمات عبرية أصلية مأخوذة من الآرامي

(٢) كلمات مأخوذة من اليوناني واللاتيني .

أما لغة الدرجة الثالثة فتبتدىء من نحو ٥٠٠ سنة إلى الآن ، إذ كانت اليهود تكتب كتبهم في أنحاء العالم باللغة العبرية ، ولكنها صارت لغة تكلف وصناعة ، لا حياة فيها ولا بر ، لكثرة ما انتابها من التقليد والمحاكاة

وهناك فريق من كتاب اليهود ، جنح إلى تقليد العربية والتشبه بها ، ومنهم من حاكى غيرها من اللغات وفسد الأمر كله ، ومنهم أيضاً من قلد لغة الدرجة الثانية ، وأضاف إليها بعض كلمات وأوزان آرامية . وبعد ما بادت معرفة اللغة الفصحى ، صار اليهود يكتبون اللغات الغربية ، بحروف عبرية ، وهناك كتب عربية وإسبانية وألمانية مكتوبة بالخط العبري ، وقد كتبها السامريون باللغة العبرية بعد أن عفت آثار اللغة الآرامية .

وهذه أسماء بعض الأنبياء باللغة العربية والعبرية لتتبين معانيها والغرض المقصود من هذه التسمية

آدم	من آداماه . أرض لأنه مأخوذ من الأرض
حواء	حفه . أم كل حي
نوح	نوّح . الراحة . سماه أبوه بذلك لأنه قال إنه سيريحنا من تعبنا
ابراهيم	أبرهام.أبرام .سارٍم ابرهيم باركه اللهفزاد عليه الهاءوهذا الحرف يدل على كلمة هامون أي جمهور ومعناه أب الجمهور
ساره	سَرَه . السيدة
إسحق	يصحق . من يضحك . . . . . فضحكت فبشرناها باسحق ومن وراء اسحق يعقوب
يعقوب	يَعَقُوب . جاء عقب أخيه اذ وجدوا يده ماسكة بعقب أخيه
يوسف	يعني يزيد . تضرعت أمه إلى ربها أن يزيد لها ولداً
موسى	موشه . مسحوب منتوع من الماء
هارون	أهَرُن . قيل إن الهاء زائدة وكثيراً ما توجد . وأرون يعني أغنىّ
يشوع	يهو شوّع . فرج الله
صموئيل	شيموئيل . اسم الله
داؤود	دفيد . المحبوب - العزيز — من أعماله المزامير . . . . .
سليمان	شلومو . سلامهُ وله سفر الأمثال والجامعة ونشيد الأنشاد

إلياس	إلياهو . الخضر . ربي هو الله
إشعيا	يشعيه . يفرج الله
أرميا	يرميه . يرفع الله
حزقيال	يحزقيل . يقوي الله
عزرا	عـزرا . أعانة
نحميا	نحميـه . يعزي الله
إستر	ابنة عم مردخاي (مردخي) . ومعناها المسك الزكي الطاهر

الإنجيل

ولقد كتب الإنجيل باللغة اليونانية ولكن وجدت فيه كلمات أرآمية مكتوبة بحروف يونانية ، كما ظهر أن بعض الإنجيل كتب بالأرآمي أولاً ، ثم نقل من الأرآمية إلى اليونانية . هذا ما كان من شأن الأناجيل الاربعة : متى . ومرقص . ولوقا . ويوحنا .

أما أسفار بولس الرسول ، فقد كتبت باليونانية ، وقد ترجمت أسفار العهد الجديد إلى السرياني ، فأخذ هذه الترجمة نصارى فلسطين وسوريا ، واستعملوها في كنائسهم ، بعد أن تشتت المسيحيون الشرقيون هنا وهناك في أنحاء العالم ، وبعد أن وقع الخلف بينهم في الاعتقاد بطبيعة السيد المسيح عليه السلام ، فقالت طائفة منهم إن طبيعة المسيح واحدة ، وقالت جماعة إنه من ناسوت ولاهوت ، أي من طبيعتين ، فانقسموا إلى نصارى ، ويعقوبيين وملكيين . وكان أهل فلسطين ملكيين فترجموا الأناجيل والتوراة ترجمة جديدة ، من الأصل اليوناني وأدخلوا عليها لهجتهم . بيد أنهم حافظوا فيها على الأصل محافظة شديدة ، فترجموها ترجمة حرفية . وكانوا لا يراعون فيها المعاني ولا ترتيب الكلمات بحسب قواعد اللغة الأرآمية . ولما أن فتح العرب بلاد فلسطين أخذ ظل هذه اللغة يتقلص وأذنت شمسها بالمغيب سريعاً .

على حين أن اليهود في عهد السيد المسيح كانوا قد هجروا لغتهم العبرية ، فطاف عليها طائف النسيان وكانت بدداً ، وكان مثلها كمثل الخلاسي المولود من أبوين متباينين شكلاً ولوناً . والمعروف أن هذا العصر أظلته لغات ثلاث

(١) العبرية عند علماء اليهود واحبارهم

(٢) الآرامية عند الكافة من الناس

(٣) واليونانية عند الحكام بدليل ماسطره بيلاطس البُنْطي حاكم ذلك الجيل فوق الصليب الذي صلب عليه « شبيه » السيد المسيح فقد سطر هذه العبارة على الصليب تشهيراً واستهزاءاً « هذا ملك اليهود » والمعروف أن هذه العبارة سطرت فوق الصليب باللغات الثلاث المعروفة في ذلك العصر . العبرية ، والآرامية ، واليونانية .

أما السيد المسيح عليه السلام ، فكان يخاطب الناس على قدر عقولهم لأنه كان يخاطب العامة بالآرامية ، على أنه كان يعرف العبرية ، بدليل ما ورد في الإنجيل من أنه كان يقرأ الكتب العبرية في المجمع . جاء في الأصحاح الرابع من إنجيل لوقا من العدد ١٦ إلى العدد ٢٣ مانصه . «وجاء إلى الناصرة حيث كان قد تربى ودخل المجمع حسب عادته يوم السبت ، وقام ليقرأ — فدفع إليه سفر إشعيا النبي ، ولما فتح السفر وجد الموضع الذى كان مكتوباً فيه . روح الرب عليّ لأنه مسحني لأبشر المساكين ، وأرسلني لاشفي المنكسري القلوب ، لأنادي للمأسورين بالاطلاق ، وللعمي بالبصر ، وأرسل المنسحقين في الحرية ، وأكرز بسنة الرب المقبولة . ثم طوى السفر وسامه إلى الخادم ، وجلس وجميع الذين في المجمع كانت عيونهم شاخصة إليه فابتدأ يقول لهم : إنه اليوم قد تم هذا المكتوب في مسامعكم . وكان الجميع يشهدون له ويتعجبون من كلمات النعمة الخارجة من فمه ، ويقولون : أليس هذا ابن يوسف ؟من أين له أن يقرأ الكتب » أما الغرض من قراءة الكتب فقراءتها باللغة العبرية

18

اللغة العربية واللغة العبرية

الرأي عند المحققين من أصحاب علم اللغات السامية، أن نصف اللغة العبرية أقدم من العربية والنصف الآخر أحدث منها . أما النصف الذي هو أقدم فهو الخاص بترتيب الجمل . وأما الحديث ، فهو ما يختص بالكلمات والأوزان . وقد كانت العربية أسرع وأنشط في التطور من العبرية ، وأقدر على التعبير ، وآداء صيغ التفكير ، فأوزان الأفعال والأسماء العربية أصح وأمتن منها في العبرية وكثيراً ما يشبه العبري اللغة العربية العامية . خذ مثلا كلمة (عين) فأنت تجدها في العبرية على وتيرة واحدة « عاين » أما في العربية فعينٌ وعيناً وعينٍ . وجمع المذكر السالم يجمع في العبري غالبا بـ (يم) بخلاف العربي فانه يجمع بالواو والنون والياء والنون .

أما الثروة اللغوية فان العربية تفضل غيرها من اللغات السامية غنى واتساعاً وطلاوة وحلاوة . وهذا ما يفض الإشكال القائم بين اليهود والمسلمين ، فان العرب يقولون: إن لغتهم أقدم اللغات، وان آدم كان يتكلم العربية ، وكذلك اليهود يزعمون هم أيضاً هذا الزعم ، والتحقيق العلمي له الولاية والأمر .

19

اليهود فى أرض مصر

الكبش بين اليهود والمصريين

صور من اللغة العبرية على البردي

والتاريخ يحدثنا حديث الصدق والامانة، فيظهرنا على ما كان من العراك بين اليهود والمصريين، وما هو من أثر اللغة العبرية من سنة ٤٠٨ قبل الميلاد - فيقول إن اليهود هبطوا أرض مصر فاتخذوا التجارة سبيلا للارتزاق والعيش، ودخل بعضهم في عداد الجند هنالك في إسوان، بعد أن فتح الفرس أرض مصر وحكموها، وبنوا قلعة حربية في جزيرة إسوان - فكثر عدد اليهود قرب أسوان.

وكان واجباً عليهم أن يشيدوا لهم معبدا يقضون فيه مناسكهم، ويولون وجوههم شطره لاقامة شعائرهم الدينية، وإحياء فروضهم وتقديم قربانهم. ولقد تم لهم ذلك فبنوا معبداً جعلوا يقضون فيه فروضهم الدينية، وكان من هذه الفروض أن يقدموا الذبائح يضحونها على مذبح في المعبد الذي شيدوه، ويحرقون هذه الذبائح، يقدمونها قرباناً للرب تقرباً وزلفى.

والمعروف أن أفضل وأولى الذبائح أن تقدم قربانا للرب ـ الكبش. حسبك مصداقا لذلك ما جاءتنا به الكتب المنزلة عن كبش النبي ابراهيم عليه السلام الذي فدى به ابنه إسماعيل عليه السلام.

واختلف الناس في ذلك. أما المسلمون فهذه عقيدتهم، وأما اليهود والنصارى فيعتقدون غير ذلك، ويقولون إن الرب إنما أراد أن يجرب إبراهيم فأمره بذبح ابنه الأصغر اسحق، فلما أن صدع بأمر ربه ـ

جاءه الملاك وأمسك بيده ثم قدم له الكبش ليفدي ابنه اسحق ـ هذه رواية التوراة كما جاء في الأصحاح الثاني والعشرين من سفر التكوين

والمعروف أن المصريين كانوا يرفعون الكبش إلى مكانة التقديس ـ هنالك كان النزاع قائما ودائما ، والشجار عاماً وشاملاً ، والخلف خطيراً ومستحكما ، بين هؤلاء وهؤلاء فتمكن كهنة المصريين من الاتفاق مع عامل الفرس إذ ذاك على تخريب معبد اليهود ونقض بنائه حجراً من على حجر. فظاهر العامل الفارسي كهنة المصريين على اليهود ـ واستظهروا به ونكلوا باعداء معبودهم . وكان أن بعث العامل هذا بكتاب إلى قائد قلعة إسوان ابنه ـ يأمر فيه بهدم معبد اليهود ، فصدع بأمر والده وأمر جنوده فأعملوا بمعاولهم في بناء المعبد حتى هدموه وتركوه خراباً بياباً . أما اليهود فاعتصموا بفجوة الاستكانة ، وتواصوا بالصبر ، وعمدوا إلى الاستظهار بكل من تربطهم وإياه من رابطة ، أو يمت إليهم بمعرفة ، أو يتوسمون فيه نفعاً لهم ، فكتبوا إلى عامل الفرس في القدس يستصرخونه ، وكتبوا إلى كهنة اليهود هناك يبثونهم آلامهم ، ويصفون حالهم من بعد زوال رمز عظمتهم الدينية ، وهيكل التقديس . وعَبَثا كان ذلك

على أنهم من بعد ذلك ، عاودوا الكتابة كرة أخرى ، فبعثوا بكتاب آخر إلى عامل الفرس في فلسطين ، فكان حظه كحظ سابقه الأول ، وكان نصيبه الإهمال والإغفال .

أما هذا الكتاب فذو أهمية تاريخية لغوية ـ إذ وجدت منه صورتان ـ من نحو عشرين سنة في جزيرة إسوان ـ مخطوطتان على البردي ، وهما من أجل وأهم ما وجد من هذا النوع حتى الآن .

أصل التسمية

أول من سمي عبرياً هو سيدنا إبراهيم الخليل عليه السلام لأنه عبر نهر الفرات ونزل بأرض كنعان (فلسطين) فسماه أهل تلك الجهة العبري [1] وهناك قول إن جد إبراهيم السادس يدعى עֵבֶר (عيبر) فسميت ذريته بالعبريين

واللغة العبرية إحدى اللغات السامية . وسميت سامية نسبة إلى שֵׁם (شِم) وهو سام بن نوح وكانت اللغات السامية في ذلك الوقت لغات أهالي فلسطين وفينيقيا وسورية وبين النهرين وأرض بابل وجزيرة العرب أعني المنطقة الواقعة على شواطيء البحر الأبيض المتوسط الشرقية حتى نهر الدجلة والواقعة من جبال أرمنيا حتى القسم القبلي من جزيرة العرب

---

(١) تكوين ص ١٤ ع ١٣ « وجاء الناجى وأخبر أبراهام العبرى »
ויבא הפליט ויגד לאברם הָעִבְרִי

تقسيم اللغات الساميه

تنقسم اللغات السامية إلى ثلاثة أقسام :

(١) عربية

(٢) عبرية

(٣) أرآمية (أو سريانية)

(١) اللغة العربية . مركزها الحد الجنوبي من منطقة اللغات السامية الأخرى وتنسب لها اللغة الكوشية وهي لغة أهل الحبشة وهي مأخوذة من لغة العرب الحميريين وسائر المخطوطات السينائية (نسبة الى جبل سينا)

(٢) اللغة العبرية تشبه اللغات الكنعانيةوالصورية (نسبة إلى صور عاصمة تلك البلاد) والصورية والفينيقية واحد

(٣) اللغة الأرآمية (أو السريانية) هي لغة أهل الشمال والشمال الشرقي وهي المنطقة التي أطلق عليها اسم סוריית (سوريت) وهذا الاسم أطلق على تلك المنطقة في عهد الحضارة النصرانية . أما اليهود فيسمونها כַּשְׂדִּית (كسديت) أو الكلدانية

قواعد اللغات السامية

للغات السامية قواعد خاصة بها ليست موجودة في غيرها من اللغات الأخرى . فمثلا الحروف وهي أصل اللغة ـ تحتوي على حروف صوتية حلقية من طبقات مختلفة . والحركات أصلها ثلاث أَ إي . أو . a., e , u..

وأكثر مصادر اللغات السامية كلمات ثلاثية .وللفعل ماض ومضارع وأمر مع استعمال خاص ولا يوجد شاذ في تركيب الكلمات . وينقسم الاسم إلى مذكر ومؤنث ومفرد ومثنى وجمع . وسنتكلم على كل منها بعد

القلم العبري الحالي

أصل القلم العبري الحالي هو المسمى מִכְתַּב אַשּׁוּרִי (مختاف أشوري) ومعناه القلم الأشوري [١] وهذا القلم مستعمل من أيام عزرا الكاتب أي من أيام الرجوع من سبي بابل إلى الآن

على أن بعض الاسرائيليين يستنكفون من هذه النسبة ويزعمون أن لفظة אַשּׁוּרִי (أشوري) مشتقة من מְאֻשָּׁר (مِؤشّار) أي ممدوح ومشكور لأن أحرف هذا القلم أكثر انتظاماً من أحرف القلم الأصلي ولذلك سموا القلم الحالي أيضاً بأسم מְרֻבָּע (مِرُبّع) أي المربع تمييزاً له عن الأقلام العبرية الأخرى المستعملة في حواشي المؤلفات والتي يستعملها العامة

طريقة الكتابة والقراءة

العبرية تكتب وتقرأ من اليمين إلى اليسار كاخواتها اللغات السامية الأخرى [٢]

---

(١) نسبة الى أشور وهى الموصل

(٢) يرى الأستاذ لوصاطو وهو أحد علماء اللغات العبرية أن السبب فى كتابة

والحروف العبرية مفككة أي أن حروفها ليست متصلة كالعربية مثلا بل كل حرف منها مستقل بذاته وذلك في جميع استعمالاتها وتستثنى من ذلك الألف واللام فتكتب أحيانا هكذا ﭏ

عدد الحروف

عدد أحرف اللغة العبرية بحسب صورتها الوضعية اثنان وعشرون حرفا إلا أنها تكون أكثر من ذلك إذا اعتبرنا اللفظ من جهة واعتبرنا المركز من جهة أخرى كما سيأتي بعد

الحركات

تحرك الحروف العبرية بحركات كما في اللغة العربية فتحرك بالفتحة والضمة والكسرة وبالشدة والمدة والوصلة . وفيها حركات ذات إمالة كما سيجيء بعد ذلك ويدخلها السكون وهناك حركات قليلة مركبة من حركتين

وللغة العبرية كما للغة العربية نحو وصرف وبلاغة

اللغات السامية من اليمين إلى اليسار هو أنه كانت الكتابة فى الأصل تنقش على الأحجار بالمطرقة والأزميل لمن طبع النقاش أن عسك المطرقة باليمين ويطرق على الأزميل فلذا تكون الكتابة بحسب سهولة العمل من اليمين إلى اليسار

جدول الحروف العبريه

الاحرف العربية	الاحرف الوضعية	[illegible]	ضبط لفظها	رمزها بالانجليزية	معنى اسمها	نطقها	قيمتها الرقمية
أ	א		أليف	a	نور	—	واحد
ب	בּ ב		بيت	b	بيت	كنطق بيت	اثنين
ج	גּ		جِمَل	g	جمل	بكسر الجيم	ثلاثة
د	ד		دالت	a	باب	وزن ثابت	أربعة
ه	ה		هيه	h	خذ	كالعربي العادى	خمسة
ف	ו		ڤاف	Vave	مشبك	—	سته
ز	ז		زاين	z	سلاح	كلفظ باين	سبعة
ح	ח		حيت	h	احاطة سياج	كلفظ بيت	ثمانية
ط	ט		طيت	t	قربة أو ثعبان	كلفظ بيت	تسعة
ى	י		يود	y	يد	كلفظ يوم	عشرة
ك	כּ		كاف	K	كف ، ملعقة	كالعربي	عشرون
خ	כ	ך	خاف	Kh	» »	»	»
ل	ל		لَيَمْدْ	l	عِلِّم	كَوَرِّدْ	ثلاثون
م	מ	ם	مَيِمْ	m	ماء	على وزن بيت	اربعون
ن	נ	ן	نون	n	حوت	كالوزن العربي	خمسون
س	ס		سَمَّخ	s	مسند	كوزن صبِّح	ستون
ع	ע		عاين	—	عين	كوزن فاعل	سبعون
پ	פּ		پيه	p	فاه	—	ثمانون

تابع جدول الحروف العبريه

الاحرف العربية	الاحرف الوضعية	[illegible]	ضبط لفظها	رمزها بالانجليزيه	معنى اسمها	نطقها	قيمتها الرقمية
ف	פ	ף	فيه	ph	فم	كالنطق العربي	ثمانون
ص	צ	ץ	صدّق أو صادى		صالح او صديق	كوزن هادي	تسعون
ق	ק		قوف	q	قرد	كوزن خوف	مائة
ر	ר		ريش	r	فقر او رأس	كوزن عيش	مائتان
ش وس	שׁ שׂ (١)		شين وسين	sh,s	سن	كالنطق العربي	ثلثمائة
ت	ת		تاف	Tav	علامة ×	كوزن خاف	اربعمائة

يستخدم اغلب الإسرائيليون الأرقام الإنجليزية في الكتابة ، مع نطق الرقم بالعبرية، والأقلية تستخدم القيمة الرقمية للحروف،بمعنى أن תשנ"ט = ٧٥٩

لأن ת (٤٠٠) + ש (٣٠٠) + נ (٥٠) + ט (٩) = ٧٥٩

وعند حسا ب السنوات الميلادية المقابلة للسنة العبرية يتم إضافة الرقم ١٢٤٠ لذلك فإن عام ٧٥٩ حسب التقويم الديني الإسرائيلي يقابل عام ١٩٩٩ ميلادي.

---

(١) حرف الشين שׁ ينطق شيناً إذا كانت النقطة على رأس الحرف من الجهة اليمنى وينطق مثل نطق sh الفرنسية أو الانجليزية وأما السين שׂ فتنطق سينا إذا كانت النقطة على رأس الحرف من الجهة اليسرى وتنطق مثل s الفرنسية أو الانجليزية السين שׂ والسمخ ס هما نوع واحد نطقاً وحرف سمخ حرف أرآمى ذكر كثيراً فى التوراه كما هو هنا

الأحرف النهائية

أحرف כ وמ وנ وפ وצ. ك أو خ ـ م ـ ن ـ ب أو ف ـ ص
تتغير أشكال هذه الأحرف عند وقوعها في آخر الكلمة فتصير هكذا

ך، ם، ן، ף، ץ مثال ذلك

הַדֶּרֶךְ — מַיִם — שַׁאֲנָן — מְעוֹפֵף — צִיץ

طريقك مياه هادي أو مطمئن طائر زهرة

يستخدم الاسرائيليون حاليا "الخط اليدوي" في الكتابة اليدوية بالقلم (وهو أكثر ليونة واستدارة)، وهذه قائمة بالأبجدية بالخط اليدوي.

צוּרָתָהּ בִּדְפוּס	צוּרָתָהּ בִּכְתָב
א	א
ב	ב
ג	ג
ד	ד
ה	ה
ו	ו
ז	ז
ח	ח
ט	ט
י	י
כּ, כ, ך	כ, ך
ל	ל
מ, ם	מ, ם
נ, ן	נ, ן
ס	ס
ע	ע
פּ, פ, ף	פ, ף
צ, ץ	צ, ץ
ק	ק
ר	ר
שׁ, שׂ	ש
תּ, ת	ת

الخط العبري القديم

والرأي عندهم أن الخط العبري المستعمل عنداليهود في عصرنا الحاضر كان أبتداء استعماله ـ من عصر عزرا الكاتب عليه السلام ، أي من عهد رجوع سبي بابل ، ويطلقون على هذا الخط اسم الأشوري أو الخط المربع . أما الخط العبري القديم فانه كان على خلاف هذا ـ وإنما كانت صورته كالآتي :

(١) وحروف الهجاء هذه مأخوذة من كتابات وجدت منقوشة على ضريح ميشاع ملك مؤآب .

א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ ל

מם נן ס ע פף צץ ק ר ש ת

(٢) أما هذا فقد وجد في المخطوطات التي وجدت على مقربة من ينبوع الشِلُوَح (١)

א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ ל

מם נן ס ע פף צץ ק ר ש ת

(١) ينبوع الشلوح فى الجنوب الغربى من القدس الشريف

(٣) وجد هذا الخط منقوشاً على ضريح أشمنعيزر ملك صيدا

א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ

ל מ נ ס ע פ צ ק ר ש ת

مخارج أحرف الهجاء

تنقسم مخارج أحرف الهجاء الاثنى والعشرين حرفاوهي التي تكوّن حروف اللغة العبرية إلى خمسة أقسام

(١) حلقية ـ أي التي مخرجها الحلق ـ وهي א ח ה ע

(٢) حنكية ـ وهي ג י כ ק

(٣) لسانية ـ وهي ד ט ל נ ת

(٤) سنانية ـ وهي ז ס ש ר צ

(٥) شفوية (من الشفة) وهي ב ו מ פ

الاحرف الستة ذات النطقين

في اللغة العبرية ستة أحرف تنطق على نطقين وهذه الأحرف هي الباء בּ والجيم גּ والدال דּ والكاف כּ والباء פּ والتاء תּ

وتنطق ب و ج و د و ك وپ وت . متى كان الحرف داخله نقطة كما سبق وإذا خلت من النقطة تنطق هكذا :

ال ב ڤاء وال ג غ وال ד ذ وال כ خاف وال פ فاء وال ת ثاء

ويجمع هذه الأحرف الستة إذا خلت من النقطة قولك (ڤَغَذْ خَفَثْ)

ويجمعها إذا كانت مصحوبة بنقطة قولك (بَجَدْ كَپَتْ)

وتختلف الأسباط[1] في نطق بعض هذه الألفاظ ويمكننا أن نستدل على معرفة السبط من لفظ بعض هذه الكلمات فمثلا الباء ב تنطق ڤاء v عند أسباط اليهود في النمسا وفي ألمانيا وفي الروسيا .

وال ג تنطق غ عند الشرقيين من أسباط اليهود

وال ד دال ينطقها أهل العجم (بلاد الفرس) ذالا

وال כ الخاف ينطقها خاف كل اليهود

وال פ فاء تنطق فاء عند كل أسباط اليهود وذلك طبعاً عند خلوها من النقطة

وال ת تاء تنطق ثاء عند الألمانيين وسائر سكان الشمال

---

(١) الأسباط فى إسرائيل تماثل القبائل فى العرب

الأحرف الثلاثة التي يتغير نطقها في عصرنا الحالي إذا أتى بداخلها شدة هي الباء و الكاف والفاء. فتنطق vوخاء وp.

معاني الحروف

بينا في الجدول السابق أي جدول الحروف الهجائية أن لكل حرف معنى خاصا به وأن هذا المعنى مأخوذ إما من شكل الحرف الحالي أو من شكله في القلم الأصلي وإما من الألفاظ التي يعبر بها

الحركات

تنقسم الحركات إلى خمسة أقسام: كبرى وصغرى ومركبة وهي حركات a أَ . و e إِ . و i إِي . و o أُ . و ou أُو

حركات A أَ

(١) ◌ָ قَمَصْ קָמַץ = a مثل דָּוִד و שָׁם (كبرى)

(٢) ◌ַ پَتَّاح פַּתַּח = â مثل רַק و שָׁמַנִי (صغرى)

(٣) ◌ֲ حَطف پَتَّاح חֲטַף־פַּתַּח = a مثل חֲלוֹם و עֲמוֹד (حركة مركبة)

حركات E إ

(٤) ◌ֵ صِيريه جَدُول צֵירֵי־גָּדוֹל = ê مثل עֵינֵי (كبرى)

(٥) ◌ֵ صِيريه قطان צֵרֵי קָטָן = e مثل שֵׁם (كبرى)

(٦) ◌ֶ سِيجول סֶגּוֹל = è مثل כֶּסֶף (صغرى)

(٧) ◌ֱ حَطف سيجول חֲטַף־סֶגּוֹל = e مثل אֱמוֹר (مركبة)

(٨) ◌ְ شيڤا ناع שְׁוָא נָע = e مثل בְּנֵי (بين السكون والحركه)

حركات إي I

(٩) ־ִי حيريق جدول חִירִיק גָדוֹל = i مثل שִׁירִי (كبرى)

(١٠) ־ִ حرق חִרִק = i مثل אִם עִם (صغرى)

حركات أو O

(١١) וֹ حولم جدول أي حولم كبير חוֹלָם גָדוֹל = o مثل עוֹד לוֹ (كبرى)

(١٢) ־ֹ حولم חוֹלָם = o مثل קֹדֶשׁ יָכֹל (كبرى)

(١٣) ־ָ قمص حطوف קָמַץ חָטוּף أو قمص قطان קָמַץ קָטָן = o مثل כָּל - אִישׁ (صغرى)

(١٤) ־ֳ حطف قمص חֲטַף - קָמַץ = o مثل אֳנִיָּה (صغرى)

حركات أو U

(١٥) וּ شوروق שׁוּרוּק = ou مثل סוּס . לוּ (كبرى)

(١٦) ־ֻ قبوص קִבּוּץ = ou مثل שֻׁלְחָן (صغرى)

تمرين

تمرن على نطق الأحرف الآتية بالحركات

אֶ בּ בָ גִ דָ הַ ו זָ חוֹ טַ י כָּ קָ דֻ דָ

לְ מֵ נֵ סֵ עַ פַּ פָּ צֹ קָ רָ שִׁי שׁ תָּ תוּ

יֵ יֶ יִ חֲ עֱ אֲ אֱ

تنبيه في الجدول السابق ترى أننا قسمنا الحركات الخمس إلى ست عشرة حركة بخلاف أغلب اللغويين العبريين الذين يقسمون الحركات إلى عشر حركات ولكن تقسيمنا هذا هو آخر ما وصل إليه علماء قواعد اللغة العبرية في القرن العشرين ومذكور تقسيمنا هذا في أغلب كتب اللغة المعترف بها كمهدة في النحو وتقسيمنا هذا مأخوذ من كتاب قواعد اللغة العبرية لمؤلفه الأستاذ מ. א. ויזן والمطبوع سنة ١٩٢٣ ميلادية في برلين وفينا

تمرين

اكتب الكلمات الآتية بأحرف عبرية وبأحرف عربية

זָר חַן חֹק רוּץ הֲגַם אֱמֶת עַל יֵשׁ בְּךָ דֹּב צִיּוֹן

وأنت تجد جماع الحركات في هذه الجملة ، فتجد في أول كل كلمة حركة صغرى ، وتجد في آخر كل لفظ الحركة الكبرى

עַתָּה חֶלְקִי עִתִּי לְחָכְמוֹת מְנוּ

أما الحركات المركبة فتجدها في هذه الجملة

עֲבוֹד אֱלֹהֶיךָ בַּקֳּדָשִׁים

حالة القمص حطوف

קָמַץ חָטוּף

في الفصل السابق لهذا تكلمنا على الحركات ورتبنا جدولا لذلك وذكرنا أن من حركات الألف حركة القَمَص (ָ) وقلنا في نفس الجدول إن هذه الحركة نفسها أي حركة القمص (ָ) تنطق (أو) (ס) وتسمى حينئذ ـ « قمص حطوف » ـ ولبيان ذلك نقول

تنطق القمص (ָ) كالحركة (أو) (ס) وتسمى حينئذ قمص حطوف קָמַץ חָטוּף وذلك في خمسة مواقع مرموزة بالخمسة الاحرف الآتية التي تجمع في هاتين الكلمتين العبريتين חָן שָׁמַךְ وكل حرف من مجموع حروف هذين اللفظين يشير الى معنى خاص كما يأتي :

(١) ח الحاء . رمز لكلمة חָזָק (حزاق) أي شديد ونقول إنه عندما تأتي حركة القمص قبل حرف مشدد بدغش حزاق أي بشدة ثقيلة فحينذاك تلفظ القمص كلفظ (أو) (ס) مثال ذلك כָּלּוּ و רָנִּי (كُلُّوا ـ رُنِّي)

(٢) נ النون . رمز الكلمة נָחֵי עַיִן أي معتل العين (أجوف) ونقول إن الكلمات التي تكون ثلاثية ومعتلة العين ومحركة بحركة القمص (ָ) في الآخر يلزم أن تلفظ كلفظ (أو) (ס) بمعنى أننا نأخذ مثلا كلمة וַיָּשָׁב (ڤياشُوب) ونقرأها هكذا ڤيّاشوب أي حركة القمص

الثانية (׳) كحركة (أو) (o) وذلك لأنها من كلمة שׁוּב (شُوبْ) وشوب فعل أجوف

وكذا الحال في וַיָּקָם (ڤيـّاقم) تقرأ ڤيّاقُم لأنها من الفعل الثلاثي קוּם (قُوم) وهو فعل معتل العين (أجوف) إذن يلزم أن ينطق القمص الثاني (׳) كحركة (أو) (O)

قاعدة: كل كلمـة مشكلة بقمصين مسبوقين بحرف واو (ו ڤاڤ) العطف ومحركة بحركة البتاح يجب أن ينطق القمص الأخير كلفظ (أو) (O)

(٣) שׁ الشين. رمز لكلمة שְׁוָא (شـڤا) ونقول أن كل كلمةشكلت بقمص (׳) ومعه شيڤا هكذا (׳:) فيلزم أن ينطق بهذا الحرف كما لو كان (أو) (O) مثال ذلك קָדָשִׁים (قُدَشِيم) أي قد سـيات فالحرف קָ القاف حيث أنه مشكل بقمص (׳) وشيڤا (:) معاً يلزم أن ينطق كحرف (O) ممالة

قاعدة: كل قمص ثان بعده حركة شڤا ولم يوجد به ميتج מֶתֶג أي مَـدْة وصورتها هكذا (ا) ينطق (أو) (O) مثال ذلك חָכְמָה (حـُخـْمـَه) أي حكمة ولا تقرأ بحركتها الأصلية (أ) (A) مثل אָֽמְרָה أمـَراه أي قالت لأن القمص في الألف بعده ميتج أي مدة فتنطق (أ) (A) كما هو في الاصل

(٤) מ الميم رمز لكلمة מַקֵּף (مقـّف) أي المُخـُرِج وصورته هكذا (ـ) وهو يوصل بين كلمتين ونقول إذا أتى القمص (׳) في آخر حرف من المقطع الأول وبين هذا الحرف الأخـير وما بعده حركة المقـف فالقمص المذكور يجب أن يلفظ كلفظ (أو) (O) مثال

ذلك לֶאֱכָל־לָחֶם (لإخُلْ لِحَمْ) أي لأكل الخبز فالقمص (ָ) تحت حرف الخاف ך يجب أن ينطق كلفظ (o) لوجود المقف بعده وهو الذي يربط الكلمة الأولى بكلمة לָחֶם الثانية

ومثل كلمة כָּל־בְּכוֹר (كُلْ بِخوُرْ) أي كلُّ بكر فحركة القمص الموجودة في الكاف من كلمة כָּל يجب أن تنطق o لوجود المقف بينها وبين الكلمة الثانية

(ה) ך الكاف ويرمز لها بكلمة כְּפוּלִים (كِفُولِيمْ) أي الفعل المضعّف مثل וַיָּסֹב (ڤيا سُب) أي وأحاط [1] فالقمص (ָ) الموجود تحت حرف السَّمَّخْ (ס) يقرأ (o) (أو) بامالة لأن أصل هذا الفعل مضعف من فعل סָבַב (سَبُبْ) وكذلك الحال في וַיָּהָם (ڤيام) بمعنى هام أوهاج لأن الأصل في الكلمتين من همم وسبب המם وסָבב

ملحوظة — انظر قاعدة נָחֵי עַיִן معتل العين

تمرين

עָזִי תְּחָנֵּם וַתָּעָז וַיָּרָץ שָׁמְרָה בָּטְנִים חָק־נָתַן כָּל־אִישׁ וַיָּסָב וַיָּגָז

حركات أخرى

توجد حركات أخرى غير الحركات المذكورة في الجدول السابق (جدول الحركات) وعدد هذه الحركات خمس وهي . السكون والشدة والمخُـرِج والمدة والوصلة

---

(١) أحاط بالشيء كالسوار يحيط بالمعصم

السكون
שְׁוָא

السكون ويسمى שְׁוָא (شڤا) وعلامته نقطتان الواحدة فوق الاخرى كذا (:) وتوضع تحت الحرف للدلالة على أن ذلك الحرف لاحركة له (مهمل) فهي تكتب تحت كل حرف ساكن أو نصف ساكن مالم يكن ذلك الحرف واقعاً في آخر الكلمة فحينئذ يخلو الحرف الساكن منها لأن عدم وجود علامة أخرى تشير الى حركته تغني عن وضع الشڤا تحته ولذلك لا ترى هذه العلامة في الأحرف النهائية الا في الأحرف الآتية الخاف ךְ والتاف תְּ وأحياناً الباء בְּ والقوف קְ والدالت דְּ والطيت טְ

مثل מֶלֶךְ و אַתְּ و וַיֵּשְׁבְּ و וַיַּשְׁקְ و וַיִּחַדְּ و יֵשְׁטְ

أقسام السكون

السكون نوعان

(١) שְׁוָא נָע (شڤا ناع) أي سكون متحرك ويقرأ كنصف حركة مثل e

(٢) שְׁוָא נָח (شڤا ناح) أي سكون تام (كحركة السكون في اللغة العربية)

يأتي الشڤا الناع أي الشڤا المتحرك في الخمسة الاحوال الآتية وما عدا ذلك فكله شڤا ناح

(أ) تسمى الشفا شفا ناع عند ما تبتدىء الكلمة بحرف مشكل بها مثل שְׁלֹמֹה سليمان

(ب) اذا جاء في وسط الكلمة بعد حرف مشكل بشفا آخر فيكون الشفا الثاني شفا ناع . مثال ذلك מִשְׁפְּטֵי مِشْپَطي (أي أحكام. جمع حكم)

(ج) عند ما تأتي الشفا بعد حرف مشكل بحركة كبرى[١] وموقوف عليها مثال ذلك אָכְלָה (آخلاه) أي أكلت

(د) إذا جاء الدغش داخل حرف مشكل بشفا فتكون الشفا شفا ناع مثل דִּבְּרוּ

(ه) إذا جاء بعد الحرف المتحرك بحركة الشفا حرف مثله فتكون الشفا شفا ناع نحو הַלְלוּיָה (هاَلِلويّاه) ومعناه احمدوا الله ونحو צִלְלוֹ (صِلَلو) ومعناه ظلّه أو حمايته ونحو הִנְנִי (هِننِي) ومعناه هاأنا ذا

تمرين

שְׁמַע בְּנִי וְקַבֵּל דִּבְרֵי מִשְׁפָּט זִכְרוֹן יִפְתָּח מִשְׁפְּטֵי יִשְׁמְרוּ יִלְמְדוּ הַטְּהוֹרִים

---

(١) والحركات الكبرى هي القمص ָ و . الصيريه و ּ الشوروق و ֹ الحولم ֹ والحيرق بيود كذا אָ و אֵ و אִי و אוֹ و אוּ

الشدة

דָּגֵשׁ

الشدة أو التشديد معروف في اللغة العربية وعلامته في اللغة العبرية النقطة توضع في وسط الحرف أو في جوفه ويقال لهذه النقطة دَجيش דָּגֵשׁ بفتح الدال وكسر الجيم ممالا وكلمة דָּגֵשׁ أرآمية ومعناها (غز) أو طعن بالخنجر أو بالحربة وينقسم دجيش إلى نوعين

(١) دجيش حزاق דָּגֵשׁ חָזָק أي قوي أو شديد أو ثقيل .

(٢) دجيش قال דָּגֵשׁ קַל أي خفيف

فالدجيش الحزاق דָּגֵשׁ חָזָק هي حركة تشديد الحرف وتأتي في الأحوال الآتية

(١) بعد الإدغام نحو יִטַּע (يِطَّاع) أي يغرس وعلامتها النقطة في جوف الطاء ט وأصل هذه الكلمة יִנְטַע (ينطاع) لأن أصل الفعل נָטַע فلما جاء الدغش في حرف الطاء ט دلنا على أن الكلمة ناقصة حرف النون נ وهى فاء الفعل ومثل יִקַּח يِقّاح (أي يأخذ) فأصلها יִלְקַח يلقاح لأن أصل الفعل الثلاثي לָקַח فالدجيش الذي جاء في حرف القوف ק دلنا على إدغام اللام ל المفقودة

كذلك الحال في كلمة מִטַּהֵר (مِطَّهِر) أي مُتَطَهِّر فالدجيش الذي جاء في حرف الطيط ט دغم التاء ת لأن أصل الكلمة מִתְטַהֵר [1]

---

(١) منها الأصل العربي مُتَطَهِّر معنى ومبنى

مِتْطَهِرْ وهذه التاء תּ دليل فعل متطهر لأن أصلها من الفعل الثلاثي טָהוֹר طهور

(٢) في الكلمة التي من حرف وكلمة ، ككلمة מִשָּׁם مِشّام أي من هناك فالشدة التي جاءت في الشين שׁ تدغم النون من كلمة من لأن أصلها كلمتان مركبتان من מִן و שָׁם أي من هناك.

(٣) في البناء المشدد المبالغة أو للعمل بشدة فمثلا كلمة שִׁבֵּר شِبّير أي كسّر أصلها שָׁבַר أي كَسَر فالدجيش يدلنا على أن الكسر جاء بشدة أو للمبالغة في التكسير وتنطق كأنها שִׁבְבֵּר شِبْبِر .

(٤) ويأتي أحياناً الدجيش حزاق في بعض الحروف لتحسين اللفظ ولا فائدة فيه غير ذلك فمثلا كلمة מִקְּדָשׁ أصلها מִקְדָשׁ بدون تشديد في القوف ק ولكنها شددت لتحسين النطق كما ورد ذلك في سفر الخروج ١٥ ـ ١٧

ومثل אֵלֶּה و הֵנָּה و לָמָּה

(٥) ويأتي أيضا الدجيش حزاق في أول حرف من الكلمة إذا كانت الكلمة التي قبلها تنتهي بـ ֶה او ָה او תָּ او ךָ وكانت هاتان الكلمتان متصلة الواحدة بالأخرى بمقف أو بمعنى المقف مثل נִבְנֶה־לָּנוּ (لِنَبْني لنا) הַגִּידָה־נָּא (أرجوك أن تخبرني) و וְעָשִׂיתָ־פֶּסַח فتعْمل الفصح) أي (عيد الفصح) וַעֲבָדֶיךָ בָּאוּ (وعبيدك أتوا)ويجب أن تكون الكلمة الثانية أي التي بعد المقف أو بمعنى المقف أولها مرفوع بميتيج كذا (١)

(قاعدة عمومية)

يأتي الدجيش حزاق بعد الحركات الصغرى وهي
البتاح - والسجول - والحريق - من غير يود والحولم - من غير واو
أي القمص المخطوف والقبوص (١) ولا يأتي بعد حركة كبرى إلا في بعض
أحرف قليلة وشاذة ـ كذلك يأتي الدجيش حزاق في كل الحروف بما فيها
أحرف בגדכפת ما عدا الأحرف الآتية وهي الـ א ، ה ، ח ، ע ، ר
(وقد ورد في التوراة ثلاث عشرة كلمة شاذة بالراء مشددة ר . وأربعة بالألف
مشددة א . وكلها معروفة عند اللغويين)

أكتب التمرين الآتي بالعبرية والعربية

אֱלֹהִים חֳלִי אֲרִי מִקְּרֶב מֶרְחָק תְּהִלָּה הַלָּהֶן אָמַרְתִּי
נִשְׁקְלוּ לְרַגְלֵיכֶם מְצַפְצְפִים גְּבוּרָה

واكتب الكلمات العربية الآتية بالعبرية

قَطَلْ — قَطَلْتَ — قِطَلْتِمْ — كَرُوبِيمْ — يِشْقِلُو — هِبْدِلْ —
مَنْلَخِتْ — عَبَدِيمْ — يَلْدِي — يَأْمِرْ — يِشَّاق — يِرُشَلَايِمْ — أَبِينو

إحفظ الكلمات الآتية

אִישׁ	رجل	עַל	على
יוֹם	يوم	אוֹר	نور
חֹשֶׁךְ	ظلام	עָפָר	عفار
מַיִם	مياه	טוֹב	طيّب
רָם	عال	וְ וַ וָ וּ וֶ	واو العطف
אִשָּׁה	امرأة ـ أنثى	אָב	أب
לַיְלָה	ليل	בַּיִת	بيت
גָּדוֹל	كبير – عظيم	מוֹעֵד	ميعاد
עֵצָה	عظة شورة	לָבָן	أبيض
יָפָה	وافية الجمال	עֵבֶר	عبر (النهر) شاطي
גַּנָּה	جنة (فردوس)	רָאָה	رأى

الاعـداد

הַמִּסְפָּרִים

للمذكر לְזָכָר

עברית	عربي	עברית	عربي
אֶחָד - אַחַד	واحد	עֶשְׂרִים וְאֶחָד	واحد وعشرون
שְׁנַיִם - שְׁנֵי	اثنين	אֶחָד וְעֶשְׂרִים	واحد وعشرون
שְׁלֹשָׁה	ثلاثة	עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם	اثنان وعشرون
אַרְבָּעָה	أربعة	עֶשְׂ' וּשְׁלֹשָׁה	ثلاثة وعشرون
חֲמִשָּׁה	خمسة	עֶשְׂ' וְאַרְבָּעָה	أربعة وعشرون
שִׁשָּׁה	ستة	עֶשְׂ' וַחֲמִשָּׁה	خمسة وعشرون
שִׁבְעָה	سبعة	עֶשְׂ' וְשִׁשָּׁה	ستة وعشرون
שְׁמוֹנָה	ثمانية	עֶשְׂרִים וְשִׁבְעָה	سبعة وعشرون
תִּשְׁעָה	تسعة	עֶשְׂ' וּשְׁמוֹנָה	ثمانية وعشرون
עֲשָׂרָה	عشرة	עֶשְׂ' וְתִשְׁעָה	تسعة وعشرون
אַחַד - עָשָׂר	أحدعشر	שְׁלֹשִׁים	ثلاثون
עַשְׁתֵּי - עָשָׂר	أحد عشر	שְׁלֹשִׁים וְאֶחָד	واحد وثلاثون
שְׁנֵים - עָשָׂר	إثناعشر	אַרְבָּעִים	أربعون
שְׁלֹשָׁה - עָשָׂר	ثلاثة عشر	חֲמִשִּׁים	خمسون
אַרְבָּעָה עָשָׂר	أربعة عشر	שִׁשִּׁים	ستون
חֲמִשָּׁה עָשָׂר	خمسة عشر	שִׁבְעִים	سبعون
שִׁשָּׁה עָשָׂר	ستة عشر	שְׁמוֹנִים	ثمانون
שִׁבְעָה עָשָׂר	سبعة عشر	תִּשְׁעִים	تسعون
שְׁמוֹנָה עָשָׂר	ثمانية عشر	מֵאָה	ماية
תִּשְׁעָה עָשָׂר	تسعة عشر	אֶלֶף	ألف
עֶשְׂרִים	عشرون	מְאַת אֶלֶף	ماية ألف

מִלְיוֹן ملیون

الأعداد للمؤنث

המִסְפָּרִים - לִנְקֵבָה

אַחַת	واحدة	שְׁבַע - עֶשְׂרֵה	سبع عشرة
שְׁתַּיִם - שְׁתֵּי	اثنتان	שְׁמֹונֶה עֶשְׂרֵה	ثماني عشر
שָׁלֹשׁ - שְׁלֹשׁ	ثلاث	תְּשַׁע - עֶשְׂרֵה	تسع عشرة
אַרְבַּע	أربع	עֶשְׂרִים	عشرون
חָמֵשׁ - חֲמֵשׁ	خمس	עֶשְׂרִים - וְאַחַת	واحدة وعشرون
שֵׁשׁ	ست	אַחַת - וְעֶשְׂרִים	واحدة وعشرون
שֶׁבַע שְׁבַע	سبع	עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם	اثنتان وعشرون
שְׁמוֹנֶה - נֶה	ثمان	עֶשְׂרִים וְשָׁלֹשׁ	ثلاث وعشرون
תֵּשַׁע תְּשַׁע	تسع	עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע	أربع وعشرون
עֶשֶׂר	عشر	עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ	خمس وعشرون
אַחַת - עֶשְׂרֵה	إحدى عشرة	עֶשְׂרִים וָשֵׁשׁ	ست وعشرون
עַשְׁתֵּי - עֶשְׂרֵה	احدى عشرة	שְׁלֹשִׁים	ثلاثون
שְׁתֵּים - עֶשְׂרֵה	اثنتي عشرة	מֵאָה מְאַת	مئة
שְׁלֹשׁ - עֶשְׂרֵה	ثلاث عشرة	מֵאָה - אַחַת	مئة واحدة
אַרְבַּע - עֶשְׂרֵה	أربع عشرة	מָאתַיִם	مئتان
חֲמֵשׁ - עֶשְׂרֵה	خمس عشرة	שְׁלֹשׁ - מֵאוֹת	ثلاث مئة
שֵׁשׁ - עֶשְׂרֵה	ست عشرة	אֶלֶף	ألف

الدجيش قال

דָּגֵשׁ קַל

لا يأتي الدغش قال الا في حروف בגדכפת (بجدكپت) ويأتي في أول الكلمة أو في وسطها بعد سكون مخطوف مثل דַּרְכּוֹ (دركو) أي طريقه فالدال ד من كلمة (دركو) داخلها نقطة هي نقطة دجيش قال لأنها في أول الكلمة وهي من الأحرف الستة أي من أحرف بجدكپت בגדכפת كذلك الحال في الكاف من كلمة כּוֹ فان دجيش الموجود داخلها يسمى دجيش قال لأنه أتى بعد ساكن مخطوف وهو حرف الراء ר كذلك لا يأتي دجيش قال بعد حرف علة من الحروف الآتية المكونة للفظة أهوى وهي אהוי أو بعد حركة كبرى لأن الحركة الكبرى تظهر حرف علة ولو لم يكن مكتوبا أو بعد شفا ناع مثل בְּכָבוֹד (باحترام) فأصل الكلمة כָּבוֹד أي احترام فحذف دجيش القال من حرف الكاف כ لأنه أتى بعد الشفاناع الموجودة في الحرف ב قبله ومثل עַל - בְּנֵיכֶם أي على أبنائكم فأن دجيش الموجود في وسط حرف الباء يسمى دجيش قال لأنه أتى بعد اللام الموجودة بلفظة עַל وهى محركة بسكون تام أي سكون مخطوف والكاف جاءت مرخية أي بدون دجيش قال لأنها أتت مسبوقة بحرف علة وهو الياء من נֵי ومثل וִימֵי בְּנֵיכֶם أي وأيام أبنائكم فالباء ב في בְּנֵיכֶם خالية من دجيش القال لأن قبلها حركة מֵי وهى حركة بسيطة لأن اليود (י) معلولة

(قاعدة عمومية)

كل حرف من حروف. ב ג ד כ פ ת الستة يأتي بعـد سكون مخطوف لا بد له من دجيش قال

(ناح نِرْئيه — أي السكون الظاهر)

נָח נִרְאֶה

متى سكن حرف وافظ مخطوفاً وظهرت الشفا שְׁוָא (:) تحته أو كانت غير ظاهرة في آخر الكلمة فهذا الساكن أو هذه الشفا تسمى ناح نِرْئية נָח נִרְאֶה أي السكون الظاهر مثل אַבְרָהָם ויִצְחָק ابراهيم واسحق فالباء والميم ב ם في كلمة ابراهام والصاد والقاف צ ק من كلمة اسحق تسمى ناح نِرْئيه נָח נִרְאֶה

(ناح نستار — أي غير ملفوظة — أو مستترة)

נָח נִסְתָּר

متى جاءت أحرف العلة אהו״י (أهوى) ساكنة فلا تلفظ أبداً مثل בָּא. מָה. לֹו לִי

(ا) فالألف א تأتي معتلة ناح نستار נָח נִסְתָּר بعد الخمسة الحركات الكبيرة مثل קָרָא و קֹרֵא و הֵבִיא و רֹאשׁ و קָרוּא

وأحيانا تأتي بعـد الحركات الصغيرة مثل לֵאדֹנִי و כֶּלֶא ראשׁון و קְּאֵרָה

(٢) والهاء ה تأتي נָח נִסְתָּר ناح نستار أي غير ملفوظة في آخر

الكلمة بعد حركة القمص ּ والصيريه ֵ والحولم ֹ ومثل

אָבָה و מַחֲנֶה و פַּרְעֹה وتأتي أيضاً معتلة في وسط الكلمة إلا في

الكلمات المركبة من كلمتين مثل עֲשָׂהאֵל و פְּדָהצוּר

(٣) والواو ו تأتي معتلة بعد الحولم חוֹלֶם (ֹ) والشورق שׁוּרוּק (וּ)

مثل לוֹ و לוּ

(٤) واليود (י) تأتي معتلة بعد الصيريه צֵירֵי (ֵ) مثل בְּנֵי والحريق

חִירִיק ִי مثل בְּנִי وأحياناً تأتي اليود (י) معتلة بعد القمص

קָמַץ (ָ) والسيجول סֶגּוֹל (ֶ) والصيريه (ֵ) في وسط الكلمة مثل

בָּנָיו و בָּנֶיךָ و נְבִיא

(ملحوظة)

حينما تأتي الواو (ו) واليود (י) بعد الحركات الأخرى يجب أن تلفظ

وتسمى حينئذ ناح نوئية נָח נִרְאֶה مثل קָו و גַּי وסְיו و שַׁי و דּוֹי و גָּלוּי

كذلك الهاء ה تأتي أحيانا ملفوظة أى ناح نوئية נָח נִרְאֶה بعد

قمص وصيريه وحولم (ּ) (ֵ) (ֹ) קָמַץ و צֵירֵי و חוֹלֶם وفي هذه الحالة

يجب أن تضع نقطة فى وسطها كذا הּ وهذه النقطة تسمى مبيق מַפִּיק

وسيأتي الكلام عليها بعد مثال ذلك בָּהּ לָהּ הִגְבִּיהַּ גָּבֹהַּ فالهاء ה

الأخيرة في الكلمتين الأخيرتين المشكلتين بتاح פַּתַח (ַ) تسمى بتاح

جنوبة פַּתַח גְּנוּבָה أي البتاح المسروقة أو الفتحة المسروقة والأصل فيها

الهاء ה مخطوفة ولحسن النطق ولسهولته شكلت بتاح أي فتحة (ַ)

بتاح جنـوبه وشوروق جنـوبه

פַּתַח גְּנוּבָה וְשׁוּרוּק גְּנוּבָה

إذا جاءت الحروف الآتية وهي الهاء والحاء والعين ה וח וע في آخر الكلمة مشكولة بيتاح فتحة كذا הַ וחַ ועַ فتلفظ اما يَهْ ويَحْ ويَعْ وإما وَهْ ووَحْ ووَعْ وللتفرقة بين النطق ننظر فأن كانت حركة الحرف الذي قبلها حولم ֹ أو شوروق וּ فتنطق بالواو وإن كانت حركة الحرف الذى قبلها حركة الصيريه (..) أو الحيريق (.) تنطق ياء مثال ذلك الكلمات الآتية

רֵיחַ تنطق رِيَّحْ

שָׁמֵעַ تنطق شْمِيَّعْ (ولو لم يكن هناك ياء י)

פִּיחַ تنطق بِيَّحْ

נוֹעַ تنطق نُوَّعْ و רוּחַ تنطق رُوَّحْ و כֹּחַ تنطق كُوحْ (ولو لم يكن هناك واو (ו)

أما الشوروق جنوبه שׁוּרוּק גְּנוּבָה فانها تأتى في حرف الواو ו عوضا عن شقا متحركة وذلك فى الأحوال الآتيه

(١) عند ما يكون أول الحرف من الكلمة مشكلا بشقا שְׁוָא ويأتى قبله واو العطف . ولما كانت واو العطف عادة تشكل بشقا فيتعذر وجود شقائين في أول الكلمه لذلك فأن واو العطف تشكل بشوروق هكذا וּ وتلفظ (أو) أو (وو) مثل كلمة וּשְׁמִי فأن بعضهم يلفظها

أ وشمي والبعض يلفظها ووشمي كذلك اذا أتت واو العطف قبل حروف ב מ פ فأنها تلفظ إما(أو) أو (وو) مثال ذلك

וּבָנִים تنطق أوبَنيم أو ووبنيم

וּמִי تنطق أومي أو وومي

וּפָתַח تنطق أوفتاح أو ووفتاح

مَپِّيق أو المُخرِج

מַפִּיק

المپِّيق هي نقطة تأتى في وسط الهاء ה متى جاءت الهاء في آخر الكلمة فالهاء تكتب بغيرها هكذا ה وبها هكذا הּ وتسمى מַפִּיק

وتأثير هذه الحركة في الهاء إظهارها أو اخراجها (لذلك سميناها المخرج) ، وتنطق كما لو كانت عليها حركة سكون فمثلا אַרְצָהּ (أرصاه) أي أرضها و נֹגַהּ (نوجاهْ) أي نور ساطع فأنك تنطق الهاء في آخر الكلمة تقول ارصاهْ ونوجاهْ الخ

وتأتي المپيق أى المخرج في الحالات الآتيه ·

(١)في هاء الضمير المفرد المؤنث الغائب مثل לָהּ أى لها و יָדָהּ أى يدها

(٢) في هاء اسم الجلالة יָהּ أى الله

(٣) في الهاء الاخيره من كلمة הָהּ و אֲהָהּ وهما كلمتي تأوّه

(٤) في الهاء الاخيرة من السّتَة الأفعال الآتيه وهي :

גָּבַהּ بمعنى علا من العلو والارتفاع

הִתְמַהְמֵהַּ » تأنى وتوانى

כָּמַהּ » اشتهى

לָהַהּ » تعب

נָגַהּ » أنار

תָּמַהּ » تعجّب

(٥) كذلك تأتي فى ضمير المفعول المفرد المؤنث نحو הִשְׁאִירָהּ أى ابقاها

أما غير ذلك من الافعال التى تنتهي بحرف ה فتكون الهاء مقصورة ومعتلة مثل בָּנָה بنى من البناء

احفظ الكلمات الآتية : —

אֲנִי	أنا	קָטָן	صغير	לָכֶם	لكم
אַתָּה	أنت	זָכָר	مذكر	לָהֶם	لهم
כֵּן	نعم	נְקֵבָה	مؤنث	אַיֵּה	أين
לֹא	لا – ليس – لم	יָחִיד	مفرد	מְעַט	قليل
זֶה	هذا	רַבִּים	جمع	הַרְבֵּה	كثير
מִי	من ؟	לִי	لي	כֹּל	كل – جميع
מַה זֶּה	ماذا ؟	לְךָ	لك	זוּג	(زوج) اثنين
טוֹב	طيب . حسن	לוֹ	له	כְּמוֹ	كما
רָע	ردىء	לָנוּ	لنا	מָתַי	متى

المدّة מֶתֶג

الميتج أى المدة . ومعني ميتج اللجام لأنها تلجم القارىء عن الاستمرار في القراءة وعلامتها كذا (ا) خط عمودى صغير يوضع تحت الحرف بعد الحركة المراد مدها مثل שָׁמָּה فالخط العمودى تحت الشين (שָׁ) دلالة على ارتفاع ومد حرف الشين فتنطق الكلمة هكذا شامّه أى هناك وتوجد بعض علامات أخرى تمد الحرف وتأتي إما فوقه أو تحته وتسمى טְעָמִים (طِعَميم) وتستعمل لنغم وألحان القراءة في كتاب العهد القديم . وتختلف ألحانها باختلاف الأسفار فلها نغمة مخصوصة في اسفار موسى وغيرها فى اسفار الأنبياء وغيرها فى سفر أيوب كذلك لها نغمة أخرى في سفر مراثي أرمياء وكذلك لها نغمة أخرى في مزامير داود وهذه العلامات تمد الحرف الموجودة تحته أو فوقه مدة أقوى من الميتج المتقدم ذكره ولذلك يسمى الميتج نصف نغمة

الوصلة

מַקֵּף أو מַקָּף

المِقّف أو المقّاف هي عبارة عن شرطة سطحية كذا (ـ) تقع بين الكلمة والكلمة مثل גַּם ـ אַתָּה (ثم أنت) والمقف معناه الوصلة أو الرابطة أو الصلة وهي الحركة التي تربط أو توصل الكلمة باختها

ملحوظة: لم تعد المدة و الوصلة تستخدم في لغة الصحافة والمؤلفات الحديثة .

الحركات المركبة

תְּנוּעוֹת מֻרְכָּבוֹת

قد ترد فى الحرف الواحد حركتان إما من شفا قمص (ֳ) وإما من شفا بتاح (ֲ) وإما من شفا سيجول (ֱ) وهذه الحركات ترد فى أربعة أحرف فقط وهي الأحرف الآتية א׳ ח׳ ה׳ ע׳ مثال ذلك

אֳנִיָּה أي مركب و מַאֲמָר اي قول و מַהֲלָךְ أي ذهاب و מַחֲנֶה أي محطة أو جناح جيش و מַעֲבָר أي ممر و בֶּאֱמֶת أى بالحق أو بالصدق و יֶחֱלֶה أى يضعف أو يمرض و יֶהֱמֶה أى يهم أو يهيج و אֶעֱלֶה أى أعلو أو أسمو من العلو والسمو

والأصل فى هذه الحركات أن تكون شفا ولكن لما كان النطق بالشفا صعباً وخصوصاً على الأوروبيين فقد وضع علماء اللغة العبرية مع الشفا حركة أخرى لتسهيل النطق باللفظ

ومنها ما هو شاذ فيأتي الحرف بشفا وحده مثل יַחְמֹד أى يشتهي لأنها أسهل لفظا من יַחֲמֹד

ومع ذلك فقد وردت إحدى الحركات المركبة وهي الشفا والقمص (ֳ) في أحرف أخرى وهي الأحرف الآتية : الـ ק و צ و פ و ב مثال ذلك : —

קֳדָשִׁים أي قدسيات و הֲצֳרִי אֵין בְּגִלְעָד ومعناه أليس ترياق في جلعاد ؟ [1] و צֳפָּרִים اي عصافير و שִׁבֳּלִים اي سنابل

(١) وجلعاد بلد من أرض كنعان على الضفة الشرقية من نهر الأردن

تمرين

صحح الكلمات العبرية الآتية وضع الحركات الصحيحة بدل الغلط :

בְּאמַר و אֲבַדְתֶּם و אֹמַר و יִשְׁהֲטוּ و רֶגֶל و יְהַפֵּךְ و שָׁלוּחַ و הִשְׁלִיחַ
הֶחָזִיק و סֵפֶר و טָעֲמוּ و בֶּאֱמֶת

انواع الكلمة

الكلمة في اللغة العبرية ثلاثة أنواع

اسم وفعل وحرف

שֵׁם פֹּעַל מִלָּה

الأسم

הַשֵּׁם

الأسم הַשֵּׁם في اللغة العبرية كما في اللغة العربية هو ما دل على معنى مستقل بالفهم وليس الزمن جزءاً منه مثل אָדָם آدم أو انسان و שָׂדֶה حقل و אֵשׁ نار

تقسيم الأسم

الأسم نوعان

(١) مذكر שֵׁם זָכָר (٢) ومؤنث שֵׁם נְקֵבָה

فالمذكر ما دلّ على ذكر مثل אִישׁ رجلٌ و חָכָם حكيم أو عالم

والمؤنث ما دلّ على انثى (נְקֵבָה) مثل אִשָּׁה (أنثى)[1] و חָכְמָה أى حكمة أو علم . وعلامة التأنيث الأحرف الآتية حينما تقع في آخر الكلمة بحيث تكون مشكلة كالآتي

ָ ה و ָ ת و ֶ ֶ ת و ִ ית و וּת و ַ ת مثال ذلك .

ָ ה בְּרָכָה بركة

ָ ת שַׁבָּת سبت

ֶ ֶ ת תִּפְאֶרֶת عظمى

ִ ית רֵאשִׁית البدء

וּת יַלְדוּת الصبا

وأحيانا ַ ת مثل גִּילַת سرور أو فرح

قاعدة عمومية

جميع أسماء المدن والقرى مؤنثة كذلك كل أعضاء جسم الأنسان المزدوجة مؤنثة ماعدا اللسان فانه مؤنث ولو انه مفرد وهو الوحيد الشاذ

---

(١) ولعل التشديد فى شּׁ الشين جاء عوضاً عن النون الساقطة وقد كانت فى الأصل אִנְשָׁה أى انثى ومنها العربى ذكر وانثى

المفرد والمثنى والجمع

מִסְפָּר יָחִיד . וּמִסְפָּר זוּגִי
וּמִסְפָּר רַבִּים

ينقسم الأسم الى مفرد ومثنى وجمع

فالمفرد ما دلّ على واحد مثل סֵפֶר سفر أو كتاب و אִישׁ أي رجل

والمثنى ما دل على اثنين وعلامته ־ַיִם أي أن يكون الحرف الأخير للكلمة وهي في حالة المفرد مشكلة بپتاح (فتحة) ويضاف اليه يود (י) وميم (ם).

والمثنى يأتي في حالات مخصوصة . فيأتي في أعضاء الجسم المزدوجة مثل عينين עֵינַיִם ويدين יָדַיִם ويأتي في الآت الصنعة مثل ميزان فتقول מֹאזְנַיִם ومثل رحاية [1] רֵחַיִם وفي العدد مثل שְׁנַיִם اثنين و מָאתַיִם مئتين وفي اللبس مثل מִכְנָסַיִם أى سروال و מִסְפָּרַיִם أى مقص وما اشبه ذلك

وهناك أسماء تشبه صيغتها صيغة المثنى ولو أنها ليست منه مثل מַיִם مياه שָׁמַיִם سموات و צָהֳרַיִם (الظهر) نصف النهار

توجد أسماء تأتي على صورتين في صيغة المؤنث فتأتي إما كذا ות أو ים مثال ذلك כְּתֵפוֹת و כְּתֵפַיִם أي أكتاف فتأتي على احد الصفتين ومثل כְּנָפַיִם أي أجنحة فتأتي كذا ايضا כְּנָפוֹת وهلم جرا

---

(١) يلاحظ أن العينين اثنان والميزان له كفتان والرحاية لها حجران. السروال له رجلان والمقص قطعتان الخ وأمثال هذه الاشياء هى التى يجىء منها المثنى مطرداً

الجمع

الجمع نوعان

(١) جمع مذكر רִבִּים

(٢) جمع مؤنث רִבּוֹת

جمع المذكر

يصاغ جمع المذكر بأن يضاف فى أخر المفرد ִים واحيانا ִין مثال ذلك יֶלֶד اى ولد فنقول في الجمع יְלָדִים أولاد. ومثل יוֹם يوم.فنقول في جمعها יָמִים

جمع المؤنث

يضاف فى أخر الأسم المؤنث المفرد וֹת فى الاسماء التى أخرها كذا ָה و ֶת و ִית مثال ذلك

בְּרָכָה	بَرَكَة فتقول فى جمعها	בְּרָכוֹת	بركات
מָנָה	حصة » » »	מָנוֹת	حصص
עֲטָרָה	تاج » » »	עֲטָרוֹת	تيجان

أما الأسماء المفردة التى تنتهى ب ִית و וּת فصيغة الجمع منها تأتى بان يضاف عليها יוֹת مثال ذلك

מַשְׂכִּית مسخوط [٢] فنقول في جمعها מַשְׂכִּיּוֹת مساخيط

---

(٢) حجر مصور (وضعت الترجمة مسخوط لقرب الكلمة العبرية من العربية)

מַלְכוּת ملك فنقول في جمعها מַלְכֻיוֹת اى ممالك

ويستثنى من ذلك فى الأحوال الآتية

(١) فى صيغة الجمع فأنه يأتى أحيانا على وزن صيغة جمع المؤنث مثال ذلك

אָב أى أب تقول في جمعها אָבוֹת لا אָבִים

שֵׁם أي أسم » » » שֵׁמוֹת لا שֵׁמִים

מָקוֹם أي مكان » » » מְקוֹמוֹת لا מְקוֹמִים

(٢) كذلك في جمع المؤنث فأنه يأتي أحيانا فى صيغة المذكر مثال ذلك . דְּבוֹרָה أي دبورة أو نحلة تقول فى جمعها דְּבוֹרִים لا דְּבוֹרוֹת

(٣) هناك أسماء وردت تجمع على صيغتين صيغة جمع المذكر وصيغة جمع المؤنث مثال ذلك :

דּוֹר أي جيل فأنها وردت דּוֹרִים ודוֹרוֹת

נָהָר أي نهر فأنها وردت נְהָרִים (١) و נְהָרוֹת (٢)

وهناك أسماء لا تأتي بصيغة الجمع مطلقا مثال ذلك

בָּקָר أي بقر فلا يجوز فيها صيغة الجمع بأن تقول בְּקָרִים مثلا

צֹאן ضان أو غنم فلا تقول צֹאנִים مثلا كذلك الحال فى טַף أي أطفال .

---

(١) أشاعيا ١٨ ــ ٢ (٢) وهو ما يتفق مع جمع التكثير فى اللغة العربية فانه يقال أنهر وأنهار وقد ورد أيضا أنهر أنهار في اللغة العبرية أيضا

(٥) هناك بعض أسماء تأتي دائماً في صيغة الجمع وليس لها صيغة في المفرد مثال ذلك

פָּנִים أي وجه فلا تقول פָּן ومثل

נְעוּרִים أي أيام الصبا فلا يوجد נְעוּר

ومثل זְקוּנִים أي شيخوخة فلا تقول זְקוּן

الضمائر

שְׁמוֹת הַגּוּף أو أسماء الجوف

الضمير هو ما وضع لمتكلم מְדַבֵּר أو مخاطب נֹכַח أو غائب נִסְתָּר مثال ذلك

אֲנִי أو אָנֹכִי أنا

אַתָּה أنت

הוּא هو

تقسيم الضمائر

الضمائر قسمان : بارز בּוֹלֵט ومستتر נִסְתָּר

فالبارز בּוֹלֵט هو ماله صورة في اللفظ كالتاء في כָּתַבְתָּ أي كتبتَ

والمستتر נִסְתָּר ما ليست له صورة في اللفظ كالضمير الملحوظ في نحو כָּתַב أي كتب

وينقسم البارز الى قسمين منفصل מֻבְדָּל ومتصل מְחֻבָּר

فالمنفصل هو ما كان ظاهر الاستقلال فى النطق مثل אֲנִי أنا و אֲנַחְנוּ (١) ونحن

والمتصل هو ما كان كأنه جزء من الكلمة السابقة مثل כָּתַבְתִּי كتبتُ و כָּתַבְנוּ كتبنا

وينقسم المنفصل بحسب موقعه من الاعراب الى قسمين ما يختص بالرفع وهو

אֲנִי أنا للمذكر وللمؤنث و אָנֹכִי

אַתָּה انتَ المذكر

אַתְּ انت للمؤنث

הוּא هو للمذكر

הִיא هي للمؤنث

אֲנַחְנוּ نحن مذكر ومؤنث

אַתֶּם (٢) انتم للمذكر

הֵם هم للمذكر

---

(١) وردت فى التوراة بحذف الالف اى كذا נַחְנוּ نحن واكبر علماء اللغة العبرية قالوا بان الاصل נַחְנוּ وان الالف فى אֲנַחְנוּ زائدة وقد وردت فى التوراة فى التكوين ٤٢–١١ والعلامة ابراهيم بن عزرا هو الذى قال ان الاصل نحن נַחְנוּ و بدون الالف ولعل القارىء يدرك ان هذا يتفق مع اللغة العربية فى تقسيم الضمائر الى منفصل ومتصل ومتكلم ومخاطب وغائب ولعلك قد تفهم ذلك فى ما جاءت به المقدمة من المقابلة بين الضمائر فى اللغتين

(٢) لعل الشدة فى التاء حذفت النون وكانت فى الاصل אַנְתֶּם كالعربية ا:

אַתֵּנָה انتن لمؤنث الجمع (واصل الشدة حلت محل النون بعد حذفها واصلها انتن كالعربية)

הֵן هن للمؤنث الجمع

وما يختص بالنصب כִּנּוּי كِنّوي

وهي كالآتي

ִי إيايَ

ךָ إياكَ

וֹ اياهُ

ךְ اياكِ

הּ اياها

ֵינוּ ايانا وبالمفرد ֵנוּ

ֵיכֶם اياكم وبالمفرد ـــ כֶם

ֵיהֶם اياهم « ָם

ֵיכֶן ايا كن « כֶן

ֵיהֶן اياهن « הֶן

وينقسم المتصل بحسب موقعه من الاعراب الى ثلاثة اقسام ما يختص بالرفع وهو ستة وهي التاء ת والياء י والهاء ה والميم מ والواو ו والنون נ (١) مثال ذلك

---

(١) بخلاف العربى فعنده خمسة فقط والهاء زيادة عن العربى ـ وفى العبرى لا توجد الالف الا في مكان واحد وردت كذا וָקָאם اى وقام وقد قال اللغويين ان الالف زائده

כָּתַבְתִּי اي كتبتُ بالتاء والياء

קָמוּ اي قاموا

والنون مثل קַמְנוּ اي قمنا أي نحن قمنا.

والهاء ה مثل קָמָה اي قامت

والميم مثل קַמְתֶּם اي قمتم

والواو مثل קָמוּ اي قاموا

وما هو مشترك بين النصب والجر وهو ثلاثة

ياء المتكلم יוֹד הַמְדַבֵּר نحو אָבִי

وكاف المخاطب אָבִיךָ ابيك

وواو الغائب مثل יָדוֹ [1] اي يده

العَلم

שֵׁם עֶצֶם

العلم اسم وضع لمسمى معين بدون احتياج إلى قرينة مثل אֶרֶץ أرض و מֹשֶׁה موسى و נָמֵר نمر.

أقسام العَلم

ينقسم العلم الى ثلاثة أقسام

(١) اسم שֵׁם

---

(١) وتأتى أحيانا بالهاء تقول רֵעֵהוּ اى زميله ومنه מִמֶּנּוּ اى منه والاصل רֵעוֹ و מִמֶּנּוּ

(٢) كنيه יחס أو כנוי

(٣) لقب תאר

(١) فالاسم هو ما وضع لمسمى معين وتعريفه كتعريف الاسم العلم

(٢) والكنيةهي مادلت على جنس العلم مثل עִבְרִי عبري و מִצְרִי مصري

(٣) واللقب هو مادل على نعت في نفس الاسم مثل מֶלֶךְ ملك
و צַדִּיק صديق او صالح

اسم الاشارة

כנוי הרמז

اسم الاشارة اسم وضع لمسمى معين بواسطة اشارة حسية والفاظه كالآتي

זֶה و הַזֶּה	أي ذا وهذا وهو للمذكر
הַלָּזֶה (١)	المذكر البعيد قليلا
זֹה و זוֹ و הַלָּז و זֹאת	للمؤنث
הַלֵּזוּ (٢)	للمؤنث البعيد قليلا
אֵלֶּה و אֵל	هؤلاء وأولئك وهو للجمع مذكراً ومؤنثاً

(ملحوظة) عندما يأتي اسم الاشارة بعد الاسم تلحقه ה التعريف فتقول הַבַּיִת הַזֶּה إي البيت هذا . أما اذا جاء الاسم المشار اليه بعد اسم الاشارة فنقول זֶה הַבַּיִת

---

(١) واصلها من كلمتين وهما הַלְאָה ـ זֶה لحذفت الالف א فصارت הַלָּזֶה

(٢) وردت مرة واحدة فى التوراة فى الملوك الثانى ٤ ـ ٢٥

الموصول

כִּנּוּי הַמּוּשָׁךְ أو מִלַּת הַחִבּוּר

الموصول اسم وضع لمسمى معين بواسطة جملة بعده تسمى صلة وله لفظ واحد في اللغة العبرية وهو كلمة אֲשֶׁר وذلك للمفرد والجمع والمذكر والموءنث فنقول ،

כַּבֵּד אֲשֶׁר לִמֶּדְךָ أي اكرم الذي علمك וַאֲשֶׁר לִמְּדוּךָ والذين علموك :

واحيانا يأتي حرف الشين שׁ أو حرف الهاء ה عوضاً عن كلمة אֲשֶׁר مثل מַה־שֶּׁהָיָה أي ما الذي كان والهاء ה مثل הוּא־הַסֹּבֵב أي هو الذي أحاط

اداة التعريف

الهاء

ה' הַיְדִיעָה

اداة التعريف في اللغة العبرية هو حرف الهاء ה ويسمى ה' הַיְדִיעָה أي هاء التعريف وتأتي اداة التعريف مشكلة كالآتي بيتاح הַ وبقمص הָ وسيجول הֶ ولكن الاصل في تشكيل الهاء ה ان تكون مشكلة بيتاح ـ فتحة صغيرة وان يكون الحرف التالى لها مشدد بدغش حزاق اي قوي مثل

הַשָּׁמַיִם هشمايم أي السموات و הַגַּן الجنة

وتغير حركة الهاء كالآتي اذا اتت قبل حرف من هـذه الحروف
אָח הָהֵעָ اح هرع فيغيَّر هكذا

اولا قبل الحيت والهيه ח ה المشكلة بحركة غير القمص فحركة البتاح الفتحة ـ في اداة التعريف تبقى كما هي إنما يستغنى عن الدغش من الحرف الذي يلي أداة التعريف لان من طبيعة هذه الحروف انها لا تقبل الشدة مثال ذلك : הַהוֹד أي البهجة او السعادة و הַחֶרֶב الحربة او السيف ويشذ عن ذلك كلمتين اثنين فقطوهما הָהֵם و הָהֵמָּה ففي هذين الكلمتين أتت الهاء مشكلة بحركة قمص (ָ)

(ثانياً) قبل الـ א و ר وقبل الـ ע الغير مشكلة بقمص ָ ففي هذه الحالة تشكل هاء ה التعريف بقمص ָ بدل البتاح ـ لتعوض الشدة التي كانت يلزم أن تأتي في الحرف الذى يلى أداة التعريف مثل הָאָדָם أي آدم أو الأنسان ومثل הָאוֹר أي النور . ومثل הָרֶמֶשׂ أي الدبيب (ما يدب على وجه الأرض) . ومثل הָרָשָׁע أي الظالم أو الشرير . ومثل הָעֶבֶד العبد . ومثل הָעוֹלָם العالَم أو الدنيا

(ثالثاً) أمام הָ و חָ و עָ المشكلة بحركة القمص ثم أمام الحاء المشكلة بحطف قمص חֳ فاداة التعريف وهي الهاء يجب أن تشكل بسيجول ֶ (e إي) مثل :

הֶהָמוֹן أي الجمهور
הֶחָכָם أي الحكيم
הֶעָשִׁיר أي الغني

הֶחֳרָבוֹת أي الخرابات

(ملحوظة) إذا أتت ה التعريف قبل הָ و עָ في كلمة صغيرة أي كلمة مركبة من حرفين أو من ثلاثة أحرف وكان أول حرف منها موقوفاً عليه بفتح فيلزم أن تشكل هاء التعريف بقمص مثل הָהָר أي الجبل و הָעָם أي الشعب أو العامة

(رابعاً) تسقط الدغش أي الشدة من الحرف الذي يلي أداة التعريف إذا كان هذا الحرف مشكلا بحركة شفا مثل הַלְוִיִּם هَلْفِيِّيم أي اللاويين[1] فاللام أتت بعد هاء التعريف المشكلة بفتاح وهذه اللام مشكلة بشفا ففي هذه الحالة استغني عن الشدة في اللام لسهولة النطق

(خامساً) لا تأتي هاء التعريف بعد أحرف النسب وهي الباء والكاف واللام ב و כ و ל مثال ذلك

בַּבַּיִת بيايت في البَّيت فاصلها בְּהַבַּיִת بها بايت فخزفت هاء التعريف ونقلت حركتها وهي الفتحة البتاح الى حرف النسب وهو الباء ב فصارت בַּבַּיִת ومثل כַּמֶּלֶךְ كَمِّيلخ اي كالملك فان اصلها כְּהַמֶּלֶךְ الخ ومثل לַיֶּלֶד اي للولد فان اصلها לְהַיֶּלֶד الخ

(سادساً) تشكل هاء التعريف بسيجول ∴ اذا أتت في أول كلمة صغيرة مبتدئة بحرف ח مثل הֶחָי اي الحي ومثل הֶחָג اي العيد

وهناك اسماء لا تدخل عليها ה التعريف وهي الاسماء الآتية תְּהוֹם اي الغمري[2] و תֵּבֵל اي المعموره و שָׂדַי اي الحقل او الغيط و אֱלֹהַּ

(١) اللاويين أحد الاثنى عشر سبط من أبناء يعقوب

(٢) الغمرى بمعنى العميق وهو معروف فى أول سفر الخليقة أى سفر التكوين

إِلُوَهْ اي الاله و שַׁדַּי وهو اسم من اسماء الجلالة السبعة

و עֶלְיוֹן اي عليون وهذه الكلمة لا تدخل عليها اداة التعريف اذا كانت منسوبة الى ذي الجلالة

أداة الاستفهام

ה' הַשְּׁאֵלָה

أداة الاستفهام هى الهاء ה والأصل فيها أن تشكل بشڤا بتاح كذا (ַ:) وذلك إذا كان الحرف الذي يليها غير مشدد أي من غير دغش مثال ذلك הֲשֹׁומֵר (١)

وتشكل كما سيجيء بعد إذا جاءت فى الأحوال الآتية

(١) إذا كان الحرف الثاني لهاء الاستفهام به دغش ومشكل بشڤا فهاء ה الاستفهام حينذاك تشكل بيتاح مثال ذلك הַלְבֵן أي هل لأبن أو ألتين ؟

(٢) إذا كان الحرف الذي يلى هاء التعريف ה حرف يود (י) ومشكل بشڤا ففي هذه الحالة تشكل هاء الاستفهام بيتاح مثال ذلك

הַיְדַעְתֶּם אֶת לָבָן (٢) هل تعرفون لبان ؟

وتشكل بيتاح أيضاً إذا كان الحرف اللاحق لأداة الاستفهام

---

(١) הֲשֹׁומֵר אָחִי אָנֹכִי أحارس أنا لأخي ؟ تكوين ٤ ـ ٩

(٢) وهو سؤال سيدنا يعقوب للحارانيين يسألهم عن خاله وكان اسمه (لبان) تكوين ٢٩ ـ ٥

حرف حلقي مثل הַעוֹד לָנוּ חֵלֶק ؟ ألنا أيضاً نصيب ؟

ومثل הַהוּא אָמַר ؟ هل قال هذا ؟

(٣) تحرك هاء الاستفهام ה بسيجول (ֶ) إذا كان الحرف الذي يليها حرف حلقي ومشكل بحركة قمص مثال ذلك הֶאָנֹכִי הָרִיתִי ؟ ألعلى حبلت (١)

حروف الجر

מִלּוֹת הַיַּחַס

تنقسم حروف الجر الى قسمين

(١) متصلة

(٢) منفصلة

فالمتصلة ما اتصلت بالكلمة في أولها

والمنفصلة هي ما لم تتصل بالكلمة

مثال المتصلة בְּרֵאשִׁית أي في البدء فالباء ב في هذه الكلمة هي حرف الجر المتصل ومعناها (في)

مثال المنفصلة עַל و מִן أي على ومن

---

(١) وهو قول سيدنا موسى للمولى جل جلاله حينما تذمر عليه بنى اسرائيل فى البرية فقال للرب «ألعلى حبلت هذا الشعب أم أنا ولدته؟» سفر العدد١١-١٢

المعرف بالنداء

ה' הַקְּרִיאָה

تأتي صيغة المنادي في اللغة العبرية بوضع حرف الهاء ה قبل الاسم المراد النداء به مثال ذلك

הַדּוֹר أي يا أيها الجيل . ومثل הַקָּהָל يا جمهور

واو العطف

ו' הַחִבּוּר או הָעִטּוּף

الأصل في واو العطف ו أن تشكل بشفا : مثل جلس ووقف יָשַׁב וְעָמַד

ويستثنى من ذلك في الأحوال الآتية

أولا تحرك بالضمة عند ما تقع قبل حروف ב و מ و פ وقبل حرف مشكل بشفا . مثال ذلك

הָלַךְ וּבָא أي ذهبَ وجاء
לָקַח וּמָשַׁךְ أي أخذ وشدّ
סָגַר וּפָתַח أي قفل وفتح
וּזְכוֹר أي وتذكر

ثانياً تحرك واو العطف بحركة السيجول (ֶ) قبل حرف مشكل بشفا سيجول (ֱ) مثل וֶאֱכֹל أي وَكُل

(ثالثا) تشكل واو العطف بالفتحة بتاح ( ) اذا اتت قبل حرف مشكل بشفا بتاح (ֲ) مثل וַעֲמֹד وَقِفْ

او اذا كانت الكلمة المعطوفة فعل مضارع أتى في صورة الماضي مثل וַיֹּאכַל وأكل فهنا أصل الكلمة יֹאכַל اي يأكل في صيغة المضارع فواو العطف هذه حولت معنى الفعل لصيغة الفعل الماضي

(رابعاً) تشكل واو العطف بحركة قمص (ָ) اذا اتت قبل حرف محرك بحركة الشفا قمص (ֳ) مثل וָחֳרָבוֹת اي وخرابات

كذلك اذا دخلت على اسم موقوف على اول حرف منه اي تحته حركة الميتيج هذه (ֽ) مثل וָיֶלֶד وولد وتحرك كذلك بحركة القمص ָ عندما تدخل على فعل مستقبل للمخاطب نحو וְאָשִׁיב اي وأرجعت فهنا كلمة אָשִׁיב اي ارجّع (للمستقبل) فحينما دخلت عليها واو العطف حولتها الى الماضي

(خامساً) تشكل واو العطف بحركة الحيريق الكسرة . عند دخولها على اسم أوله مشكل بشفا : مثل יְשׁוּרוּן اي اسرائيليين فحينما تدخل عليها واو العطف تصير וִישׁוּרוּן فترى في هذه الكلمة ان الشفا حذفت من الياء وعوض عنها بالحيريق الموجود في واو العطف

(سادسا) حينما تأتي واو العطف في لفظ الجلالة مثل וַאדֹנָי اي والله فالالف في אדני تحذف وتلفظ ۏَدْناىْ اى بدون الف

وتشمل هذه القاعدة ايضاً احرف ב כ ל حينما تنسب للجلالة كقولك يالله وكالله ولله

(قاعدة عمومية)

اذا أتت واو العطف قبل حركة مشكلة بحركة مركبة (اى حركتين مع بعضها) فتأخذ الواو حركة الحرف الاصلية أى الحركة الثانية للحرف الذي يليها

الحروف المتصلة

حروف ב و כ و ל و מ

هذه الحروف تتصرف كالآتي

בְּ ب

בִּי بي   בְּךָ بكَ   בָּךְ بكِ   בּוֹ بهِ   בָּהּ بها   בָּנוּ بنا

בָּכֶם بكم   בָּכֶן بكنّ   בָּהֶם بهم   او בָּם بهم   בָּהֶן بهن

כְּ ك التشبيه

כְּמוֹ كما   כָּמוֹנִי كمثلي   כָּמוֹךָ كمثلكَ   כָּמוֹךְ كمثلكِ   כָּמוֹהוּ كمثلهُ

כָּמוֹהָ كمثلها   כָּמוֹנוּ كمثلنا   כְּמוֹכֶם كمثلكم   כְּמוֹכֶן كمثلكن

כְּמוֹהֶם كمثلهم   כְּמוֹהֶן كمثلهن

לְ ل

לִי لى   לְךָ لَكَ   לָךְ لَكِ   לוֹ له   לָהּ لها

לָנוּ لنا   לָכֶם لكم   לָכֶן لكن   לָהֶם لهم   לָהֶן لهن

מִ او מִן م او من

מִמֶּנִּי [1] منى מִמְּךָ [2] منك מִמֵּךְ منكِ מִמֶּנּוּ منه [3] מִמֶּנָּה منها

מִמֶּנּוּ منا מִכֶּם منكم מִכֶּן منكن מֵהֶם منهم מֵהֶן منهن او מֵהֵנָּה منهن

والاصل فى تشكيل حروف בכל أن تشكل بشڤا مثال ذلك

בְּבַיִת أي في بيت ومثل

כְּדָוִד أى كداڤيد (كداود) ومثل

לְמֶלֶךְ أى لِملك

أما اذا وردت هذه الحروف السالفة ودخلت على كلمات تبتدي باحرف

א و ע و ח وكانت هذه الاحرف مشكلة بحركتين أي شڤا وقمص مثلا

كذا (ֳ) أو شڤا وسيجول كذا (ֱ) او شڤا وبتاح كذا (ֲ)

فحينئذ حروف ב و כ و ל تأخذ الحركة الكبرى (الثانية) من

الحرف الذى يليها مثال ذلك :

בֶּאֱדוֹם أى بأدوم (اسم ملّة) فأصلها بشڤا كما هي مكتوبة هنا فتصير

كذا בֶּאֱדוֹם لانها أخذت الحركة الكبيرة أوالثانية من الحرف الذي يليها

ومثل לַעֲמָשָׂא (اسم علم) الاصل هنا أن اللام بشڤا فتصير לַעֲמָשָׂא

أى تأخذ حركة العين الكبرى البتاح ومثل לָחֳלִי أى لضعف فهنا

الاصل فيها أن اللام الاولى بشڤا فتصير לָחֳלִי اي تأخذ الحركة الكبرى

---

(١) وردت كذا מֶנִּי مني مثل ماف اللغة العربية وذلك فى اشاعيا ٢٢ ـ ٤

(٢) وفى الوقف מִמֶּךָּ

(٣) وردت מֶנְהוּ مثل العربية (منه) فى سفر أيوب ٤ ـ ١٢ ووردت كذا מִנֵּהוּ فى المزامير ٦٨ ـ ٢٤

من الحرف التالى لها

(ملحوظة) شذ في اسم الجلالة אֱלֹהִים فانها عند الاضافة تصير בֵּאלֹהִים و אֲדֹנָי فتصير عند الاضافة باللام לַאדֹנָי كذلك الحال فى لفظة אֱמֹר أى قل فانها تصير לֵאמֹר أى قائلا

وتشكل هذه الحروف بحيريق قاطان (.) إذا أتت قبل حرف مشكل بشفا مثال ذلك

שְׁכֶם أي نابلس (بلدة معروفة في فلسطين) فتقول בִּשְׁכֶם وهكذا بالكاف واللام

وتشكل حروف ב و כ و ל أيضا بحريق اذا دخلت على كلمة أول أحرفها يود י ومشكلة بشفا ففي هذه الحالة تحذف الشفا وتشكل حرف الجر بحيريق مثال ذلك לִיהוּדָה ليهودا فالاصل فيها ان اللام بشفا ولما كان وجود شفائين فى أول الكلمة غير ممكن فى اللغة العبرية لذلك فان هذه الكلمة تشكل كذا לִיהוּדָה وكذلك الحال في الباء والكاف

اما اذا دخلت هذه الحروف على كلمة بها اداة التعريف الهاء ה ففي هذه الحالة في الغالب تحذف اداة التعريف وتأخذ هذه الحروف حركة أداة التعريف المحذوفة مثال ذلك לְהָאוֹר للنور فانها تصير לָאוֹר فالقمص الموجود فى اللام هو الحركة التى كانت فى اداة التعريف الهاء ה التى حذفناها ومثل לְהַמֶּלֶךְ أى للملك فانها تصير לַמֶּלֶךְ فالفتحة أى البتاح الموجودة فى لام الجر الاولى هى حركة الهاء ה المحذوفة

اما اذا دخلت هذه الحروف على اسم الاشارة فانها تشكل بقمص ־

مثال ذلك : כָּזֶה أي كهذا

كذلك اذا دخلت على كلمة מַה (ما) فانها تشكل بفتاح مثال ذلك בַּמֶּה أي بما ؟ ولكن لحسن النطق تنطق كذا בַּמֶּה

واذا دخلت حرف اللام ל على كلمة فى اولها ميتج أى موقوف على اولها تشكل بقمص ָ مثال ذلك לָלֶכֶת أى للذهاب

الميم מ

اما حركة الميم מ فدائما حيريق مثال ذلك מִדַּבֵּר أى من أقول

אֵת ـ مع

بالمقف

فتقول אִתִּי معى אִתְּךָ معكَ אִתָּךְ معكِ אִתּוֹ معه אִתָּהּ معها אִתָּנוּ معنا אִתְּכֶם معكم אִתְּכֶן معكن אִתָּם معهم אִתָּן معهن

وهكذا تصريف עִם (مع) وتشكيلها

עַל على

עָלַי عليَّ עָלֶיךָ عليكَ עָלַיִךְ عليكِ עָלָיו عليه עָלֶיהָ عليها עָלֵינוּ علينا עֲלֵיכֶם عليكم עֲלֵיכֶן عليكن עֲלֵיהֶם عليهم

أو עָלֵימוֹ عليهم עֲלֵיהֶן عليهن

הַמָּקוֹר المصدر

الأصل الذي تصدر منه المشتقات يسمى مصدراً מָקוֹר ويأتي اما بمفرده أو يأتي قبل فاؤه بأحد هذه الاحرف الاربعة ב و כ و ל و ם ويجمعها قولك בְּכָלָם بِخُلْم . فمثلا כָּתֹב تقول כָּתֹב תִּכְתּוֹב أي كتابة تكتب . ويأتي بمفرده مع أحد الأحرف السالفة مثل

וַיְהִי בִּכְתֹב הָאִישׁ אֶת הַמִּכְתָּב أي وكان عند كتابة الرجل للجواب

وهكذا عند دخول حرف الكاف ويأتي أيضا بدخول ל على المصدر مثل

הוּא בָא לִכְתּוֹב أي هو جاء ليكتب

أما اذا أتت الميم على المصدر فتمنع عمله ـ مثال ذلك

חָדַלְתִּי מִכְּתֹב הַמִּכְתָּב أي امتنعت عن كتابة الجواب

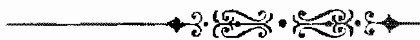
(ملحوظة) : سبق ان قلنا في أول فصل من كتابنا هذا ان الحروف العبرية اثنين وعشرين حرفاً فبقي أن ننبه أن من هذه الحروف احد عشر حرف تدخل على الفعل في أوله وفي آخره على حسب الأزمنة ويجمعها قولك איתן (١) و משה و וכלב والاحد عشر حرف الاتية وهي :

ח و ט و ס و פ و ר و ג و ז و ע و צ و ד و ק لا تدخل على الفعل لا في الاول ولا في الآخر

---

(١) هذه الاحرف هى أحرف انيت فى اللغة العربية

ومن هذه الحروف أربعة أحرف لا تأتى الا قبل حروف الفعل ويجمعها قولك אלכש ومنها ما يضاف للفعل في ابتدائه ومنها ما يضاف اليه في انتهائه ويجمعها قولك תוכן היום

تمرين للحفظ

عبري	عربي	عبري	عربي
עַיִן	عين	לָקַח	أخذ
אֶרֶץ	ارض	יָשַׁב	جلس
חֶרֶב	حربة أو سيف	רֹאשׁ	رأس
עָצוּם	قوى . عظيم	שָׁמַע	سمع
יָד	يد	יָלַד	ولد
שָׁמַיִם	سموات	יֶלֶד	يلد
אֱלֹהִים*	اللهم . الرب	אָמַר	قال
הַר	جبل . هرم	מָה	ما
הֵיכָל	قصر . هيكل	לֹא	لا
מְאֹד	جدا	סֵפֶר	سفر . كتاب
עַם	شعب	גַּן	جنة
רַע	ردىء	יַבָּשָׁה	يابسة (الارض اليابسة)
חָכָם	حكيم . عاقل	קָדוֹשׁ	مقدس
מֶלֶךְ	ملك	מָחָה	محى ـ اباد ـ اهلك
בָּרָא	خلق	מָקוֹם	مقام ـ بمعنى مكان
סוּס	حصان	נְקָמָה	ثأر ـ نقمة
דָּג	سمك	נָבִיא	نبي
שִׁיר	غنوة أو شعر	קָצֵר	قصير
נָמֵר	نمر	יָשָׁר	مستقيم

*صيغة الجمع (י) وتوحي بالتعدد وتأثر اليهودية بالديانات الوثنية
وقد وردت في العهد القديم في مواضع كثيرة ـ لا من كلمة "يهوه"(رب اليهود) لذا قسم علماء اليهود العلمانيين العهد القديم الى مصادر استقى منهم كاتب الصيغة الحالية للعهد القديم.

עברית	عربي	עברית	عربي
כּוֹכָב	كوكب	שְׂמֹאל	شمال
בֵּן	ابن	תַּחַת	تحت
קָטַל	قتل	תָּם	تام
קָבַר	قبر ـ دفن	חָנַן	اشفق ـ حن ـ رزق
אָכַל	أكل	זַיִת	شجرة الزيتون ـ زيتونة
בַּעַל	بعل ـ زوج	זָבַח	ذبح ـ قربان
זְרוֹעַ	زراع	בְּאֵר	بئر
שָׁבַר	كسر	הִבְרִיךְ	برّك (الجمل)
שִׁבֵּר	كسّر	יַיִן (١)	نبيذ
דֶּרֶךְ	طريق	אָהַב	أحب
יַלְדָּה	بنت	שָׁנָה	سنة
אָכְלָה	اكلت	כָּתַב	كتب
אֹזֶן	اذن	תְּאוֹמִים	توأمين
נֵדֶר	نذر	בָּכָה	بكى
שֵׁבֶט	سبط . قضيب	זְאֵב	ذئب
כֹּהֵן	كاهن	טַעַם	طعْم
לֶחֶם	خبز	אֶבֶן	حجر ـ طوب
מַפְתֵּחַ	مفتاح	חֵטְא	خطيئة
רֹמַח	رمح	יָבֵשׁ	يابس
אַחֲרוֹן	أخير	יָם	بحر ـ يم
תּוֹרָה	قانون ـ شريعة	יָם ـ סוּף	البحر الاحمر

(١) وردت فى بعض القواميس و ين بمعنى نبيذ

الإضافة

هناك أسماء مطلقة مثل רוֹפֵא -סוּס (طبيب -حصان) وهناك صور إضافة تتكون من مضاف ومضاف إليه مثل רוֹפֵא-שִׁנַּיִם...סוּס-אִכָּר (طبيب أسنان – حصان الفلاح)فالطبيب ليس أي طبيب ، بل طبيب أسنان ،والحصان ليس أي حصان بل حصان الفلاح .

وتنقسم الإضافة إلى نوعين (أ) إضافة دائمة تكون الأسماء التي تركب صيغة الإضافة معنى جديدا لا علاقة له بمعنى كل كلمة منفصلة مثل תַּפּוּחַ-זָהָב (تفاح ذهب)، فالإضافة كونت معنى جديدا يعبر عنهما معا و هو "برتقال".

(ب) إضافة ارتباطيه تعبر فيه صيغة الإضافة عن معان منفصلة ،ولكن يقوم بينها ارتباط يربط بينها للتعبير عن معنى معين مثل מַחְבֶּרֶת-הַתַּלְמִידָה (كراسة التلميذة).

وهناك صورة أخرى للإصافة تتم بوضع أداة الملكية שֶׁל بين المضاف والمضاف إليه مع إلحاق ضمير متصل في المضاف يعود على المضاف إليه.مثل إضراب الطلبة ، שְׁבִיתָתָם שֶׁל הַסְּטוּדֶנְטִים .أو بوضع أداة الملكية שֶׁלبين المضاف والمضاف إليه مباشرة بعد تعريف كل لهما مع إبقاء تشكيل المضاف كما هو ، مثل הַסּוּס שֶׁל הָאִכָּר

وسوف نسرد نماذج لأهم الأوزان التي يطرأ عليها تغيرات في حالة الاضافة من خلال أمثلة في حالة المضاف المفرد والجمع والجمع المستقل .

יָפָה جميلة_حسناء יְפַת מַרְאֶה جميلة المظهر

أي انه يتم تبديل الهاء الأخيرة في كل اسم أو صفة مؤنثة الى تاء مع تقصير القامص الى بتاح

باستثناء وزن מִפְעָלָה: מִפְלָגָה و מִשְׁטָרָה تصبحان מִפְלֶגֶת و מִשְׁטֶרֶת

זָקֵן رجل مسن זְקַן-זִקְנֵי-זְקֵנִים

*זְמַן زمن זְמַן-זְמַנֵּי-זְמַנִּים

*זָהָב ذهب זְהַב הָאָרֶץ ذهب الأرض

استثناء : إذا كان الاسم معتل الآخر بحرف الألف א بقت حركة القامص قبلها كما هي .

* שֵׂעָר شعر שְׂעַר שַׂעֲרוֹת שְׂעָרוֹת

* מָוֶת موت מוֹת

* קָצִיר حصاد קְצִיר קְצִירֵי קְצִירִים

وإذا كان أول الكلمة أحد هذه الأحرف (א ألف ה هاء ח حاء ע عين) بدلت القامص بالسكون المتحرك

مثل אָסִיר سجين-أسير אֲסִיר

* שָׁלוֹם سلام שְׁלוֹם שְׁלוֹמֵי שְׁלוֹמוֹת

* שָׁבוּעַ اسبوع שְׁבוּעַ שְׁבוּעוֹת שָׁבוּעוֹת

• עוֹלָם عالم עוֹלַם עוֹלְמֵי עוֹלָמִים

* אוּלָם قاعة אוּלַם אוּלַמֵּי אוּלַמּוֹת

שַׁבָּת סبت שַׁבַּת שַׁבְּתוֹת שַׁבָּתוֹת
.אִכָּר فلاح אִכַּר אִכָּרֵי אִכָּרִים

- סֻלָּם سلم סֻלַּם סֻלָּמֵי סֻלָּמִים
- מִקְדָּשׁ معبد מִקְדַּשׁ מִקְדְּשֵׁי מִקְדָּשִׁים
- אֶצְבָּע إصبع אֶצְבַּע אֶצְבְּעוֹת אֶצְבָּעוֹת
- בַּיִת بيت בֵּית בָּתֵּי בָּתִּים
- בֵּן ابن בֶּן בְּנֵי בָּנִים

الفعل

הפֹּעַל

ينقسم الفعل الى ماض ومضارع وأمر

فالماضي ما يدل على حدوث شيء في زمن مضى قبل التكلم مثل כָּתַב

والمضارع ما يدل على حدوث شيء في زمن التكلم أو بعده مثل יִכְתֹּב

والامر ما يطلب به حصول شيء بعد زمن التكلم مثل כְּתֹב

والاصل في الفعل في اللغة العبرية أن يكون ثلاثي واعتمد اللغوين وزن الفعل على وزن فعل פעל كما في اللغة العربية فتقول כָּתַב فالكاف هنا تسمى فاء الكلمة والتاء عينها والباء لامها

وينقسم الفعل الى صحيح ومعتل او سالم ومعتل والى مخفف ومشدد والى مضعّف والى لازم ومتعدي والى مبني للمعلوم ومبني للمجهول ويكون الفعل ثلاثي ورباعي وخماسي

في السالم والمعتل

السالم واسمه بالعبرية שָׁלֵם وهو ما سلم من أحرف العلة وهي أحرف אהוי نحو קָשַׁר ربط أو عقد

والمعتل נָח هو ما كان أحد أحرفه حرف علة مثل קוּם قم ومثل יָרַד أي نزول ومثل בָּנָה أى بُنَاء

والفعل المعتل اما أن تكون العلة في فاء الفعل مثل יָנַק ويسمى مثالا بالعربية

وقد تكون العلة في عين الكلمة مثل קוּם ويسمى بالعربية أجوف

وقد تكون العلة في لامه ويسمى بالعربية ناقصاً مثل בָּנָה بناء ومنه ما كانت فاؤه ولامه حرف علة نحو ירא خاف ويسمى في الصرف العربي باللفيف المفروق ومنهما كانت عينه ولامه حرف علة نحو בוא أى مجيء ويعرف في الصرف العربي باللفيف المقرون

ومن الناقص ما كانت فاؤه נ أو ל ففي هذه الحالة يأتي المضارع منها بان تدغم فاء الكلمة بشدة نحو נָפַל أي سقط ففي المضارع نقول אֶפּוֹל عوضاً عن אֶנְפּוֹל وفي مثل فعل לָקַח أى أخذ . فالمضارع فيه نقول אֶקַּח عوضاً عن אֶלְקַח

فى المخفف والمشدد

ينقسم الفعل الى مخفف والى مشدد فالمخفف واسمه קַל هو ما خلا من التشديد والمشدد واسمه כָּבֵד ما كان احد حروفه مشددة

فالقال קַל ومعناه القليل وهو من مصدر קלל مثل שָׁבַר اى كسر والمشدد او ال כבד مثل שִׁבֵּר اى كسّر وهو يدلنا على المبالغة في التكسير

وللفعل الخفيف ال קל ثلاث صيغ وهى

פָּעַל فَعَل بفتح الفاء والعين و פָּעֵל بفتح الفاء وكسر العين مما لا و פָּעֹל بفتح الفاء وضم العين مما لا ووردت جميعها في التوراة في نص

واحد وهو וְלֹא יָכֹל מֹשֶׁה לָבוֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד כִּי שָׁכַן עָלָיו הֶעָנָן וּכְבוֹד ה' מָלֵא אֶת הַמִּשְׁכָּן « وترجمتها » فلم يقدر موسى ان يدخل خيمة الاجتماع لان السحابة حلت عليها وبهاء الرب ملأ المسكن (خروج ٤٠-٣٥) والقاعدة في صيغة פָּעַל بفتح الفاء والعين ان تكون حركة الفاء قمص ـָ وحركة العين بتاح ـַ وتحرك الفاء والعين بحركة القمص اذا كان الفعل معتل اللام مثل קָרָא او كان صحيحا وكان موقوف عليه مثل וְעַל הֶהָרִים לֹא אָכָל اى وعلى الجبال لم يأكل (حزقيال ١٨ ـ ٦)

وتكون لام الفعل ساكنة أو محركة بحركة الشفا . اذا كانت في صيغة الماضي

مثال פָּעַל

(تنبيه) هذه الحروف الاتية الستة هي الحروف التى تضاف على الفعل الماضى عند تصريفه (أي عند نسبته الى المؤنث والمذكر والمفرد والجمع الخ) . وهي مجموعة في كلمة תְּהִימוּן تهيمون اي تهيجوا

כָּתַב كتب فتقول

כָּתַבְתִּי المذكر والمؤنث المفرد المتكلم أنا كتبت فالتاء والياء تغنى عن كلمة أنا

כָּתַבְתָּ للمذكر المفرد المخاطب والتاء هنا هى من كلمة انت

כָּתַב للمفرد المذكر الغائب (ولا يوجد في هذه الكلمة احرف زائدة)

כָּתַבְתְּ لمفرد المؤنث المخاطب والتاء من كله אַתְּ أنت

כָּתְבָה لمفرد المؤنث الغائب والهاء من كلمة הִיא هى

כָּתַבְנוּ للجمع مذكر ومؤنث للمتكلم اي كتبنا والنون والواو من كلمة אנחנו اى نحن

כְּתַבְתֶּם لجمع المذكر المخاطب والتاء والميم من كلمة אַתֶּם أى أنتم

כְּתַבְתֶּן لجمع المؤنث المخاطب والتاء والنون من كلمة אַתֶּן

כָּתְבוּ لجمع المذكر والمؤنث الغائب

في اللغة العبرية للمخاطب فى حالة الجمع أوفى حالة المفرد تستعمل كلمة واحدة فتقول مثلا

כָּתַבְתִּי أى أنا كتبت

وتقول أيضا

אֲנִי כָּתַבְתִּי أى أنا كتبتُ

وتقول أيضا

אֲנַחְנוּ כָּתַבְנוּ أى نحن كتبنا لجمع المذكر والمؤنث

وتقول أيضا

כָּתְבוּ للمذكر وللمؤنث في حالة الجمع فى الغائب

فتقول הֵם כָּתְבוּ أى هم كتبوا و הֵן כָּתְבוּ هن كتبن

الماضي من صيغة
פָּעַל

مثال ذلك كلمة חָפֵץ أي رغب تقول

חָפַצְתִּי	رغبت أو أردت للمفرد المتكلم مذكراً أو مؤنثا
חָפַצְתָּ	رغبت انت للمفرد المذكر المخاطب
חָפַצְתְּ	رغبت لمفرد المخاطب المؤنث
חָפֵץ	رغب للمفرد المذكر الغائب
חָפְצָה	رغبت للمفرد المؤنث الغائب .
חָפַצְנוּ	رغبنا لجمع المذكر والمؤنث المتكلم
חֲפַצְתֶּם	رغبتم لجمع المذكر المخاطب
חֲפַצְתֶּן	رغبتن لجمع المؤنث المخاطب
חָפְצוּ	رغبوا لجمع المذكر والمؤنث الغائب

وكذلك فعل חָסֵר نقص כָּבֵד ثقل זָקֵן هرمَ יָשֵׁן نام שָׁמֵן سمن

الماضى من صيغة

פָּעַל

مثال ذلك كلمة יָכֹל أى قدر تقول

יָכֹלְתִּי	قدرت للمفرد المذكر والمؤنث المتكلم
יָכֹלְתָּ	قدرت للمذكر المخاطب المفرد
יָכֹלְתְּ	قدرت للمفرد المخاطب المؤنث
יָכֹל	قدر للمذكر المفرد الغائب
יָכְלָה	قدرت للمؤنث المفرد الغائب
יָכֹלְנוּ	قدرنا للجمع المتكلم مذكر ومؤنث
יְכָלְתֶּם	قدرتم لجمع المذكر المخاطب
יְכָלְתֶּן	قدرتن للمؤنث الجمع المخاطب
יָכְלוּ	قدروا لجمع المذكر والمؤنث الغائب

الفعل المشدد

הַכָּבֵד

يأتي الفعل المشدد او الثقيل على الأوزان الآتية :

פִּעֵל و פֻּעַל فِعَّل وفُعِّل مثال ذلك

כִּתֵּב اى كَتَّب و כֻּתַּב وكُتِّبَ (وهن مبني للمجهول) تقول كتَّبَ والكتاب كتِّب ويأتي أيضاً على وزن פֹּעֵל مثل אִבֵּד וְשִׁבֵּר أى أباد وكسر

الفعل المضارع

في حالة القال קַל اي الخفيف والغير مشدد

בֵּינוֹנִי (١) او הֹוֶה (١)

المضارع ما يدل على حـدوث شيء في زمن التكلم ويأتي على ثلاثة اوزان :

פּוֹעֵל	و פָּעֵל	و פָּעוֹל
فتقول		
כּוֹתֵב	חָפֵץ راغب	יָכֹל قادر
انا وانت وهو كاتب	انا وانت وهو راغب	انا وانت وهو قادر
כּוֹתֶבֶת – כּוֹתְבָה	חֲפֵצָה	יְכֹלָה
انا وانت وهي كاتبة	.... راغبة	...... قادرة
כּוֹתְבִים	חֲפֵצִים	יְכֹלִים
نحن وانتم وهم كاتبين	.... راغبين	...... قادرين
כּוֹתְבוֹת	חֲפֵצוֹת	יְכֹלוֹת
نحن وانتن وهن كاتبات	.... راغبات	...... قادرات

(١) معناه بينه و بينى أى بين الماضى وبين المستقبل وهو المضارع او الحال

(٢) معناه كائن ـ اى الحالة الحاضرة

בֵּינוֹנִי פָּעוּל

اى مضارع من وزن مفعول

כָּתוּב	مكتوب
כְּתוּבָה	مكتوبة
כְּתוּבִים	مكتوبين
כְּתוּבוֹת	مكتوبات

المستقبل

הֶעָתִיד

يأتي الفعل المستقبل على وزنين اثنين وهما : אֶפְעֹל و אֶפְעַל
وللدلالة على المستقبل هو أن تقبل الكلمة أحد أحرف " אנית "
« أنيت » في أولها واحد أحرف " יונה " يونه في آخرها

مثال ذلك من وزن אֶפְעֹל

אֶכְתֹּב	أكتب للمذكر والمؤنث المتكلم المفرد
תִּכְתֹּב	تكتب للمذكر المخاطب
תִּכְתְּבִי	أنت تكتبين للمؤنثة المخاطبة
יִכְתֹּב	هو يكتب للمذكر الغائب
תִּכְתֹּב	هي تكتب للمؤنثة الغائبة
נִכְתֹּב	نحن نكتب لجمع المذكر والمؤنث المتكلم

תִּכְתְּבוּ	تكتبون لجمع المذكر المخاطب
תִּכְתֹּבְנָה	تكتبن لجمع المؤنث المخاطب . ويكتبن لجمع المؤنت الغائب
יִכְתְּבוּ	يكتبوا لجمع المذكر الغائب

(ملحوظه)

في الغالب أن تشكل الألف من أحرف أنيت " אנית " بسجول (ֶ)

أما باقي الأحرف فتشكل بحيريق (ִ)

أما وزن الفعل من אֶפְעַל فتكون عين الفعل مشكله بفتحة بتاح (ַ)

مثل אֶשְׁכַּב

الأمر

צִוּוּי صِقُّوى

وهو من القال קַל الخفيف

يأتي الأمر على وزن الفعل المستقبل فقط ترفع منه أحرف أنيت " אנית " فنقول في كلمة אֶכְתֹּב أكتب للمذكر والمؤنث المتكلم في الفعل المستقبل وحينما تريد أن تجعلها في صيغة الامر تقول كذا

כְּתֹב	اكتب
כִּתְבִי	اكتبي
כִּתְבוּ	اكتبوا
כְּתֹבְנָה	اكتبن

المفعول به

من الفعل القال קַל

נִפְעַל أي انفعل

علامة هذا الفعل هو نون زائدة في أول الـكلمة ومشكله بحيريق (٠)

עָבָר ماض

נִכְתַּבְתִּי	أنا منكتب وأنا منكتبة
נִכְתַּבְתָּ	أنتَ منكتب
נִכְתַּבְתְּ	أنتِ منكتبه
נִכְתַּב	هو منـكتب
נִכְתְּבָה	هي منكتبه
נִכְתַּבְנוּ	نحن منـكتبون ونحن منـكتبات
נִכְתַּבְתֶּם	أنتم منـكتبون
נִכְתַּבְתֶּן	أنتن منـكتبات
נִכְתְּבוּ	هم منـكـتبون وهن منـكـتبات

المضارع

من المفعول به

בֵּינוֹנִי נִפְעָל

صيغة المفعول به في المضارع كما في الماضي فقط عين الفعل مشكله بقمص ָ عوضاً عن فتحة بتاح (ַ) كذا :

נִכְתָּב　أنا وأنت وهو منكتبٌ (الآن)

נִכְתָּבָה أو נִכְתֶּבֶת　أنا وأنت وهي منكتبة (الآن)

נִכְתָּבִים　نحن وأنتم وهم منكتبون (الآن)

נִכְתָּבוֹת　نحن وأنتم وهن منكتبات (الآن)

(ملحوظه)

لايوجد في هذا البناء בֵּינוֹנִי פָּעוּל أي مضارع مفعول به لأن كل البناء من هذا الشكل مفعول به في كل الأزمنة

ابنية الفعل [1]

للفعل أبنية سبعة وهي :

(١) الخفيف أو البسيط نحو כָּתַב كتب

(٢) إنفَعَل نحو נִכְתַּב انكتب ومنه נִכְתָּב مشكلة بحركة القمص (ـَ)بمعنى مُنْفَعِل منكتب

(٣) المشدد כָּבֵד ويأتي على وزن فِعّل أيضاً نحو כִּתֵּב كِتّب

(٤) يأتى مبنى للمجهول نحو כֻּתַּב كُتّبَ

(٥) يأتي على وزن إفعِل نحو הִכְתִּיב أي اكتَبَ

(٦) يأتى على وزن إفعَل نحو הָכְתַּב أى اُكتب

(٧) افتعل وعبرياً على وزن انفّعل بتقديم التاء نحو הִתְכַּתֵּב أى

---

(١) مستعار من استاذ العبريه מוֹרֵה הָעִבְרִית تأليف الاستاذ مراد ؛ فرج المحامى

اكتتب ونحو התאזר (هتأزر) أو تأزر واذا كانت الفاء من هذا البناء حرف ז نحو הזדמן أى تأهب ـ استعد . تحضر . من معنى الزمن قلت הזדמן بتقديم الزاى وابدال التاء دالا

واذا كانت حرف צ نحو התצדק اى تصدق (بمعنى انه صار صدّيقاً) قلت הצטדק بتقديم الصاد وابدال التاء طاء

واذا كانت حرف ש او שׂ او ס قدمتها على التاء فتقول השתמר تشمر أى جد وتهيأ للامر واحترس و השתכר تأجر أو كسب وأوجر הסתבך تشبك وتقول מטהר متطهر بدلا من מתטהר وتقول אדמה اتشبه بدلا من אתדמה

الفعل المضعف

כְּפוּל

الفعل المضعف כְּפוּל هو ما كانت عينه ولامه من حرفين متشابهين مثال ذلك מָדַד اى قاس (قاس الارض) وهو ثلاثي ويأتي ايضاً في الرباعي مثل כִּלְכֵּל اي قوّت ويكون ايضاً خماسياً مثل חֳמַרְמַר اى احمرّ ومنه פָּנַי חֳמַרְמְרוּ מִנִּי בֶכִי احمرّ وجهي من البكاء (ايوب ١٦ ـ ١٦).

اللازم والمتعدى

ينقسم الفعل الى لازم ومتعد

פֹּעַל עוֹמֵד فعل لازم بمعنى واقف

و פֹּעַל יוֹצֵא فعل متعد بمعنى خارج

فاللازم مالا ينصب المفعول به مثل הָלַךְ اي ذهب و עָמַד اي وقف
والمتعدى ما ينصبه مثل אָכַל اي اكل و כָּתַב اي كتب

وللدلالة على معرفة المتعدى من اللازم هو سوءال ما ؟ فتقول מָה אָכַל ؟ ما اكل ؟ تجد الجواب مثلا לֶחֶם اي خبز فتعرف حينئذ ان هذه الكلمة متعدية

وأما اللازم فلا تجد جوابا على سوءال ما ؟ فمثلا הָלַךְ اي ذهب فلو سألت بان قلت מַה הָלַךְ ؟ ما ذهب فلا معنى لذلك وحينئذ تعرف ان هذه الكلمة من فعل لازم

باب الكلمات

الحروف

שַׁעַר הַמִּלּוֹת

حرف الالف א

אֲבָל	حقيقة أو انما
אוֹ	أو
אוּלַי	ربما ـ ياليت
אַיִן	ليس . غير موجود
אָז	حينئذ
אַחֲרֵי	بعد . ووردت أيضاً من غير ياء
אַחַר	بعد
אֵיכָה	كيف
אַךְ	انما ـ ما عدا ـ فقط
אַל	لا
אִם	إن ـ اذا
אָנָה	اين
אַפַּיִם	وجه
אֲשֶׁר	ألذى
אֶת	إلى
אֲבוֹי	الويل
אוֹי	الويل
אוּלָם	حقيقة ـ إنما
אֵין	ليس. أوغيرموجودفي الوقت
אַחֲלַי	أرجو
אַט	مهلا
אַיֵּה	أين
אֵיפוֹא	أين
אָכֵן	حقيقة
אִלּוּ	لو أن
אָמְנָם	حقيقة
אַף	أيضاً
אֶפֶס	إنما
אַשְׁרֵי	طوبى

حرف الباء ב

בִּי	أرجو	בֵּין	بين
בִּגְלַל	لاجل ـ لسبب	בַּל	لا
בִּלְתִּי	ما عدا	בִּלְעֲדֵי	ما عدا غير
בְּמוֹ	بِـ ...	בְּשֶׁל	لاجل

حرف الجيم ג

منه كلمة واحدة وهي גַּם بمعنى أيضاً

حرف الدال ד

منه كلمة واحدة وهي דַּי كفاية

حرف الهاء ה

הֵא	هوذا	הֲלוֹם	هنا
הֲלֹא	أَلَمْ	הוֹי	ويل ـ ايها
הוֹ	آه	הִנֵּה	هاهو
הָלְאָה	هناك	הֵידָד	هتاف

حرف الزين ז

منه كلمة واحدة وهي זוּלָתִי اى ما عدا و وردت من غير يود

حرف الحاء ח

منه كلمة واحدة وهي חִנָּם مجانا

حرف الطاء ט

منه كلمة واحدة وهي טֶרֶם قبل ان

حرف اليود י

יַעַן	لسبب او لاجل	יֵשׁ	يوجد

حرف الكاف כ

כְּבָר	قد مضى	כֹּה	كذا
כִּי	ان	כֵּן	نعم
כָּל -	كل ـ جميع	כַּמָּה	كم

حرف اللام ל

לֹא	لا	לְבַד	ماعدا
לוּלֵא	لولا	לָמָּה	لماذا
לְמַעַן	لاجل		

حرف الميم מ

מְאֹד	جدا	מַה	ما (هذا)
מוּל	تجاه ـ مقابل	מַדּוּעַ	ما السبب ؟
מִי	مَن (هذا)	מִן	مِن (حرف الجر)
מָתַי	متى		

حرف النون נ

נֶגֶד	أمام ـ تجاه ـ مقابل	נֹכַח	تجاه ـ مقابل ـ أمام

حرف السمخ ס

סֶלָה (١)	الى الابد

حرف العين ע

עַד	حتى ـ لغاية ـ الى الابد	עוֹד	أيضاً ـ فيما بعد
עַדֶנָּה	الى الان	עַל	على
עִם	مع	עוּמַּת	تجاه ـ مقابل
עֵקֶב	من أجل		

حرف الفاء פ

פֹּה	هنا	פִּי	مقدار
פֶּן	لئلا	פָּנִים	من قديم ـ ووردت بلام فى اولها
פַּעַם	مَرَّة	פֶּתַע	بغتة
פִּתְאוֹם	بغتة		

حرف القاف ק

وردت كلمة واحدة وهى

קֶדֶם	قديم

حرف الراء ר

רַק	فقط	רֵיקָם	مجانا ـ فاض صفر اليدين

(١) هذا المعنى قال به بعض المفسرين ولكننا نخالفه ونقول إن هذه الكلمة وردت كثيراً فى المزامير والمعنى المقصود به هو دلالة على انتهاء غنوة المزمور

حرف الشين ש

وردت كلمة واحدة وهى

שָׁם هناك

حرف التاء ת

תַּחַת تحت | תָּמִיד دائما

100

מִסְפָּר סִדּוּרִי الرقم الترتيبي

للمذكر

זכר

ראשון שֵׁנִי שְׁלִישִׁי רְבִיעִי חֲמִישִׁי שִׁשִּׁי שְׁבִיעִי שְׁמִינִי תְּשִׁיעִי עֲשִׂירִי أول - ثاني - ثالث ..

לִנְקֵבָה للمؤنث

ראשׁוֹנָה שְׁנִיָּה שְׁלִישִׁית רְבִיעִית חֲמִישִׁית שִׁשִּׁית שְׁבִיעִית שְׁמִינִית תְּשִׁיעִית עֲשִׂירִית . أولى - ثانية - ثالثة ..

הָאֶחָד . הַשֵּׁנִי . הָאַחַת . הַשֵּׁנִית . . .

الكتاب المقدس أي العهد القديم

סִדּוּר כִּתְבֵי - הַקֹּדֶשׁ

تقسيمه

ينقسم العهد القديم الى أسفار عددها أربعة وعشرين وتسمى هذه الاسفار أو الكتب تَنَخ תַּנַ"ךְ وأحرف هذه الكلمة الثلاثة ترمز كالآتي التاء للتوراة תּוֹרָה والنون נ للأنبياء נְבִיאִים والخاء أو الكاف ترمز للمكتوبات כְּתוּבִים

وتجزأ التوراة الى خمسة أجزاء ولذلك يسمونها الاسرائيليون חוּמָשִׁים أي خمسة أخماس والواحد منها أي الجزء من هذه الخمسة أجزاء يسمى حُمَش חוּמָשׁ أي خمس

هذه الكتب الخمسة نزلت على سيدنا موسى عليه السلام وهي : —

(١) التكوين واسمه بالعبرية בְּרֵאשִׁית أي في البدء ويحتوي على حياة أبونا آدم وعلى حياة ابراهيم واسحق ويعقوب عليهم السلام لغاية وفاة سيدنا يوسف

(٢) سفر الخروج واسمه بالعبري שְׁמוֹת أي أسماء ويحتوي على عبودية فرعون لبني اسرائيل في مصر وعلى تاريخ سيدنا موسى وعلى خروج الاسرائيليين من مصر وعلى نزول التوراة على سيدنا موسى عليه السلام في جبل سيناء

(٣) اللاويين واسمه بالعبري וַיִּקְרָא أي ودَعَى وهو يحتوي على

شرائع الضحايا أو القرابين وعلى شرائع الأعيـاد وعلى بعض أحكام وشرائع عامة

(٤) سفر العدد واسمه بالعبري בְּמִדְבַּר أي في البرية ويحتوى على مراحل الاسرائيليين في البرية في جزيرة العرب عند خروجهم من مصر وعلى حروبهم مع ملوك فلسطين

(٥) سفر التثنية واسمه بالعبرى דְּבָרִים أي كلمات أو מִשְׁנֵה ـ תּוֹרָה أى تثنية التوراة ويحتوي على الأمور والرسوم والأحكام التى علمها موسى لقومه قبل وفاته

وتم بهذا السفر مانزل على موسى لحين وفاته

الانبياء

هذا الجزء هو الثاني واسمه الانبياء وينقسم الى قسمين كالآتي :ـ

(١) الانبياء الاول נְבִיאִים ـ רִאשׁוֹנִים

(٢) الانبياء الاخرين נְבִיאִים ـ אַחֲרוֹנִים

فالقسم الاول يحتوي على تاريخ الاسرائيليين في ايام يهوشوع יְהוֹשֻׁעַ (١) ويحتوي على أيام القضاة שׁוֹפְטִים الذين أتوا بعد يهوشوع كذلك يحتوي على أسفار شموئيل שְׁמוּאֵל الاول والثاني وعلى أسفار الملوك מְלָכִים الاول والثاني لغاية تشتيت مملكة يهوذا الى بابل

---

(١) ترجمة هـذا الاسم كذا يشوع خطأً والصواب ان يترجم يهوشوع كالاصل العبرى

والقسم الثاني اى قسم الانبياء الاخرين يحتوي على كلام الانبياء العظام وهم :

اشاعيا יְשַׁעְיָה و أرميا יִרְמְיָה وحزقيال יְחֶזְקֵאל

ويحتوي ايضاً على كلام الاثنىعشر الانبياء الصغيرين واسمهم بالعبري תְּרֵי - עֲשָׂר اى الاثنى عشر وهم

هوشع הוֹשֵׁעַ ويوئيل יוֹאֵל وعاموس עָמוֹס وعوبادياه עוֹבַדְיָה ويونان יוֹנָה وميخاه מִיכָה وناحوم נַחוּם وحَبَقُّوق חֲבַקּוּק وصفانياه צְפַנְיָה وحجّى חַגַּי وزكريا זְכַרְיָה وملاخي מַלְאָכִי

כְּתוּבִים المكتوبات

المكتوبات ويحتوي على مزامير النبي داود واسمها תְּהִלִּים اى التسابيح وعلى امثال سيدنا سليمان واسمها מִשְׁלֵי اى امثال وعلى تاريخ أيوب אִיּוֹב [1] ويحتوي على خمس لفائف חָמֵשׁ - מְגִלּוֹת وهي :

(١) نشيد الانشاد שִׁיר הַשִּׁירִים وتنسب الى سليمان في ايام صباه

(٢) لفيفة راعوت רוּת وراعوث هذه كانت امرأة لابن أحد الاغنياء واسمه اليمالك فحصل قحط في ارض فلسطين فهرب الى ارض مؤاب خوفا

---

(١) كان أيوب رجلا صالحاً وكان على جانب عظيم من الثروة فابتلاه الله بالفقر وبمرض البرص وقتل أولاده وبناته في يوم واحد فصبر حتى ضرب المثل بصبره ولم يتذمر من بلواه وذلك لصلاحه وتقواه لذلك قد من الله عليه سبحانه وتعالى بنعمته مرة أخرى وعاش عيشة هنية

من ان ينتفع فقراء الاسرائيليين من ماله ولما نزل في أرض مؤاب مات هناك هو وأولاده الاثنين بعد ذلك رجعت احدى زوجات اولاده واسمها راعوث مع حماتها الى بيت لحم يهوذا (بلدة بجوار القدس) وتزوجت من رجل اسمه بُوعَز בֹּעַז وكان شيخا للبلد فرزقهم الله ذرية كان من نسلها سيدنا داود عليه السلام

(٣) اسمه אֵיכָה اى كيف وتحتوى على مراثي النبي أرميا على خراب بيت المقدس

(٤) الجامعة קֹהֶלֶת وتحتوي على حِكم سيدنا سليمان

(٥) لفيفة استر מְגִלַּת אֶסְתֵּר وتحتوي على قصة الملك احشويروش אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ وامرأته أستر وعلى قصة هامان הָמָן عدو اليهود وعلى מָרְדֳּכַי مردخ وزير الملك

ثم يأتي بعد هذه الكتب الخمس كتب دانيال وعزرا ونحميا דָּנִיֵּאל و עֶזְרָא و נְחֶמְיָה وهذه الثلات كتب تحتوي على تاريخ ملوك بابل والفرس وعلى حياة اليهود فى ذلك الوقت وتوجد بعض اصحاحات في هذه الكتب كتبت باللغة السريانية

وفي الآخر يوجد كتابان وهما أخبار الأيام الأول وأخبار الأيام الثاني وتحتوي هذه الكتب بالاختصار على تاريخ اليهود لغاية مهاجرتهم الى بابل في عهد بختنصر ملك بابل

تغير الحركات

تغير الحركات في الاحوال الآتية :

اولا . في نهاية الجملة اذا كان آخر حركة في الكلمة بتاح (ـَ) او سيجول (ֶ) تتغير الحركة الى حركة القمص (ָ) مثال ذلك

פִּתַּר اى فسر فعند الوقف تصير كذا פִּתָּר ومثل נֶכֶר تصير كذا נֵכָר

ثانيا . تتغير حركة الشفا (:) الى الحولم (ֹ) اذا كان أصل الفعل يأتي بالحولم (ֹ) مثال ذلك יִכְלוּ تصير في الوقف יִכֹלוּ لأن أصل مصدر هذا الفعل יְכֹל

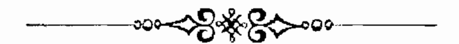
ثالثاً . تتغير حركة الشفا (:) الى الصريه (..) مثل דִּבְּרִי في حالة الوقف تصير דִּבֵּרִי لان أصل المصدر منها דִּבֵּר

رابعاً . اذا جاءت كلمة مشكلة بحركتي السجول مثل אֶרֶץ ففي حالة الوقف تصير אָרֶץ

خامساً . في حالة الجمع وفي حالة التشبيه للضمائر والى الاسم او الفعل تتغير حركة اول حرف من الكلمة مثال ذلك

דָּבָר فتصير דְּבָרִי و סֵפֶר فتصير סְפָרִים ـ و נַעַר تصير נְעָרִים و שָׁמַר تصير שְׁמַרְתֶּם (ولكن كلمة שָׁמַרְתִּי) لا تتغير حركتها لأن الحرف الموقوف عليه وهو حرف الميم ם لم يزل موقوف عليه

سادساً . اذا جاءت حركة البتاح (ـ) قبل حرف الحيط (חָ)
المشكلة بقمص او بحطف قمص (ָ ֳ) تتغير هذه الحركة (البتاح ـ)
الى السجول (ֶ) مثال ذلك אַחַי تصير אֶחָיו و לַחֳדָשִׁים تصير לֶחֳדָשִׁים .

מלות היחס.

كلمات النسب

אֶל	إلى	אֲלֵיכֶם	إليكم	תַּחְתֵּנוּ	تحتنا
אֵלַי	إليّ	אֲלֵיהֶם	إليهم	תַּחְתֵּיכֶם	تحتكم
אֵלֶיךָ	إليك	תַּחַת	تحت	תַּחְתָּם	تحتهم
אֵלָיו	إليه	תַּחְתַּי	تحتي		
אֵלֵינוּ	إلينا	תַּחְתֶּיךָ	تحتك		

לִפְנֵי	أمام أو قبل	לִפְנֵיכֶם	أمامكم	אַחֲרָיו	خلفه
לְפָנַי	أمامي	לִפְנֵיהֶם	أمامهم	אַחֲרֵינוּ	خلفنا
לְפָנֶיךָ	أمامك	אַחֲרֵי	خلف أو بعد	אַחֲרֵיכֶם	خلفكم
לְפָנָיו	أمامه	אַחֲרַי	خلفي	אַחֲרֵיהֶם	خلفهم
לְפָנֵינוּ	أمامنا	אַחֲרֶיךָ	خلفك		

אֵצֶל	عند أو بجانب	אֶצְלְכֶם	عندكم	בֵּינוֹ	بينه
אֶצְלִי	عندي	אֶצְלָם	عندهم	בֵּינֵנוּ	بيننا
אֶצְלְךָ	عندك	בֵּין	بين	בֵּינְכֶם	بينكم
אֶצְלוֹ	عنده	בֵּינִי	بيني	בֵּינָם	بينهم
אֶצְלֵנוּ	عندنا	בֵּינְךָ	بينك		

לְיָמִין	ليمين	לִימִינוֹ	ليمينه	לִימִינָם	ليمينهم
לִימִינִי	ليميني	לִימִינֵנוּ	ليميننا		
לִימִינְךָ	ليمينك	לִימִינְכֶם	ليمينكم		

לִשְׂמֹאל	لشمال	לִשְׂמֹאלוֹ	لشماله	לִשְׂמֹאלָם	لشمالهم
לִשְׂמֹאלִי	لشمالي	לִשְׂמֹאלֵנוּ	لشمالنا	עַד	لغاية
לִשְׂמֹאלְךָ	لشمالك	לִשְׂמֹאלְכֶם	لشمالكم	בְּעַד	عن

תארי הפעל.

صفات الفعل

בַּחוּץ	في الخارج	לְמַטָּה	تحت	הַרְבֵּה	كثير
הַחוּצָה	للخارج	עַתָּה	ألان	מְעַט	قليل
הַחֶדְרָה	للغرفة	הַיּוֹם	اليوم	אֵין־בָּאוּמְד חֲצִי	نصف
הַבַּיְתָה	للبيت	מָחָר	غداً	כֹּל	كل
אַרְצָה	للارض	תְּמוֹל	أمس	עוֹד	أيضاً
הֵנָּה	هاهنا	שִׁלְשׁוֹם	أول أمس	יוֹתֵר	أكثر
שָׁם	هناك	בָּרִאשׁוֹנָה	في الاول	יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר	أكثر من
פֹּה	هنا	כְּבָר	قد . لم يزل	פָּחוֹת	أقل
לְמַעְלָה	فوق	עוֹד־לֹא	كثير	פָּחוֹת מֵאֲשֶׁר	أقل من

לִשְׁנַיִם	قسمين	אֵינֶנּוּ	غير موجود	לְבַד	فقط
מְאֹד	جداً	אֵינֶנָּה	غير موجوده	כֵּן	نعم
יֵשׁ	يوجد	אֵינָם	غير موجودين	לֹא	لا
אֵין	لا يوجد	יַחַד	معاً		

מלות החבור.

أحرف العطف

וְ....	وَ..	אוֹ	أو	כִּי־אִם	إلا
גַּם	أيضاً	כִּי	أن	אֶפֶס־כִּי	ولكن
רַק	فقط	אַךְ	ما عدا		

מלות השאלה.

أحرف الاستفهام

מִי	مَن	כַּמָּה	كَم	אֵיזֶה	أي هذا
לְמִי	لمن	אַיֵּה	أين	אֵיזוּ	أى هذه
מִמִּי	ممن	אֵיפֹה	أين	הֲ	أل
מָה	ما	אָנָה	أين	אִם	أم
בַּמָּה	بما	מֵאַיִן	من أين		
לָמָּה	لما	מָתַי	متى		

מלות הקריאה .

حروف النداء

הָבָה   هلم   טוֹב   حسن (طيب)   הִנְנִי   ها أنا ذا
שָׁלוֹם   سلام   הִנֵּה   ها

والباقي من هذه الكلمات قد وردت في الكتاب

الانسان وحواسه وأعضاء جسمه

י. הָאָדָם וְחוּשָׁיו.

חֶלְקֵי הַגּוּף.

בְּגוּפִי אֲנִי יוֹדֵעַ שְׁלֹשָׁה חֲלָקִים: הָרֹאשׁ, הַגֵּו וְהָאֵבָרִים הַקִּיצוֹנִיִּים.

חֶלְקֵי הָרֹאשׁ הֵם: הַקָּדְקֹד, הָעֹרֶף וְהַפַּרְצוּף.

חֶלְקֵי הַפַּרְצוּף: הַמֵּצַח בֵּין שְׁתֵּי „הָרַקּוֹת" אוֹ — „הַצְּדָעִים". מֵאֲחוֹרֵי הַצְּדָעִים קְבוּעוֹת מִזֶּה וּמִזֶּה שְׁתֵּי הָאָזְנַיִם. מִתַּחַת הַמֵּצַח — שְׁתֵּי מִלּוּאוֹת, שֶׁהָעֵינַיִם מְשֻׁבָּצוֹת בָּהֶן: וּבֵין הָעֵינַיִם עוֹבֵר וְיוֹרֵד חֹטֶם בַּעַל שְׁתֵּי נְחִירַיִם. מִשְּׁנֵי עֶבְרֵי הַחֹטֶם נְתוּנוֹת שְׁתֵּי לְחָיַיִם. הַבְּלוֹת וְגֻמּוֹת בַּסַּנְטֵר. בֵּין הַסַּנְטֵר וְהַחֹטֶם נָתוּן הַפֶּה, הַמְעֻטָּר בִּשְׁתֵּי שְׂפָתַיִם. אֵצֶל אֲנָשִׁים מְגֻדָּלִים מְכֻסִּים הַסַּנְטֵר וְהַשָּׂפָה הָעֶלְיוֹנָה בִּשְׂעָרוֹת הַקְּרוּיוֹת: עַל הַסַּנְטֵר — זָקָן וְעַל הַשָּׂפָה הָעֶלְיוֹנָה — שָׂפָם.

הָרֹאשׁ, הַסַּנְטֵר וְהַשָּׂפָה הָעֶלְיוֹנָה מְכֻסִּים בִּשְׂעָרוֹת מִצְבָעִים שׁוֹנִים: יֵשׁ מֵהֶן שְׁחוֹרוֹת, צְהֻבּוֹת, פִּשְׁתּוֹת, לְבָנוֹת — וּלְעֵת זִקְנָה תֵּהָפַכְנָה — שְׁלָגוֹת.

באורים: פִּשְׁתּוֹת — כמראה פשתן; שְׁלָגוֹת — כמראה שלג.

أعضاء العين

חֲלָקֵי הָעַיִן.

חֲלָקֵי הָעַיִן: אִישׁוֹן אוֹ בָּבָה. זֹ הִיא נְקֻדָּה שְׁחוֹרָה הַמּוּבַעַת וְעוֹצֶצֶת כְּתוֹךְ עִגּוּל בְּרָה–בַּעַל צְבָעִים שׁוֹנִים. מִסָּבִיב לָעִגּוּל–יֵרָאֶה חֶלְבּוֹן הָעַיִן–שֶׁמַּרְאֵהוּ כֶּחָלָב. עַל הָעַיִן נִפְתָּחִים וְנִסְגָּרִים שְׁנֵי עוֹרוֹת דַּקִּים, הַקְּרוּיִם ״שְׁמוּרוֹת״ הָעַיִן. הַשְּׁמוּרוֹת מְעֻטָּרוֹת בְּזֵר שֶׁל שֵׂעָר דַּק וָרַךְ, הַקָּרוּי ״עַפְעַף״. מֵעַל לִמְלוּאוֹת הָעֵינַיִם שְׁטוּחוֹת בִּקְשָׁתוֹת שְׂעִירוֹת– שְׁתֵּי גַּבּוֹת.–

أعضاء الاذن والفم

חֲלָקֵי הָאֹזֶן, הַפֶּה וְהַשִּׁנַּיִם.

חֲלָקֵי הָאֹזֶן: תּוֹף הָאֹזֶן, הַנָּתוּן בִּפְנִים: הָאַפַּרְכֶּסֶת וְהַתָּנוּךְ שֶׁבְּסוֹף הָאַפַּרְכֶּסֶת.

חֲלָקֵי הַפֶּה: הַשִּׁנַּיִם, הַלְּסָתוֹת, שֶׁהַשִּׁנַּיִם קְבוּעוֹת בָּהֶן; הַחֲנִיכַיִם הַמְכַסּוֹת אֶת שָׁרְשֵׁי הַשִּׁנַּיִם; הַלָּשׁוֹן, הַחֵךְ שֶׁבְּגֻבַּת הַפֶּה–וְהַלֹּעַ הַבּוֹלֵעַ אֶת הָאֹכֶל.

הַשִּׁנַּיִם הֵן שְׁלֹשָׁה מִינִים: הַכָּתוֹת (אוֹ מַלְתָּעוֹת), הַנִּיבִים וְהַטּוֹחֲנוֹת.

أعضاء العنق

הַצַּוָּאר.

הַצַּוָּאר יְחַבֵּר אֶת גֻּלְגֹּלֶת הָרֹאשׁ עִם הַגֵּו.

בְּתוֹךְ הַצַּוָּאר נְתוּנִים הַגָּרוֹן, הַשּׁוֹאֵף וְנוֹשֵׁם רוּחַ; וְהַוֶּשֶׁט, הַמַּמְצִיא אֶת הַמָּזוֹן אֶל הַקֵּבָה שֶׁבְּתוֹךְ הַגֵּו. הַצַּוָּאר יִקָּרֵא גַם גַּרְגֶּרֶת. אֵצֶל קְצָת בְּנֵי אָדָם יֵרָאֶה עַל הַגַּרְגֶּרֶת כְּעֵין כַּפְתּוֹר נֶגֶד תַּחַת הָעוֹר וְהוּא קָרוּי פִּיקָה שֶׁל גַּרְגֶּרֶת.

أعضاء الجسم

הַגֵּו.

הַצַּוָּאר קָבוּעַ בַּגֵּו וּמִשְּׁנֵי צְדָדָיו - שְׁתֵּי כְתֵפוֹת, שֶׁהַיָּדַיִם קְבוּעוֹת בָּהֶן. חֶלְקֵי הַגֵּו הֵם: הֶחָזֶה (אוֹ סְגוֹר־הַלֵּב), הַבֶּטֶן, הַצְּלָעוֹת וְהַגַּב, שֶׁהוּלְיוֹת הַשִּׁדְרָה עוֹבְרוֹת בְּאֶמְצָעוֹ מִלְמַעְלָה לְמַטָּה.

בִּסְגוֹר הַלֵּב קְבוּעִים: הַלֵּב הַמְכַלְכֵּל בְּדָמוֹ אֶת כָּל הַגּוּף. וְהָרֵאָה הַתְּלוּיָה בַּגָּרוֹן וְהַשְּׁאֶפֶת–וְנוֹשֶׁמֶת אֲוִיר.–

בַּבֶּטֶן נְתוּנָה הַקֵּבָה, הַמְעַכֶּלֶת אֶת הַמָּזוֹן, אֲשֶׁר יֹאכַל הָאָדָם.

الايدى

הַיָּדַיִם.

חֶלְקֵי הַיָּד: הַזְּרוֹעַ. הַמַּתְחִילָה מִן הַכָּתֵף וְגוֹמֶרֶת עַד הַפֶּרֶק הָרִאשׁוֹן, הַקָּרוּי אַצִּיל (אוֹ מַרְפֵּק): הַקָּנֶה הַמַּתְחִיל מִן הַמַּרְפֵּק וְגֹמֵר אֵצֶל הַפֶּרֶק הַשֵּׁנִי; וְכַף הַיָּד, שֶׁהָאֶצְבָּעוֹת תְּחוּבוֹת בָּהּ. שְׁמוֹת הָאֶצְבָּעוֹת הֵן: בֹּהֶן (אוֹ אֲגוּדָל), אֶצְבַּע, אַמָּה (אוֹ צַרְדָה), קְמִיצָה וְזֶרֶת.

الارجل

הָרַגְלַיִם.

חֶלְקֵי הָרֶגֶל: הַיָּרֵךְ הַמַּתְחִילָה מִן הַגֵּו וְנִגְמֶרֶת עִם הַפֶּרֶק הָרִאשׁוֹן הַקָּרוּי בֶּרֶךְ; הַשּׁוֹק הַמַּתְחִיל מִן הַבֶּרֶךְ וְנִגְמָר עִם הַפֶּרֶק הַשֵּׁנִי הַקָּרוּי קַרְסֹל — וְכַף הָרֶגֶל שֶׁהָאֶצְבָּעוֹת קְבוּעוֹת בָּהּ.

הַחֵלֶק שֶׁתַּחַת הַקַּרְסֹל קָרוּי עָקֵב; וְהַבָּשָׂר הַתָּפוּחַ שֶׁעָלָיו — תְּפוּחַ הֶעָקֵב. —

הַבָּשָׂר הַתָּפוּחַ שֶׁעַל הַזְּרוֹעַ קָרוּי „קִבֹּרֶת"; וְהַבָּשָׂר הַתָּפוּחַ שֶׁעַל הַשּׁוֹק מֵאָחוֹר קָרוּי „סֹבֶךְ". רָאשֵׁי אֶצְבְּעוֹת הַיָּדַיִם וְהָרַגְלַיִם מְכֻסּוֹת בְּצִפָּרְנַיִם.

גּוּף הָאָדָם בָּנוּי מֵעֲצָמוֹת, הַסְּחוּסוֹת, בָּשָׂר, גִּידִים עֲצָבִים — וְעוֹר פָּרוּשׂ עַל כֻּלּוֹ. —

בֵּאוּרִים: תָּפוּחַ — נָפוּחַ ורך כבצק · חסיסה — עצם רכה.

(ابنية الافعال)

السالم والمعتل

שְׁלֵמִים سالم

א.

صيغ الافعال	1 קַל مخفف	2 נִפְעַל اِنْفَعَلَ	3 פִּעֵל فَعَّلَ
עבר ماضٍ	(1. 2. 3.)	•	
נסתר غائب	כָּתַב كتب	נִכְתַּב	כִּתֵּב, כִּתַּב
נסתרת غائبة	כָּתְבָה או כָּתָבָה	נִכְתְּבָה ־תָּבָה	כִּתְּבָה או כִּתֵּבָה
נוכח مخاطب	כָּתַבְתָּ	נִכְתַּבְתָּ	כִּתַּבְתָּ
נוכחת مخاطبة	כָּתַבְתְּ	נִכְתַּבְתְּ	כִּתַּבְתְּ
מדבר ־ברת متكلم-مة	כָּתַבְתִּי	נִכְתַּבְתִּי	כִּתַּבְתִּי
נסתרים ־רות غائبين-ات	כָּתְבוּ, כָּתָבוּ	נִכְתְּבוּ	כִּתְּבוּ, כִּתֵּבוּ
נוכחים مخاطبين	כְּתַבְתֶּם	נִכְתַּבְתֶּם	כִּתַּבְתֶּם
נוכחות مخاطبات	כְּתַבְתֶּן	נִכְתַּבְתֶּן	כִּתַּבְתֶּן
מדברים ־רות متكلمين / متكلمات	כָּתַבְנוּ	נִכְתַּבְנוּ	כִּתַּבְנוּ
בינוני مضارع			
יחיד, יחידה مفرد	כֹּתֵב, כֹּתְבָה ־תֶבֶת	נִכְתָּב ־תָּבָה ־תֶּבֶת	מְכַתֵּב ־תְּבָה ־תֶּבֶת
רבים, רבות جمع	כֹּתְבִים ־בוֹת	נִכְתָּבִים ־בוֹת	מְכַתְּבִים ־בוֹת
פעול مفعول			
יחיד, יחידה مفرد	כָּתוּב, כְּתוּבָה	חסר	מְכֻתָּב ־תָּבָה
רבים, רבות جمع	כְּתוּבִים ־בוֹת		מְכֻתָּבִים ־בוֹת
עתיד مستقبل			
מדבר ־רת متكلم-مة	אֶכְתֹּב	אֶכָּתֵב (אֶכָּתַב)	אֲכַתֵּב
נוכח مخاطب	תִּכְתֹּב	תִּכָּתֵב (תִּכָּתַב)	תְּכַתֵּב
נוכחת مخاطبة	תִּכְתְּבִי ־תֹּבִי	תִּכָּתְבִי ־תֵבִי	תְּכַתְּבִי ־תֵּבִי
נסתר غائب	יִכְתֹּב	יִכָּתֵב	יְכַתֵּב
נסתרת غائبة	תִּכְתֹּב	תִּכָּתֵב	תְּכַתֵּב
מדברים ־רות متكلمين / متكلمات	נִכְתֹּב	נִכָּתֵב	נְכַתֵּב
נוכחים مخاطبين	תִּכְתְּבוּ	תִּכָּתְבוּ	תְּכַתְּבוּ
נסתרים غائبين	יִכְתְּבוּ, יִכְתֹּבוּ	יִכָּתְבוּ, יִכָּתֵבוּ	יְכַתְּבוּ, יְכַתֵּבוּ
נוכחות ונסתרות مخاطبات وغائبات	תִּכְתֹּבְנָה	תִּכָּתַבְנָה	תְּכַתַּבְנָה (תְּכַתֵּבְנָה)
מקור مصدر	כָּתוֹב, כְּתֹב	הִכָּתֹב, נִכְתֹּב	כַּתֹּב, כַּתֵּב
נפרד, נסמך	בִּכְתֹּב כִּכְתֹּב	הִכָּתֵב, בְּהִ־ כְּהִ־ לְהִ־	כְּכַ־ בְּכַ־ לְכַ־
עם כלים	לִכְתֹּב מִכְּתֹב	מֵהִכָּתֵב	מִכַּתֵּב
צווי امر			
נוכח ־חת مخاطب-ة	כְּתוֹב או כְּתֹב, כִּתְבִי	הִכָּתֵב, הִכָּתְבִי	כַּתֵּב, כַּתְּבִי
נוכחים ־חות مخاطبين / مخاطبات	כִּתְבוּ, כְּתֹבְנָה	הִכָּתְבוּ, הִכָּתַבְנָה	כַּתְּבוּ, כַּתֵּבְנָה

4 פִּעֵל פֻּעַל	5 הִפְעִיל אַפְעַל	6 הָפְעַל אֻפְעַל	7 הִתְפַּעֵל אִתְפַּעַל
כִּתֵּב כִּתְּבָה , כִּתֵּבֶת כִּתַּבְתָּ כִּתַּבְתְּ כִּתַּבְתִּי כִּתְּבוּ , כִּתֵּבוּ כִּתַּבְתֶּם כִּתַּבְתֶּן כִּתַּבְנוּ	הִכְתִּיב הִכְתִּיבָה הִכְתַּבְתָּ הִכְתַּבְתְּ הִכְתַּבְתִּי הִכְתִּיבוּ הִכְתַּבְתֶּם הִכְתַּבְתֶּן הִכְתַּבְנוּ	הָכְתַּב הָכְתְּבָה ־תָּבֶת הָכְתַּבְתָּ הָכְתַּבְתְּ הָכְתַּבְתִּי הָכְתְּבוּ הָכְתַּבְתֶּם הָכְתַּבְתֶּן הָכְתַּבְנוּ	הִתְכַּתֵּב הִתְכַּתְּבָה ־כַּתֶּבֶת הִתְכַּתַּבְתָּ הִתְכַּתַּבְתְּ הִתְכַּתַּבְתִּי הִתְכַּתְּבוּ ־כַּתֵּבוּ הִתְכַּתַּבְתֶּם הִתְכַּתַּבְתֶּן הִתְכַּתַּבְנוּ
מְכַתֵּב ־תְּבָה ־תֶּבֶת מְכַתְּבִים ־בוֹת	מַכְתִּיב ־בָה ־תֶּבֶת מַכְתִּיבִים ־בוֹת	מָכְתָּב ־בָה ־תֶּבֶת מָכְתָּבִים ־בוֹת	מִתְכַּתֵּב ־תְּבָה ־תֶּבֶת מִתְכַּתְּבִים ־בוֹת
חסר	מָכְתָּב ־תָּבָה מָכְתָּבִים ־בוֹת	חסר	חסר
אֲכַתֵּב תְּכַתֵּב תְּכַתְּבִי ־תֵּבִי יְכַתֵּב תְּכַתֵּב נְכַתֵּב תְּכַתְּבוּ יְכַתְּבוּ , יְכַתֵּבוּ תְּכַתֵּבְנָה	אַכְתִּיב תַּכְתִּיב תַּכְתִּיבִי יַכְתִּיב , וַיַּכְתֵּב תַּכְתִּיב נַכְתִּיב תַּכְתִּיבוּ יַכְתִּיבוּ תַּכְתֵּבְנָה	אָכְתַּב תָּכְתַּב תָּכְתְּבִי ־תָּבִי יָכְתַּב תָּכְתַּב נָכְתַּב תָּכְתְּבוּ יָכְתְּבוּ , יָכְתָּבוּ תָּכְתַּבְנָה	אֶתְכַּתֵּב תִּתְכַּתֵּב תִּתְכַּתְּבִי ־תֵּבִי יִתְכַּתֵּב תִּתְכַּתֵּב נִתְכַּתֵּב תִּתְכַּתְּבוּ יִתְכַּתְּבוּ , יִתְכַּתֵּבוּ תִּתְכַּתֵּבְנָה
כַּתֹּב , כַּתֵּב (עם כנוים לא נמצא)	הַכְתֵּב , הַכְתִּיב בְּ־ כְּ־ לְ־ מֵהַכְתִּיב	הָכְתֵּב , הָכְתַּב (עם כנוים לא נמצא)	הִתְכַּתֵּב בְּ־ כְּ־ לְ־ מֵהִתְכַּתֵּב
חסר	הַכְתֵּב הַכְתִּיבִי הַכְתִּיבוּ ־תֵּבְנָה	חסר	הִתְכַּתֵּב הִתְכַּתְּבִי הִתְכַּתְּבוּ הִתְכַּתֵּבְנָה

קל		קל		
עם פָּעֵל	עם פָּעֹל			
עבר (1.2.3.4.5.7.) כָּבֵד ثقل כָּבְדָה, כָּבֵדָה כָּבַדְתָּ כָּבַדְתְּ כָּבַדְתִּי כָּבְדוּ כְּבַדְתֶּם כְּבַדְתֶּן כָּבַדְנוּ	(1.5.) קָטֹן صغر קָטְנָה, קָטֹנָה קָטֹנְתָּ קָטֹנְתְּ קָטֹנְתִּי קָטְנוּ, קָטֹנוּ קְטָנְתֶּם קְטָנְתֶּן קָטֹנּוּ	(1.5.6.) עָמַד وقف עָמְדָה עָמַדְתָּ עָמַדְתְּ עָמַדְתִּי עָמְדוּ עֲמַדְתֶּם עֲמַדְתֶּן עָמַדְנוּ	(1.3.5.7.) חָזַק וכו' تقوى כמו עָמַד	(1.2.3.4.5.) אָכַל וכו' כמו עָמַד اكل - وقف
בינוני כָּבֵד כְּבֵדָה כְּבֵדִים ־וֹת	קָטֹן 1)	עֹמֵד עֹמֶדֶת עֹמְדִים ־וֹת		אֹכֵל וכו'
פעול חסר	חסר			אָכוּל אֲכוּלָה
עתיד			עם אֶפְעַל	נחי פ"א
אֶכְבַּד תִּכְבַּד תִּכְבְּדִי יִכְבַּד תִּכְבַּד נִכְבַּד תִּכְבְּדוּ יִכְבְּדוּ תִּכְבַּדְנָה	אֶקְטַן תִּקְטַן תִּקְטְנִי יִקְטַן תִּקְטַן נִקְטַן תִּקְטְנוּ יִקְטְנוּ תִּקְטַנָּה	אֶעֱמֹד תַּעֲמֹד תַּעַמְדִי יַעֲמֹד תַּעֲמֹד נַעֲמֹד תַּעַמְדוּ יַעַמְדוּ תַּעֲמֹדְנָה	אֶחֱזַק תֶּחֱזַק תֶּחֶזְקִי יֶחֱזַק תֶּחֱזַק נֶחֱזַק תֶּחֶזְקוּ יֶחֶזְקוּ תֶּחֱזַקְנָה	אֹכַל תֹּאכַל (תֹּאכֵל וַתֹּאכַל) תֹּאכְלִי (תֹּאכֵלִי) יֹאכַל תֹּאכַל נֹאכַל תֹּאכְלוּ יֹאכְלוּ תֹּאכַלְנָה
מקור כָּבוֹד כְּבֹד	קָטוֹן קְטֹן	עָמוֹד עֲמֹד בַּ־כַּ־לַ־ מֵעֲמֹד	חָזוֹק חֲזֹק	אָכוֹל אֱכֹל בֶּ־ מֵאֱכֹל, כֶּ־ לֶאֱכֹל
צווי חסר	חסר	עֲמֹד, עִמְדִי עִמְדוּ, עֲמֹדְנָה	חֲזַק, חִזְקִי חִזְקוּ, חֲזַקְנָה	אֱכֹל, אִכְלִי אִכְלוּ, אֱכֹלְנָה

1) שאר הנטיים אינם נמצאים בשלמים בבינוני מהתולשים כ"א כשם תאר מתקטרים: קְטַנַּת, קְטַנִּים, קְטַנּוֹת

נפעל	הפעיל	הפעל
(1. 2. 5)		
נֶעֱזַר ١ عين	הֶעֱמִיד ١ وقف	הָעֳמַד
נֶעֶזְרָה	הֶעֱמִידָה	הָעָמְדָה
נֶעֱזַרְתָּ	הֶעֱמַדְתָּ	הָעֳמַדְתָּ
נֶעֱזַרְתְּ	הֶעֱמַדְתְּ	הָעֳמַדְתְּ
נֶעֱזַרְתִּי	הֶעֱמַדְתִּי	הָעֳמַדְתִּי
נֶעֶזְרוּ	הֶעֱמִידוּ	הָעָמְדוּ
נֶעֱזַרְתֶּם	הֶעֱמַדְתֶּם	הָעֳמַדְתֶּם
נֶעֱזַרְתֶּן	הֶעֱמַדְתֶּן	הָעֳמַדְתֶּן
נֶעֱזַרְנוּ	הֶעֱמַדְנוּ	הָעֳמַדְנוּ
נֶעֱזָר נֶעֱזֶרֶת נֶעֱזָרִים -וֹת	מַעֲמִיד -מִידָה מַעֲמִידִים -וֹת	הָעֳמָד הָעֳמָדָה הָעֳמָדִים -וֹת
חסר	מָעֳמָד מָעֳמָדָה מָעֳמָדִים -וֹת	
אֵעָזֵר,	אַעֲמִיד	אָעֳמַד
תֵּעָזֵר	תַּעֲמִיד	תָּעֳמַד
תֵּעָזְרִי	תַּעֲמִידִי	תָּעָמְדִי
יֵעָזֵר	יַעֲמִיד	יָעֳמַד
תֵּעָזֵר	תַּעֲמִיד	תָּעֳמַד
נֵעָזֵר	נַעֲמִיד	נָעֳמַד
תֵּעָזְרוּ	תַּעֲמִידוּ	תָּעָמְדוּ
יֵעָזְרוּ	יַעֲמִידוּ	יָעָמְדוּ
תֵּעָזַרְנָה	תַּעֲמֵדְנָה	תָּעֳמַדְנָה
נֵעָזוֹר הֵעָזֵר	הַעֲמֵיד הַעֲמִיד	הָעֳמַד
הֵעָזֵר הֵעָזְרִי הֵעָזְרוּ הֵעָזַרְנָה	הַעֲמֵד הַעֲמִידִי הַעֲמִידוּ הַעֲמֵדְנָה	חסר

عين الفعل حلقية او ر

ע״פ גרונית או רי״ש

קל	נפעל	פִּעֵל	פֻּעַל	הפעיל	התפעל
עבר					
(1.2.3.4.5.7.)					
גָּאַל خلص	נִגְאַל	גֵּאֵל (בֵּרֵךְ)	גֹּאַל (בֹּרַךְ)	הִגְאִיל	הִתְגָּאֵל
גָּאֲלָה	נִגְאֲלָה	גֵּאֲלָה (בֵּרְכָה)	גֹּאֲלָה	הִגְאִילָה	הִתְגָּאֲלָה, (הִתְבָּרְכָה)
גָּאַלְתָּ	נִגְאַלְתָּ	גֵּאַלְתָּ	גֹּאַלְתָּ	הִגְאַלְתָּ	הִתְגָּאַלְתָּ
גָּאַלְתְּ	נִגְאַלְתְּ	גֵּאַלְתְּ	גֹּאַלְתְּ	הִגְאַלְתְּ	הִתְגָּאַלְתְּ
גָּאַלְתִּי	נִגְאַלְתִּי	גֵּאַלְתִּי	גֹּאַלְתִּי	הִגְאַלְתִּי	הִתְגָּאַלְתִּי
גָּאֲלוּ	נִגְאֲלוּ	גֵּאֲלוּ	גֹּאֲלוּ	הִגְאִילוּ	הִתְגָּאֲלוּ
גְּאַלְתֶּם	נִגְאַלְתֶּם	גֵּאַלְתֶּם	גֹּאַלְתֶּם	הִגְאַלְתֶּם	הִתְגָּאַלְתֶּם
גְּאַלְתֶּן	נִגְאַלְתֶּן	גֵּאַלְתֶּן	גֹּאַלְתֶּן	הִגְאַלְתֶּן	הִתְגָּאַלְתֶּן
גָּאַלְנוּ	נִגְאַלְנוּ	גֵּאַלְנוּ	גֹּאַלְנוּ	הִגְאַלְנוּ	הִתְגָּאַלְנוּ
בינוני					
גֹּאֵל גֹּאֲלָה	נִגְאָל נִגְאָלָה	מְגָאֵל מְגָאֲלָה	גֹּאָל גֹּאָלָה	מַגְאִיל ־לָה	מִתְגָּאֵל מִתְגָּאֲלָה
גֹּאֲלִים ־וֹת	נִגְאָלִים ־וֹת	מְגָאֲלִים ־וֹת	גֹּאָלִים ־וֹת	מַגְאִילִים ־וֹת	מִתְגָּאֲלִים ־וֹת
פעול					
גָּאוּל גְּאוּלָה	חסר	מְגֹאָל מְגֹאָלָה	חסר	מָגְאָל מָגְאָלָה	חסר
גְּאוּלִים ־וֹת		מְגֹאָלִים ־וֹת		מָגְאָלִים ־וֹת	
עתיד					
אֶגְאַל	אֶגָּאֵל	אֲגָאֵל אֲבָרֵךְ	אֲגֹאַל אֲבֹרַךְ	אַגְאִיל	אֶתְגָּאֵל
תִּגְאַל	תִּגָּאֵל	תְּגָאֵל	תְּגֹאַל	תַּגְאִיל	תִּתְגָּאֵל, תִּתְבָּרֵךְ
תִּגְאֲלִי	תִּגָּאֲלִי	תְּגָאֲלִי	תְּגֹאֲלִי	תַּגְאִילִי	תִּתְגָּאֲלִי, תִּתְבָּרְכִי
יִגְאַל	יִגָּאֵל	יְגָאֵל	יְגֹאַל	יַגְאִיל	יִתְגָּאֵל
תִּגְאַל	תִּגָּאֵל	תְּגָאֵל	תְּגֹאַל	תַּגְאִיל	תִּתְגָּאֵל
נִגְאַל	נִגָּאֵל	נְגָאֵל	נְגֹאַל	נַגְאִיל	נִתְגָּאֵל
תִּגְאֲלוּ	תִּגָּאֲלוּ	תְּגָאֲלוּ	תְּגֹאֲלוּ	תַּגְאִילוּ	תִּתְגָּאֲלוּ
יִגְאֲלוּ	יִגָּאֲלוּ	יְגָאֲלוּ	יְגֹאֲלוּ	יַגְאִילוּ	יִתְגָּאֲלוּ
תִּגְאַלְנָה	תִּגָּאַלְנָה	תְּגָאֵלְנָה	תְּגֹאַלְנָה	תַּגְאֵלְנָה	תִּתְגָּאֵלְנָה
מקור					
גָּאוֹל גְּאֹל	נִגְאֹל הִגָּאֵל	גָּאוֹל גָּאֵל	גֹּאַל	הַגְאֵל הַגְאִיל	הִתְגָּאֵל
צווי					
גְּאַל גַּאֲלִי	הִגָּאֵל הִגָּאֲלִי	גָּאֵל גָּאֲלִי	חסר	הַגְאֵל הַגְאִילִי	הִתְגָּאֵל הִתְגָּאֲלִי
גַּאֲלוּ גְּאַלְנָה	הִגָּאֲלוּ ־אַלְנָה	גָּאֲלוּ גָּאֵלְנָה		הַגְאִילוּ הַגְאֵלְנָה	הִתְגָּאֲלוּ הִתְגָּאֵלְנָה

לפ ח׳ת או ע׳ן

קַל	נפעל	פִּעל	פֻּעל	הִפעיל	הָפעל	התפעל
עבר (1.2.3.5.7.)						
שָׁכַח نسي	נִשְׁכַּח	שִׁכַּח	שֻׁכַּח	הִשְׁכִּיחַ	הָשְׁכַּח	הִשְׁתַּכַּח
שָׁכְחָה	נִשְׁכְּחָה	שִׁכְּחָה	שֻׁכְּחָה	הִשְׁכִּיחָה	הָשְׁכְּחָה	הִשְׁתַּכְּחָה
שָׁכַחְתָּ	נִשְׁכַּחְתָּ	שִׁכַּחְתָּ	שֻׁכַּחְתָּ	הִשְׁכַּחְתָּ	הָשְׁכַּחְתָּ	הִשְׁתַּכַּחְתָּ
שָׁכַחַתְּ	נִשְׁכַּחַתְּ	שִׁכַּחַתְּ	שֻׁכַּחַתְּ	הִשְׁכַּחַתְּ,	הָשְׁכַּחַתְּ	הִשְׁתַּכַּחַתְּ
שָׁכַחְתִּי	נִשְׁכַּחְתִּי	שִׁכַּחְתִּי	שֻׁכַּחְתִּי	הִשְׁכַּחְתִּי	הָשְׁכַּחְתִּי	הִשְׁתַּכַּחְתִּי
שָׁכְחוּ	נִשְׁכְּחוּ	שִׁכְּחוּ	שֻׁכְּחוּ	הִשְׁכִּיחוּ	הָשְׁכְּחוּ	הִשְׁתַּכְּחוּ
שְׁכַחְתֶּם	נִשְׁכַּחְתֶּם	שִׁכַּחְתֶּם	שֻׁכַּחְתֶּם	הִשְׁכַּחְתֶּם	הָשְׁכַּחְתֶּם	הִשְׁתַּכַּחְתֶּם
שְׁכַחְתֶּן	נִשְׁכַּחְתֶּן	שִׁכַּחְתֶּן	שֻׁכַּחְתֶּן	הִשְׁכַּחְתֶּן	הָשְׁכַּחְתֶּן	הִשְׁתַּכַּחְתֶּן
שָׁכַחְנוּ	נִשְׁכַּחְנוּ	שִׁכַּחְנוּ	שֻׁכַּחְנוּ	הִשְׁכַּחְנוּ	הָשְׁכַּחְנוּ	הִשְׁתַּכַּחְנוּ
בינוני						
שֹׁכֵחַ ־כְחָה	נִשְׁכָּח ־כָּחָה	מְשַׁכֵּחַ ־כְּחָה	שֻׁכָּח שֻׁכָּחָה	מַשְׁכִּיחַ ־יחָה	הָשְׁכָּח ־יחָה	מִשְׁתַּכֵּחַ ־כְּחָה
־כַחַת	־כַּחַת					
שֹׁכְחִים ־וֹת	נִשְׁכָּחִים ־וֹת					
פעול						
שָׁכוּחַ שְׁכוּחָה		מְשֻׁכָּח ־כָּחָה		מָשְׁכָּח ־כָּחָה		
עתיד						
אֶשְׁכַּח	אֶשָּׁכַח	אֲשַׁכַּח	אֲשֻׁכַּח	אַשְׁכִּיחַ	אָשְׁכַּח	אֶשְׁתַּכַּח
תִּשְׁכַּח	תִּשָּׁכַח ־כֵחַ	תְּשַׁכַּח ־כֵּחַ	תְּשֻׁכַּח	תַּשְׁכִּיחַ	תָּשְׁכַּח	תִּשְׁתַּכַּח
תִּשְׁכְּחִי	תִּשָּׁכְחִי	תְּשַׁכְּחִי	תְּשֻׁכְּחִי	תַּשְׁכִּיחִי	תָּשְׁכְּחִי	תִּשְׁתַּכְּחִי
יִשְׁכַּח	יִשָּׁכַח	יְשַׁכַּח	יְשֻׁכַּח	יַשְׁכִּיחַ	יָשְׁכַּח	יִשְׁתַּכַּח
תִּשְׁכַּח	תִּשָּׁכַח	תְּשַׁכַּח	תְּשֻׁכַּח	תַּשְׁכִּיחַ	תָּשְׁכַּח	תִּשְׁתַּכַּח
נִשְׁכַּח	נִשָּׁכַח	נְשַׁכַּח	נְשֻׁכַּח	נַשְׁכִּיחַ	נָשְׁכַּח	נִשְׁתַּכַּח
תִּשְׁכְּחוּ	תִּשָּׁכְחוּ	תְּשַׁכְּחוּ	תְּשֻׁכְּחוּ	תַּשְׁכִּיחוּ	תָּשְׁכְּחוּ	תִּשְׁתַּכְּחוּ
יִשְׁכְּחוּ	יִשָּׁכְחוּ	יְשַׁכְּחוּ	יְשֻׁכְּחוּ	יַשְׁכִּיחוּ	יָשְׁכְּחוּ	יִשְׁתַּכְּחוּ
תִּשְׁכַּחְנָה	תִּשָּׁכַחְנָה	תְּשַׁכַּחְנָה	תְּשֻׁכַּחְנָה	תַּשְׁכֵּחְנָה	תָּשְׁכַּחְנָה	תִּשְׁתַּכַּחְנָה
מקור						
שָׁכוֹחַ, שְׁכֹחַ	נִשְׁכֹּחַ, הִשָּׁכַח	שַׁכֵּחַ, שַׁכַּח	שֻׁכַּח	הַשְׁכֵּחַ ־כִּיחַ	הָשְׁכַּח	הִשְׁתַּכֵּחַ
צווי						
שְׁכַח שִׁכְחִי	הִשָּׁכַח ־כְחִי	שַׁכַּח (־כֵּחַ)		הַשְׁכֵּחַ ־כִּיחִי		הִשְׁתַּכַּח ־כְּחִי
שִׁכְחוּ	־כְחוּ ־כַחְנָה	שַׁכְּחִי שַׁכְּחוּ		הַשְׁכִּיחוּ		־כְּחוּ ־כַּחְנָה
שְׁכַחְנָה		שַׁכַּחְנָה		הַשְׁכֵּחְנָה		

الناقص فاء الفعل ב׳ חסרים ن او ل ومعتل الفاء واللام

חסרי פ״נ				חסרי פ״ל	הסר הקצוות
קל	נפעל	הפעיל	הפעל	קל	קל
(1. 2. 5. 6. 7.)		(*		(1. 2. 4. 6. 7.)	(1. 2. 6.)
נגש اقترب	נגש	הגיש	הגש	לקח קח ا أخذ	נתן ا أعطى
נגשה	נגשה	הגישה	הגשה	לקחה	נתנה
נגשת	נגשת	הגשת	הגשת	לקחת	נתת, נתתה
נגשת	נגשת	הגשת	הגשת	לקחת	נתת
נגשתי	נגשתי	הגשתי	הגשתי	לקחתי	נתתי
נגשו	נגשו	הגישו	הגשו	לקחו	נתנו
נגשתם	נגשתם	הגשתם	הגשתם	לקחתם	נתתם
נגשתן	נגשתן	הגשתן	הגשתן	לקחתן	נתתן
נגשנו	נגשנו	הגשנו	הגשנו	לקחנו	נתנו
נגש נגשה נגשים ־ות	נגש ־שה	מגיש ־שה	הגש ־שה	לקח לקחה לקחת לקחים ־ות	נותן נותנה נותנים ־ות
נגוש נגושה נגושים ־ות		מגש ־שה		לקוח לקוחה לקוחים ־ות	נתון נתונה נתונים ־ות
אגש, אפל	אנגש	אגיש	אגש	אקח	אתן
תגש	תנגש	תגיש	תגש	תקח	תתן
תגשי תגשי	תנגשי תנגשי	תגישי	תגשי	תקחי תקחי	תתני תתני
יגש, יפל	ינגש	יגיש, ויגש	יגש	יקח	יתן
תגש	תנגש	תגיש	תגש	תקח	תתן
נגש	ננגש	נגיש	נגש	נקח	נתן
תגשו	תנגשו	תגישו	תגשו	תקחו	תתנו
יגשו	ינגשו	יגישו	יגשו	יקחו	יתנו
תגשנה	תנגשנה	תגשנה	תגשנה	תקחנה	תתנה
נגוש גשת ב׳ כ׳ ל׳ מגשת	הנגש הנגש	הגש הגיש	הגש הגש	לקוח קחת	נתון תת ב׳ כ׳ לתת מתת
גש גשי גשו גשנה .	הנגש ־גשי הנגשנה	הגש ־גישי ־ישו הגשנה		קח קחי קחנה * לקח לקחי לקחנה	תן תני תנו תנה

*) הכנתים התושים הולכים ע״ד השלמים, כמו: ינצל, יתנצל, ולא תשלם בהם הנו״ן ע״פ ד״ח, כי אין תש אחד מורה על ב׳ כבדים

مثل ... حرف ي   ג׳ נחים . נחי פ״י

קל א׳	קל ב׳	נפעל	*)הפעיל א׳	הפעיל ב׳	הֻפעל	התפעל	קל ע״ם פֻעל
(1—7.)	(1. 5.)						(1)
יָלַד ولد	יָנַק رضع	נוֹלַד	הוֹלִיד	הֵינִיק	הוּלַד	הִתְיַלֵּד	יָכֹל
יָלְדָה	יָנְקָה	נוֹלְדָה	הוֹלִידָה	הֵינִיקָה	הוּלְדָה	הִתְיַלְּדָה	יָכְלָה, יָכְלָה
יָלַדְתָּ	יָנַקְתָּ	נוֹלַדְתָּ	הוֹלַדְתָּ	הֵינַקְתָּ	הוּלַדְתָּ	הִתְיַלַּדְתָּ	יָכֹלְתָּ, יָכֹלְתָּ
יָלַדְתְּ	יָנַקְתְּ	נוֹלַדְתְּ	הוֹלַדְתְּ	הֵינַקְתְּ	הוּלַדְתְּ	הִתְיַלַּדְתְּ	יָכֹלְתְּ
יָלַדְתִּי	יָנַקְתִּי	נוֹלַדְתִּי	הוֹלַדְתִּי	הֵינַקְתִּי	הוּלַדְתִּי	הִתְיַלַּדְתִּי	יָכֹלְתִּי
יָלְדוּ	יָנְקוּ	נוֹלְדוּ	הוֹלִידוּ	הֵינִיקוּ	הוּלְדוּ	הִתְיַלְּדוּ	יָכְלוּ, יָכְלוּ
יְלַדְתֶּם	יְנַקְתֶּם	נוֹלַדְתֶּם	הוֹלַדְתֶּם	הֵינַקְתֶּם	הוּלַדְתֶּם	הִתְיַלַּדְתֶּם	יְכָלְתֶּם
יְלַדְתֶּן	יְנַקְתֶּן	נוֹלַדְתֶּן	הוֹלַדְתֶּן	הֵינַקְתֶּן	הוּלַדְתֶּן	הִתְיַלַּדְתֶּן	יְכָלְתֶּן
יָלַדְנוּ	יָנַקְנוּ	נוֹלַדְנוּ	הוֹלַדְנוּ	הֵינַקְנוּ	הוּלַדְנוּ	הִתְיַלַּדְנוּ	יָכֹלְנוּ
יֹלֵד יֹלֶדֶה יֹלְדִים ־וֹת	יוֹנֵק יוֹנֶקֶה יוֹנְקִים ־וֹת	נוֹלָד ־דָה	מוֹלִיד ־דָה	מֵינִיק ־קָה	הוּלָד ־דָה	מִתְוַדֵּעַ ־דַּעַת	הבינוני מן י״כ״ל לא נמצא במקרא
יָלוּד יְלוּדָה יְלוּדִים ־וֹת	יָנוּק יְנוּקָה יְנוּקִים ־וֹת		מוּלָד ־דָה	מוּנָק ־קָה			
אֵלֵד אֵדַע	אִינַק	אִוָּלֵד	אוֹלִיד	אֵינִיק	אוּלַד	אֶתְוַדַּע	אוּכַל
תֵּלֵד	תִּינַק	תִּוָּלֵד	תּוֹלִיד	תֵּינִיק	תּוּלַד	תִּתְוַדַּע	תּוּכַל
תֵּלְדִי	תִּינְקִי	תִּוָּלְדִי	תּוֹלִידִי	תֵּינִיקִי	תּוּלְדִי	תִּתְוַדְּעִי	תּוּכְלִי
יֵלֵד , וַיֵּלֶד	יִינַק	יִוָּלֵד	יוֹלִיד וַיּוֹלֶד	יֵינִיק	יוּלַד	יִתְוַדַּע	יוּכַל
תֵּלֵד	תִּינַק	תִּוָּלֵד	תּוֹלִיד	תֵּינִיק וַתֵּינֶק	תּוּלַד	תִּתְוַדַּע	תּוּכַל
נֵלֵד	נִינַק	נִוָּלֵד	נוֹלִיד	נֵינִיק	נוּלַד	נִתְוַדַּע	נוּכַל
תֵּלְדוּ	תִּינְקוּ	תִּוָּלְדוּ	תּוֹלִידוּ	תֵּינִיקוּ	תּוּלְדוּ	תִּתְוַדְּעוּ	תּוּכְלוּ
יֵלְדוּ	יִינְקוּ	יִוָּלְדוּ	יוֹלִידוּ	יֵינִיקוּ	יוּלְדוּ	יִתְוַדְּעוּ	יוּכְלוּ
תֵּלַדְנָה	תִּינַקְנָה	תִּוָּלַדְנָה	תּוֹלֵדְנָה	תֵּינֵקְנָה	תּוּלַדְנָה	תִּתְוַדַּעְנָה	תּוּכַלְנָה
יָלוֹד לֶדֶת יָדוֹעַ דַּעַת	יָנוֹק , יְנֹק , רֶשֶׁת בִּי־ קִי־לִי־ סִינַק	הִוָּלֵד הִוָּדַע	הוֹלֵד הוֹלִיד הוֹלִיד	הֵינֵק הֵינִיק	הוּלַד	הִתְעַפֵּח	יָכוֹל יְכֹלֶת
לֵד לְדִי לְדוּ לֵדְנָה דַּע דְּעִי דַּעְנָה	יְנַק , יִנְקִי יְנַקְנָה רֵשׁ ־נָה , רֵשׁ , יְרַשׁ	הִוָּלֵד ־לְדִי ־לְדוּ הִוָּלַדְנָה	הוֹלֵד ־לִידִי ־לִידוּ ־לֵדְנָה	הֵינֵק ־נִיקִי הֵינֵקְנָה		הִתְוַדַּע	

*) פֻּעַל פֻּעַל ע״ד השלמים: יֻלַּד יֻלַּד .

الاجوف او معتل العين ד׳ נח ע״ו.

קַל	נִפְעַל	פּוֹעֵל	פּוֹעַל	הִפְעִיל	הֻפְעַל	הִתְפַּעֵל
(1.3.5.6.7.)						
קָם قام	נָקוֹם	קוֹמֵם قاوم	קוֹמַם	הֵקִים	הוּקַם	הִתְקוֹמֵם
קָמָה	נָקוֹמָה	קוֹמְמָה	קוֹמְמָה	הֵקִימָה	הוּקְמָה	הִתְקוֹמְמָה
קַמְתָּ	נְקוּמוֹתָ	קוֹמַמְתָּ	קוֹמַמְתָּ	הֲקִימוֹתָ, הֵנַפְתָּ	הוּקַמְתָּ	הִתְקוֹמַמְתָּ
קַמְתְּ	נְקוּמוֹת	קוֹמַמְתְּ	קוֹמַמְתְּ	הֲקִימוֹת	הוּקַמְתְּ	הִתְקוֹמַמְתְּ
קַמְתִּי	נְקוּמוֹתִי	קוֹמַמְתִּי	קוֹמַמְתִּי	הֲקִימוֹתִי	הוּקַמְתִּי	הִתְקוֹמַמְתִּי
קָמוּ	נָקוֹמוּ	קוֹמְמוּ	קוֹמְמוּ	הֵקִימוּ	הוּקְמוּ	הִתְקוֹמְמוּ
קַמְתֶּם	נְקוּמוֹתֶם	קוֹמַמְתֶּם	קוֹמַמְתֶּם	הֲקִימוֹתֶם	הוּקַמְתֶּם	הִתְקוֹמַמְתֶּם
קַמְתֶּן	נְקוּמוֹתֶן	קוֹמַמְתֶּן	קוֹמַמְתֶּן	הֲקִימוֹתֶן	הוּקַמְתֶּן	הִתְקוֹמַמְתֶּן
קַמְנוּ	נְקוּמוֹנוּ	קוֹמַמְנוּ	קוֹמַמְנוּ	הֲקִימוֹנוּ	הוּקַמְנוּ	הִתְקוֹמַמְנוּ
קָם קָמָה קָמִים קָמוֹת	נָקוֹם נְקוֹמָה נְקוֹמִים ־וֹת	מְקוֹמֵם ־מֶמֶת	קוֹמָם ־מָמָה	מֵקִים מְקִימָה	הוּקָם ־קָמָה	מִתְקוֹמֵם ־מֶמֶת
מין סוגה סוגים ־ות		מְקוֹמָם ־מָמָה מְקוֹמָמִים ־וֹת		מוּקָם ־קָמָה מוּקָמִים ־וֹת		
אָקוּם	אֶקּוֹם اقم	אֲקוֹמֵם	אֲקוֹמַם	אָקִים	אוּקַם	אֶתְקוֹמֵם
תָּקוּם (תָּקֹם)	תִּקּוֹם	תְּקוֹמֵם	תְּקוֹמַם	תָּקִים	תּוּקַם	תִּתְקוֹמֵם
תָּקוּמִי	תִּקּוֹמִי	תְּקוֹמְמִי	תְּקוֹמְמִי	תָּקִימִי	תּוּקְמִי	תִּתְקוֹמְמִי
יָקוּם וַיָּקָם	יִקּוֹם	יְקוֹמֵם	יְקוֹמַם	יָקִים, וַיָּקֶם	יוּקַם	יִתְקוֹמֵם
תָּקוּם	תִּקּוֹם	תְּקוֹמֵם	תְּקוֹמַם	תָּקִים	תּוּקַם	תִּתְקוֹמֵם
נָקוּם	נִקּוֹם	נְקוֹמֵם	נְקוֹמַם	נָקִים	נוּקַם	נִתְקוֹמֵם
תָּקוּמוּ	תִּקּוֹמוּ	תְּקוֹמְמוּ	תְּקוֹמְמוּ	תָּקִימוּ	תּוּקְמוּ	תִּתְקוֹמְמוּ
יָקוּמוּ	יִקּוֹמוּ	יְקוֹמְמוּ	יְקוֹמְמוּ	יָקִימוּ	יוּקְמוּ	יִתְקוֹמְמוּ
תְּקוּמֶינָה או תָּקֹמְנָה	תִּקּוֹמְנָה	תְּקוֹמֵמְנָה	תְּקוֹמַמְנָה	תָּקֵמְנָה	תּוּקַמְנָה	תִּתְקוֹמֵמְנָה
קוּם, קֹם	הִקּוֹם	קוֹמֵם	קוֹמַם	הָקֵם הָקִים הָקִם	הוּקַם	הִתְקוֹמֵם
קוּם קוּמִי קוּמוּ קֹמְנָה	הִקּוֹם הִקּוֹמִי הִקּוֹמוּ הִקֹּמְנָה	קוֹמֵם קוֹמְמִי קוֹמְמוּ קוֹמֵמְנָה		הָקֵם הָקִימִי הָקִימוּ הָקֵמְנָה		הִתְקוֹמֵם ־מְמִי ־מְמוּ הִתְקוֹמֵמְנָה

נחי ע״ו			נחי ע״י	
ע״ו פָּעַל		קל ע״ו פָּעֵל	קל	נפעל
קל	הִפְעִיל			
(1. 3. 5. 6.)		(1. 3. 5. 7.)	(1. 2. 3. 5. 7.)	
מֵת مات	הֵמִית	בֹּשׁ خجل	בָּן	נָבוֹן
מֵתָה	הֵמִיתָה	בֹּשָׁה	בָּנָה	נָבוֹנָה
מַתָּ	הֵמַתָּ	בֹּשְׁתָּ	בַּנְתָּ ״ בִּינוֹתָ	נְבוּנוֹתָ
מַתְּ	הֵמַתְּ	בֹּשְׁתְּ	בַּנְתְּ ״ בִּינוֹת	נְבוּנוֹת
מַתִּי	הֵמַתִּי	בֹּשְׁתִּי	בַּנְתִּי ״ בִּינוֹתִי	נְבוּנוֹתִי
מֵתוּ	הֵמִיתוּ	בֹּשׁוּ	בָּנוּ	נָבוֹנוּ
מַתֶּם	הֲמַתֶּם	בָּשְׁתֶּם	בַּנְתֶּם ״ בִּינוֹתֶם	נְבוּנוֹתֶם
מַתֶּן	הֲמַתֶּן	בָּשְׁתֶּן	בַּנְתֶּן ״ בִּינוֹתֶן	נְבוּנוֹתֶן
מַתְנוּ	הֵמַתְנוּ	בֹּשְׁנוּ	בַּנּוּ ״ בִּינוֹנוּ	נְבוּנוֹנוּ
מֵת מֵתָה מֵתִים מֵתוֹת	מֵמִית מְמִיתָה מְמִיתִים ־וֹת	בּוֹשׁ בּוֹשָׁה בּוֹשִׁים ־וֹת	בָּן בָּנָה בָּנִים ־וֹת	נָבוֹן נְבוֹנָה נְבוֹנִים ־וֹת
	מוּמָת ־תָה מוּמָתִים ־וֹת			
אָמוּת	אָמִית	אֵבוֹשׁ	אָבִין	אִבּוֹן
תָּמוּת	תָּמִית	תֵּבוֹשׁ	תָּבִין	תִּבּוֹן
תָּמוּתִי	תָּמִיתִי	תֵּבוֹשִׁי	תָּבִינִי	תִּבּוֹנִי
יָמוּת וְיָמֹת וַיָּמָת	יָמִית וַיָּמֶת	יֵבוֹשׁ	יָבִין יָבֵן וַיָּבֶן	יִבּוֹן
תָּמוּת	תָּמִית	תֵּבוֹשׁ	תָּבִין	תִּבּוֹן
נָמוּת	נָמִית	נֵבוֹשׁ	נָבִין	נִבּוֹן
תָּמוּתוּ	תָּמִיתוּ	תֵּבוֹשׁוּ	תָּבִינוּ	תִּבּוֹנוּ
יָמוּתוּ	יָמִיתוּ	יֵבוֹשׁוּ	יָבִינוּ	יִבּוֹנוּ
תְּמוּתֶנָה	תְּמִתֶנָה	תֵּבֹשְׁנָה	תְּבִינֶנָה	תִּבֹּנָּה
מוּת מֹת	הָמֵת הָמִית	בּוֹשׁ	בֹּן בִּין	הִבּוֹן
מוּת מוּתִי מוּתוּ מֹתְנָה	הָמֵת הָמִיתִי ־יתוּ הָמֵתְנָה	בּוֹשׁ בּוֹשִׁי ־שׁוּ בֹּשְׁנָה	בִּין בִּינִי בִּינֶינָה (ויע רִיב דִּין)	הִבּוֹן הִבּוֹנִי הִבּוֹנוּ הִבֹּנָּה

ה׳ כפולים المضعف						כפולים עם ל״פ ארהע״ר		
קל		נפעל	הפעיל		הפעל	קל	נפעל	הפעיל
(1. 2. 3. 5. 6.)			(*			(1.2.3.5.7.)		
סַב ∗ סָבַב احاط		נָסַב	הֵסֵב		הוּסַב ∗	בַּר اختار	נָבַר	הֵבַר
סַבָּה		נָסַבָּה	הֵסֵבָּה א׳ הֵסַבָּה		הוּסַבָּה	בָּרָה	נָבָרָה	הֵבָרָה
סַבּוֹתָ		נְסַבּוֹתָ	הֲסִבּוֹתָ		הוּסַבּוֹתָ	בַּרוֹתָ	נְבָרוֹתָ	הֲבֵרוֹתָ
סַבּוֹת		נְסַבּוֹת	הֲסִבּוֹת		הוּסַבּוֹת	בַּרוֹת	נְבָרוֹת	הֲבֵרוֹת
סַבּוֹתִי		נְסַבּוֹתִי	הֲסִבּוֹתִי		הוּסַבּוֹתִי	בַּרוֹתִי	נְבָרוֹתִי	הֲבֵרוֹתִי
סַבּוּ		נָסַבּוּ	הֵסֵבּוּ א׳ הֵסַבּוּ		הוּסַבּוּ	בָּרוּ	נָבָרוּ	הֵבָרוּ
סַבּוֹתֶם		נְסַבּוֹתֶם	הֲסִבּוֹתֶם		הוּסַבּוֹתֶם	בַּרְתֶּם	נְבָרוֹתֶם	וכו׳
סַבּוֹתֶן		נְסַבּוֹתֶן	הֲסִבּוֹתֶן		הוּסַבּוֹתֶן	בַּרְתֶּן	נְבָרוֹתֶן	
סַבּוֹנוּ		נְסַבּוֹנוּ	הֲסִבּוֹנוּ		הוּסַבּוֹנוּ	בַּרְנוּ	נְבָרוֹנוּ	
סַב סַבָּה סַבִּים ־וֹת ∗ סוֹבֵב ־בֵבָה		נָסַב נְסַבָּה נְסַבִּים ־וֹת	מֵסֵב מְסִבָּה מְסִבִּים ־וֹת		הוּסַב ־סַבָּה הוּסַבִּים	בַּר בָּרָה , בָּרִים ־וֹת	נָבַר נְבָרָה	מֵבֵר מְבֵרָה
סָבוּב סְבוּבָה סְבוּבִים ־וֹת			מוּסָב מוּסַבָּה מוּסַבִּים ־וֹת			בָּרוּר בְּרוּרָה בְּרוּרִים ־וֹת		מוּבָר ־רָה
עתיד א׳	עתיד ב׳		עתיד א׳	עתיד ב׳				
אָסֹב	אֶסֹּב	אִסַּב	אָסֵב	אַסֵּב	אוּסַב	אָבֹר	אִבַּר	אָבֵר
תָּסֹב	תִּסֹּב	תִּסַּב	תָּסֵב	תַּסֵּב	תּוּסַב	תָּבֹר	תִּבַּר	תָּבֵר
תָּסֹבִּי	תִּסֹּבִּי	תִּסַּבִּי	תָּסֵבִּי	תַּסֵּבִּי	תּוּסַבִּי	תָּבֹרִי	תִּבָּרִי	תָּבֵרִי
יָסֹב וַיָּסָב	יִסֹּב	יִסַּב	יָסֵב וַיָּסֶב	יַסֵּב	יוּסַב	יָבֹר	יִבַּר	
תָּסֹב	תִּסֹּב	תִּסַּב	תָּסֵב	תַּסֵּב	תּוּסַב	תָּבֹר	תִּבַּר	
נָסֹב	נִסֹּב	נִסַּב	נָסֵב	נַסֵּב	נוּסַב	נָבֹר	נִבַּר	
תָּסֹבּוּ	תִּסֹּבּוּ	תִּסַּבּוּ	תָּסֵבּוּ	תַּסֵּבּוּ	תּוּסַבּוּ	תָּבֹרוּ	תִּבָּרוּ	
יָסֹבּוּ	יִסֹּבּוּ	יִסַּבּוּ	יָסֵבּוּ	יַסֵּבּוּ	יוּסַבּוּ	יָבֹרוּ	יִבָּרוּ	
תְּסֻבֶּינָה	תִּסֹּבְנָה	תִּסַּבְנָה	תְּסִבֶּינָה	תַּסֵּבְנָה	תּוּסַבֶּינָה	תְּבֻרֶינָה	תִּבָּרְנָה	תְּבֵרֶינָה
סָבוֹב סֹב כְּ בְּ לְ מִסֹּב		הִסּוֹב הִסַּב	הָסֵב		הוּסַב	בָּרוֹר בֹּר (בָּר)	הִבּוֹר הִבַּר	הָבֵר
סֹב (סָב) סֹבִּי סֹבּוּ סֻבֶּינָה		הִסַּב הִסַּבִּי ־בּוּ הִסַּבְנָה	הָסֵב הָסֵבִּי ־בּוּ הֲסִבֶּינָה			בֹּר בֹּר בֹּרִי בֹּרוּ בֹּרֶינָה	הִבַּר הִבָּרִי ־בָּרוּ הִבָּרְנָה	הָבֵר הָבֵרִי הָבֵרוּ הֲבֵרֶינָה

*) הבינונים הרגושים הולכים ע״ד נע״ו: סוֹבֵב, סוֹבָב, הִסְתּוֹבֵב.

معتل لام الفعل وهو الف ، נחי ל״א

קַל	נִפְעַל	פִּעֵל	פֻּעַל	הִפְעִיל	הָפְעַל	הִתְפַּעֵל
(1. 2. 5.)						
מָצָא وجد	נִמְצָא	מִצֵּא	מֻצָּא	הִמְצִיא	הָמְצָא	הִתְמַצֵּא
מָצְאָה	נִמְצְאָה	מִצְּאָה	מֻצְּאָה	הִמְצִיאָה	הָמְצְאָה	הִתְמַצְּאָה
מָצָאתָ	נִמְצֵאתָ	מִצֵּאתָ	מֻצֵּאתָ	הִמְצֵאתָ	הָמְצֵאתָ	הִתְמַצֵּאתָ
מָצָאת	נִמְצֵאת	מִצֵּאת	מֻצֵּאת	הִמְצֵאת	הָמְצֵאת	הִתְמַצֵּאת
מָצָאתִי	נִמְצֵאתִי	מִצֵּאתִי	מֻצֵּאתִי	הִמְצֵאתִי	הָמְצֵאתִי	הִתְמַצֵּאתִי
מָצְאוּ	נִמְצְאוּ	מִצְּאוּ	מֻצְּאוּ	הִמְצִיאוּ	הָמְצְאוּ	הִתְמַצְּאוּ
מְצָאתֶם	נִמְצֵאתֶם	מִצֵּאתֶם	מֻצֵּאתֶם	הִמְצֵאתֶם	הָמְצֵאתֶם	הִתְמַצֵּאתֶם
מְצָאתֶן	נִמְצֵאתֶן	מִצֵּאתֶן	מֻצֵּאתֶן	הִמְצֵאתֶן	הָמְצֵאתֶן	הִתְמַצֵּאתֶן
מָצָאנוּ	נִמְצֵאנוּ	מִצֵּאנוּ	מֻצֵּאנוּ	הִמְצֵאנוּ	הָמְצֵאנוּ	הִתְמַצֵּאנוּ
מֹצֵא מֹצְאָה מוֹצֵאת מֹצְאִים ־וֹת	נִמְצָא ־צָאָה נִמְצָאִים ־וֹת	מְמַצֵּא ־צְּאָה מְמַצְּאִים ־וֹת	מֻצָּא מֻצָּאָה מֻצָּאִים ־וֹת	מַמְצִיא ־צִיאָה מַמְצִיאִים ־וֹת	הָמְצָא הָמְצָאָה הָמְצָאִים ־וֹת	מִתְמַצֵּא מִתְמַצְּאָה מִתְמַצְּאִים ־וֹת
מָצוּא מְצוּאָה מְצוּאִים ־וֹת		מְמֻצָּא ־צָּאָה מְמֻצָּאִים ־וֹת		מָמְצָא ־צָאָה מָמְצָאִים ־וֹת		
אֶמְצָא	אִמָּצֵא	אֲמַצֵּא	אֲמֻצָּא	אַמְצִיא	אָמְצָא	אֶתְמַצֵּא
תִּמְצָא	תִּמָּצֵא	תְּמַצֵּא	תְּמֻצָּא	תַּמְצִיא	תָּמְצָא	תִּתְמַצֵּא
תִּמְצְאִי	תִּמָּצְאִי	תְּמַצְּאִי	תְּמֻצְּאִי	תַּמְצִיאִי	תָּמְצְאִי	תִּתְמַצְּאִי
יִמְצָא	יִמָּצֵא	יְמַצֵּא	יְמֻצָּא	יַמְצִיא	יָמְצָא	יִתְמַצֵּא
תִּמְצָא	תִּמָּצֵא	תְּמַצֵּא	תְּמֻצָּא	תַּמְצִיא	תָּמְצָא	תִּתְמַצֵּא
נִמְצָא	נִמָּצֵא	נְמַצֵּא	נְמֻצָּא	נַמְצִיא	נָמְצָא	נִתְמַצֵּא
תִּמְצְאוּ	תִּמָּצְאוּ	תְּמַצְּאוּ	תְּמֻצְּאוּ	תַּמְצִיאוּ	תָּמְצְאוּ	תִּתְמַצְּאוּ
יִמְצְאוּ	יִמָּצְאוּ	יְמַצְּאוּ	יְמֻצְּאוּ	יַמְצִיאוּ	יָמְצְאוּ	יִתְמַצְּאוּ
תִּמְצֶאנָה	תִּמָּצֶאנָה	תְּמַצֶּאנָה	תְּמֻצֶּאנָה	תַּמְצֶאנָה	תָּמְצֶאנָה	תִּתְמַצֶּאנָה
מָצוֹא מְצֹא	נִמְצֹא הִמָּצֵא	מַצּוֹא מַצֵּא	מֻצָּא	הַמְצֵא ־צִיא	הָמְצָא	הִתְמַצֵּא
מְצָא מִצְאִי מִצְאוּ מְצֶאנָה	הִמָּצֵא הִמָּצְאִי הִמָּצְאוּ הִמָּצֶאנָה	מַצֵּא מַצְּאִי מַצְּאוּ, מַצֶּאנָה		הַמְצֵא ־צִיאִי הַמְצִיאוּ ־צֶאנָה		הִתְמַצֵּא הִתְמַצְּאִי הִתְמַצְּאוּ הִתְמַצֶּאנָה

تصريف الفعل ... هاء ו׳ נחי ל״ה

קַל	נִפְעַל	פִּעֵל	פֻּעַל	הִפְעִיל	הָפְעַל	הִתְפַּעֵל
(1—7) גָּלָה [هاجر]	נִגְלָה [ظهر]	גִּלָּה [كشف]	גֻּלָּה	הִגְלָה [شتت]	הָגְלָה	הִתְגַּלָּה
גָּלְתָה	נִגְלְתָה	גִּלְּתָה	גֻּלְּתָה	הִגְלְתָה	הָגְלְתָה	הִתְגַּלְּתָה
גָּלִיתָ	נִגְלֵיתָ	גִּלִּיתָ ־ גִּלֵּיתָ	גֻּלֵּיתָ	הִגְלִיתָ ־לֵיתָ	הָגְלֵיתָ	הִתְגַּלִּיתָ
גָּלִית	נִגְלֵית	גִּלִּית	גֻּלֵּית	הִגְלִית	הָגְלֵית	הִתְגַּלִּית
גָּלִיתִי	נִגְלֵיתִי	גִּלִּיתִי	גֻּלֵּיתִי	הִגְלִיתִי	הָגְלֵיתִי	הִתְגַּלִּיתִי
גָּלוּ	נִגְלוּ	גִּלּוּ	גֻּלּוּ	הִגְלוּ	הָגְלוּ	הִתְגַּלּוּ
גְּלִיתֶם	נִגְלֵיתֶם	גִּלִּיתֶם	גֻּלֵּיתֶם	הִגְלִיתֶם	הָגְלֵיתֶם	הִתְגַּלִּיתֶם
גְּלִיתֶן	נִגְלֵיתֶן	גִּלִּיתֶן	גֻּלֵּיתֶן	הִגְלִיתֶן	הָגְלֵיתֶן	הִתְגַּלִּיתֶן
גָּלִינוּ	נִגְלֵינוּ	גִּלִּינוּ	גֻּלֵּינוּ	הִגְלִינוּ	הָגְלֵינוּ	הִתְגַּלִּינוּ
גֹּלֶה גֹּלָה גֹּלִים ־וֹת	נִגְלֶה נִגְלָה נִגְלִים ־וֹת	מְגַלֶּה מְגַלָּה מְגַלִּים ־וֹת	גֻּלֶּה גֻּלָּה גֻּלִּים ־וֹת	מַגְלֶה מַגְלָה מַגְלִים ־וֹת	הָגְלֶה הָגְלָה הָגְלִים ־וֹת	מִתְגַּלֶּה ־גַּלָּה מִתְגַּלִּים ־וֹת
גָּלוּי גְּלוּיָה גְּלוּיִם ־יוֹת		מְגֻלֶּה מְגֻלָּה מְגֻלִּים ־וֹת		מָגְלֶה מָגְלָה מָגְלִים ־וֹת 1)		
אֶגְלֶה	אִגָּלֶה	אֲגַלֶּה	אֲגֻלֶּה	אַגְלֶה	אָגְלֶה	אֶתְגַּלֶּה
תִּגְלֶה	תִּגָּלֶה	תְּגַלֶּה	תְּגֻלֶּה	תַּגְלֶה	תָּגְלֶה	תִּתְגַּלֶּה
תִּגְלִי	תִּגָּלִי	תְּגַלִּי	תְּגֻלִּי	תַּגְלִי	תָּגְלִי	תִּתְגַּלִּי
יִגְלֶה יִגֶל	יִגָּלֶה יִגָּל	יְגַלֶּה יְגַל	יְגֻלֶּה	יַגְלֶה יֶגֶל	יָגְלֶה	יִתְגַּלֶּה יִתְגַּל
תִּגְלֶה	תִּגָּלֶה	תְּגַלֶּה	תְּגֻלֶּה	תַּגְלֶה	תָּגְלֶה	תִּתְגַּלֶּה
נִגְלֶה	נִגָּלֶה	נְגַלֶּה	נְגֻלֶּה	נַגְלֶה	נָגְלֶה	נִתְגַּלֶּה
תִּגְלוּ	תִּגָּלוּ	תְּגַלּוּ	תְּגֻלּוּ	תַּגְלוּ	תָּגְלוּ	תִּתְגַּלּוּ
יִגְלוּ	יִגָּלוּ	יְגַלּוּ	יְגֻלּוּ	יַגְלוּ	יָגְלוּ	יִתְגַּלּוּ
תִּגְלֶינָה	תִּגָּלֶינָה	תְּגַלֶּינָה	תְּגֻלֶּינָה	תַּגְלֶינָה	תָּגְלֶינָה	תִּתְגַּלֶּינָה
גְּלֹה גְּלוֹת	נִגְלֹה הִגָּלוֹת	גַּלֵּה גַּלּוֹת	גֻּלֵּה גֻּלּוֹת	הַגְלֵה ־לוֹת	הָגְלֵה ־לוֹת	הִתְגַּלֵּה ־גַּלּוֹת
גְּלֵה גְּלִי גְּלוּ גְּלֶינָה	הִגָּלֵה הִגָּלִי הִגָּלוּ הִגָּלֶינָה	גַּלֵּה (גַּל), גַּלִּי גַּלּוּ גַּלֶּינָה		הַגְלֵה (הֶגֶל) הַגְלִי הַגְלוּ הַגְלֶינָה		הִתְגַּלֵּה (הִתְגַּל) הִתְגַּלִּי הִתְגַּלּוּ ־גַּלֶּינָה

1) ולפני דגש הכינוי תמיד בקבוץ: מְכֻסֶּה ־סָּה ־סִּים ־סּוֹת.

פעל עזר	ל״ה מפיק הא על דרך השלמים		שרש שחה
קַל	קַל	הִפְעִיל	הִתְפַּעֵל
(1. 2.) הָיָה كان הָיְתָה הָיִיתָ הָיִית הָיִיתִי הָיוּ הֱיִיתֶם הֱיִיתֶן הָיִינוּ	(1. 5.) גָּבַהּ ارتفع גָּבְהָה גָּבַהְתָּ גָּבַהְתְּ גָּבַהְתִּי גָּבְהוּ גְּבַהְתֶּם גְּבַהְתֶּן גָּבַהְנוּ	הִגְבִּיהַּ הִגְבִּיהָה הִגְבַּהְתָּ הִגְבַּהְתְּ הִגְבַּהְתִּי הִגְבִּיהוּ הִגְבַּהְתֶּם הִגְבַּהְתֶּן הִגְבַּהְנוּ	(1. 5. 7.) הִשְׁתַּחֲוָה سجد הִשְׁתַּחֲוְתָה הִשְׁתַּחֲוִיתָ הִשְׁתַּחֲוִית הִשְׁתַּחֲוִיתִי הִשְׁתַּחֲווּ הִשְׁתַּחֲוִיתֶם הִשְׁתַּחֲוִיתֶן הִשְׁתַּחֲוִינוּ
הוֹיֶה (הֹוֶה) הוֹיָה הוֹיִם הוֹיוֹת (ליות)	גָּבוֹהַּ גְּבוֹהָה גְּבוֹהִים ־וֹת	מַגְבִּיהַּ מַגְבִּיהָה מַגְבִּיהִים ־וֹת	מִשְׁתַּחֲוֶה מִשְׁתַּחֲוָה מִשְׁתַּחֲוִים ־וֹת
רָאוּי רְאוּיָה רְאוּיִם ־וֹת		מֻגְבָּה מֻגְבָּהָה מֻגְבָּהִים ־וֹת	
אֶהְיֶה אֱהִי תִּהְיֶה תְּהִי תִּהְיִי יִהְיֶה יְהִי יֶהִי תִּהְיֶה תְּהִי נִהְיֶה נְהִי תִּהְיוּ יִהְיוּ תִּהְיֶינָה	אֶגְבַּהּ תִּגְבַּהּ תִּגְבְּהִי יִגְבַּהּ תִּגְבַּהּ נִגְבַּהּ תִּגְבְּהוּ יִגְבְּהוּ תִּגְבַּהְנָה	אַגְבִּיהַּ תַּגְבִּיהַּ תַּגְבִּיהִי יַגְבִּיהַּ תַּגְבִּיהַּ נַגְבִּיהַּ תַּגְבִּיהוּ יַגְבִּיהוּ תַּגְבֵּהְנָה	אֶשְׁתַּחֲוֶה תִּשְׁתַּחֲוֶה תִּשְׁתַּחֲוִי יִשְׁתַּחֲוֶה וַיִּשְׁתַּחוּ תִּשְׁתַּחֲוֶה וַתִּשְׁתַּחוּ נִשְׁתַּחֲוֶה תִּשְׁתַּחֲווּ יִשְׁתַּחֲווּ תִּשְׁתַּחֲוֶינָה
הָיֹה (הָיוֹ) הֱיוֹת בִּהְיוֹת לִהְיוֹת	גְּבֹהַּ	הַגְבִּהַּ ־בִּיהַּ	הִשְׁתַּחֲוֹת
הֱיֵה (הֱוֵה) הֱיִי הֱיוּ הֱיֶינָה		הַגְבֵּהַּ הַגְבִּיהִי הַגְבִּיהוּ הַגְבֵּהְנָה	הִשְׁתַּחֲוֵה הִשְׁתַּחֲוִי הִשְׁתַּחֲווּ הִשְׁתַּחֲוֶינָה

٥١ – هذا الفصل يحفظ بكامله [illegible]

الأعمال المركبه من حرفين   מרכבים   من حروف العلة

קל פ״נ ול״א	קל פ״נ ול״ה	הפעיל פ״נ ול״ה	קל פ״י ול״א	קל ע״ם פָּעֵל
(1.2.3.5.7.)	(1.2.5.)	(2.3.4.5.6.)	(1.5.6.)	(1.2.3.)
נָשָׂא حمل	נָטָה مال	הִכָּה ضرب	יָצָא خرج	יָרֵא خاف
נָשְׂאָה	נָטְתָה	הִכְּתָה	יָצְאָה	יָרְאָה
נָשָׂאתָ	נָטִיתָ	הִכִּיתָ	יָצָאתָ	יָרֵאתָ
נָשָׂאת	נָטִית	הִכִּית	יָצָאת	יָרֵאת
נָשָׂאתִי	נָטִיתִי	הִכִּיתִי הִכֵּיתִי	יָצָאתִי	יָרֵאתִי
נָשְׂאוּ	נָטוּ	הִכּוּ	יָצְאוּ	יָרְאוּ
נְשָׂאתֶם	נְטִיתֶם	הִכִּיתֶם	יְצָאתֶם	יְרֵאתֶם
נְשָׂאתֶן	נְטִיתֶן	הִכִּיתֶן	יְצָאתֶן	יְרֵאתֶן
נָשָׂאנוּ	נָטִינוּ	הִכִּינוּ	יָצָאנוּ	יָרֵאנוּ
נוֹשֵׂא ־שְׂאָה	נוֹטֶה נוֹטָה	מַכֶּה מַכָּה	יוֹצֵא יוֹצְאָה יוֹצֵאת	יָרֵא יְרֵאָה (יְרֵאת)
נוֹשְׂאִים ־וֹת	נוֹטִים ־וֹת	מַכִּים ־וֹת	יוֹצְאִים ־אוֹת	יְרֵאִים ־וֹת
נָשׂוּא	נָטוּי	מֻכֶּה מֻכָּה		
נְשׂוּאָה	נְטוּיָה			
נְשׂוּאִים ־וֹת	נְטוּיִם ־יוֹת	מֻכִּים ־וֹת		
אֶשָּׂא	אֶטֶּה אֵט	אַכֶּה אַךְ	אֵצֵא	אִירָא
תִּשָּׂא	תִּטֶּה תֵּט	תַּכֶּה תַּךְ	תֵּצֵא	תִּירָא
תִּשְׂאִי	תִּטִּי	תַּכִּי	תֵּצְאִי	תִּירְאִי
יִשָּׂא	יִטֶּה יֵט	יַכֶּה יַךְ	יֵצֵא	יִירָא
תִּשָּׂא	תִּטֶּה תֵּט	תַּכֶּה תַּךְ	תֵּצֵא	תִּירָא
נִשָּׂא	נִטֶּה נֵט	נַכֶּה	נֵצֵא	נִירָא
תִּשְׂאוּ	תִּטּוּ	תַּכּוּ	תֵּצְאוּ	תִּירְאוּ
יִשְׂאוּ	יִטּוּ	יַכּוּ	יֵצְאוּ	יִירְאוּ
תִּשֶּׂאנָה	תִּטֶּינָה	תַּכֶּינָה	תֵּצֶאנָה	תִּירֶאנָה
נָשׂוֹא	נָטֹה נְטוֹת	הַכֵּה הַכּוֹת	יָצוֹא צֵאת	יָרוֹא יְרֹא
נְשׂוֹא שׂוֹא				בִּי־ לִי־ לְרֹא
שְׂאֵת שֵׂאת				מִירֹא
שָׂא שְׂאִי	נְטֵה נְטִי	הַכֵּה (הַךְ) הַכִּי	צֵא צְאִי צְאוּ	יְרָא יִרְאִי
שְׂאוּ שֶׂאנָה	נְטוּ נְטֶינָה	הַכּוּ הַכֶּינָה	צֶאינָה (ת׳ צֶאנָה)	יִרְאוּ יְרֶאנָה

מורכבים

נפעל	קל פ״י ול״ה	הפעיל פ״י ול״ה	קל ע״ו ול״א	הפעיל ע״ו ול״א
	(1. 2. 5.)		(1. 5. 6.)	
נוֹרָא	יָרָה قذف	הוֹרָה	בָּא دخل - جاء	הֵבִיא
נוֹרְאָה	יָרְתָה	הוֹרְתָה	בָּאָה	הֵבִיאָה
נוֹרֵאתָ	יָרִיתָ	הוֹרֵיתָ	בָּאתָ	הֵבֵאתָ הֲבִיאוֹתָ
נוֹרֵאת	יָרִית	הוֹרֵית	בָּאת	הֵבֵאת
נוֹרֵאתִי	יָרִיתִי	הוֹרֵיתִי	בָּאתִי	הֵבֵאתִי
נוֹרְאוּ	יָרוּ	הוֹרוּ	בָּאוּ	הֵבִיאוּ
נוֹרֵאתֶם	יְרִיתֶם	הוֹרֵיתֶם	בָּאתֶם	הֲבֵאתֶם הֲבִיאוֹתֶם
נוֹרֵאתֶן	יְרִיתֶן	הוֹרֵיתֶן	בָּאתֶן	הֲבֵאתֶן הֲבִיאוֹתֶן
נוֹרֵאנוּ	יָרִינוּ	הוֹרֵינוּ	בָּאנוּ	הֵבֵאנוּ הֲבִיאוֹנוּ
נוֹרָא ־אָה נוֹרָאִים ־וֹת	יוֹרֶה יוֹרָה יוֹרִים ־וֹת	מוֹרֶה מוֹרָה מוֹרִים ־וֹת	בָּא בָּאָה בָּאִים ־וֹת	מֵבִיא מְבִיאָה מְבִיאִים ־וֹת
	יָרוּי יְרוּיָה יְרוּיִם ־וֹת	מוּרֶה מוּרָה מוּרִים ־וֹת		מוּבָא מוּבָאָה מוּבָאִים ־וֹת
אִוָּרֵא	אִירֶה	אוֹרֶה	אָבוֹא	אָבִיא
תִּוָּרֵא	תִּירֶה	תּוֹרֶה	תָּבוֹא	תָּבִיא
תִּוָּרְאִי	תִּירִי	תּוֹרִי	תָּבוֹאִי	תָּבִיאִי
יִוָּרֵא	יִירֶה וַיִּיר	יוֹרֶה וַיּוֹר	יָבוֹא	יָבִיא וַיָּבֵא
תִּוָּרֵא	תִּירֶה	תּוֹרֶה	תָּבוֹא	תָּבִיא
נִוָּרֵא	נִירֶה	נוֹרֶה	נָבוֹא	נָבִיא
תִּוָּרְאוּ	תִּירוּ	תּוֹרוּ	תָּבוֹאוּ	תָּבִיאוּ
יִוָּרְאוּ	יִירוּ	יוֹרוּ	יָבוֹאוּ	יָבִיאוּ
תִּוָּרֶאנָה	תִּירֶינָה	תּוֹרֶינָה	תָּבֹאנָה תְּבוֹאֶינָה	תָּבֶאנָה
הִוָּרֵא	יָרֹה יְרֹת בִּירוֹת	הוֹרוֹת	בּוֹא בְּבוֹא מְבוֹא	הָבֵא הָבִיא
הִוָּרֵא ־רְאִי הִוָּרְאוּ ־רֶאנָה	יְרֵה יְרִי יְרוּ יְרֶינָה	הוֹרֵה הוֹרִי הוֹרוּ הוֹרֶינָה	בֹּא בֹּאִי בֹּאוּ בֹּאנָה	הָבֵא הָבִיאִי הָבִיאוּ הָבֶאנָה

الضمائر הכנוים

קל עבר כָּתַב. כְּתָבַנִי (־בָנִי), כְּתָבְךָ (כְּתָבֶךָּ ־בֶךָ), כְּתָבֵךְ (־בֵךְ), כְּתָבוֹ ־בָהוּ, כְּתָבָהּ,
כְּתָבָנוּ, כְּתַבְכֶם, כְּתַבְכֶן, כְּתָבָם, כְּתָבָן.

כָּתְבָה. כְּתָבַתְנִי (־בָתְנִי), כְּתָבַתְךָ, כְּתָבָתֵךְ, כְּתָבַתּוּ (־בָתְהוּ), כְּתָבַתָּה, כְּתָבַתְנוּ.
כְּתָבַתְכֶם ־כֶן, כְּתָבָתַם, כְּתָבָתַן.

כָּתַבְתָּ. כְּתַבְתַּנִי (־תָּנִי) — — כְּתַבְתּוֹ (־תָּהוּ), כְּתַבְתָּהּ, כְּתַבְתָּנוּ — — כְּתַבְתָּם.
כְּתַבְתָּן.

כָּתַבְתְּ. כְּתַבְתִּנִי — — כְּתַבְתִּיהוּ (־תִּיו) כְּתַבְתִּיהָ; כְּתַבְתִּנוּ — — כְּתַבְתִּים, כְּתַבְתִּין.

כָּתַבְתִּי. — כְּתַבְתִּיךָ, כְּתַבְתִּיךְ, כְּתַבְתִּיו (־תִּיהוּ) כְּתַבְתִּיהָ — כְּתַבְתִּיכֶם
כְּתַבְתִּיכֶן, כְּתַבְתִּים, כְּתַבְתִּין

כָּתְבוּ. כְּתָבוּנִי ־בוּךָ ־בוּךְ, ־בוּהוּ, ־בוּהָ; כְּתָבוּנוּ ־בוּכֶם ־בוּכֶן ־בוּם ־בוּן.

כְּתַבְתֶּם ־תֶּן. כְּתַבְתּוּנִי — — כְּתַבְתּוּהוּ ־תּוּהָ; כְּתַבְתּוּנוּ — כְּתַבְתּוּם ־תּוּן.

כָּתַבְנוּ. — כְּתַבְנוּךָ ־נוּךְ, ־נוּהוּ ־נוּהָ; — . כְּתַבְנוּכֶם ־כֶן ־נוּם ־נוּן 1).

קל עתיד יִכְתֹּב. יִכְתְּבֵנִי, יִכְתָּבְךָ (־תָּבֶךָּ), יִכְתְּבֵךְ, יִכְתְּבוֹ (־בֵהוּ ־בֶנּוּ), יִכְתְּבֶהָ (־בָהּ ־בֶנָּה);
יִכְתְּבֵנוּ, יִכְתָּבְכֶם ־כֶן, יִכְתְּבֵם ־בֵן. וכן נוטים אֶכְתֹּב, תִּכְתֹּב, נִכְתֹּב 2).

יִכְתְּבוּ. יִכְתְּבוּנִי, ־בוּךָ ־בוּךְ, ־בוּהוּ ־בוּהָ; ־בוּנוּ, ־בוּכֶם ־כֶן, ־בוּם ־בוּן. וכן נוטים
תִּכְתְּבִי ־בוּ. תִּכְתֹּבְנָה: תִּכְתְּבוּךָ, ־בוּךְ, ־בוּהוּ ־בוּהָ וכו'.

קל מקור כְּתֹב. כָּתְבִי (־בֵנִי), כָּתְבְךָ או כְּתָבְךָ, כָּתְבֵךְ, ־בוֹ ־בָהּ; ־בֵנוּ, כְּתָבְכֶם ־כֶן או
כָּתְבְכֶם ־כֶן, כָּתְבָם ־בָן.

קל צווי כְּתֹב. כָּתְבֵנִי — — כָּתְבֵהוּ, כָּתְבָהּ (־בֶהָ); כָּתְבֵנוּ — — כָּתְבֵם, כָּתְבֵן.

כִּתְבוּ. כִּתְבוּנִי — — כִּתְבוּהוּ ־בוּהָ; כִּתְבוּנוּ — — ־בוּם ־בוּן. כִּתְבִי: כִּתְבִינִי וכו'.
כְּתֹבְנָה: כְּתֹבְנִי וכו'.

שְׁמַע. שְׁמָעֵנִי, שְׁמָעֵהוּ, שְׁמָעָהּ, שְׁמָעֵנוּ ־עֵם ־עֵן (בקמץ ע' וכן כלם ע' פ' פעל
וכן שְׁאָלֵהוּ, קָחֵנוּ.

פִּעֵל כִּתֵּב. כִּתְּבַנִי, כִּתֶּבְךָ, כִּתְּבֵךְ, ־בוֹ, ־בָהּ, כִּתְּבָנוּ כִּתֶּבְכֶם ־כֶן, כִּתְּבָם, כִּתְּבָן.

כִּתְּבָה. כִּתְּבַתְנִי, ־בַתְךָ, ־בָתֵךְ וכו'. כִּתַּבְתְּ: כִּתַּבְתִּנִי וכו'. בֵּרֵךְ: בֵּרְכַנִי, בֵּרַכְךָ,
בֵּרְכֵךְ, בֵּרַכְכֶם ־כֶן.

יְכַתֵּב. יְכַתְּבֵנִי, יְכַתֶּבְךָ, יְכַתְּבֵךְ ־בוֹ ־בָהּ; יְכַתְּבֵנוּ, יְכַתֶּבְכֶם ־כֶן יְכַתְּבֵם ־בֵן

יְבָרֵךְ. יְבָרְכֵנִי, יְבָרֶכְךָ, יְבָרְכֵךְ ־כוֹ ־כָהּ, יְבָרְכֵנוּ, יְבָרֶכְכֶם ־כֶן. יְבָרְכֵם ־כֵן

הפעיל הִכְתִּיב. הִכְתִּיבַנִי, הִכְתִּיבְךָ ־בֵךְ ־בוֹ. ־בָהּ הִכְתִּיבָנוּ. הִכְתִּיבְכֶם ־כֶן הִכְתִּיבָם
־בָן.

יַכְתִּיב. יַכְתִּיבֵנִי, יַכְתִּיבְךָ ־בֵךְ ־רוֹ ־בָהּ ־כְתִּיבֵנוּ ־בְכֶם ־כֵן. יַשְׁמִיעַ: יַשְׁמִיעֲךָ, יַשְׁמִיעֲכֶם

לִבַּשׁ. לִבְּשַׁנִי, לִבֶּשְׁךָ, לִבְּשֵׁךְ ־שׁוֹ ־שָׁהּ; לִבְּשָׁנוּ, לִבֶּשְׁכֶם, לִבְּשָׁם. — לִבְּשָׁה. לִבַּשְׁתַּנִי, לִבַּשְׁתְּךָ, לִבַּשְׁתִּיו וכו׳. לִבַּשְׁתָּ: לִבַּשְׁתַּנִי (נ׳ גופי נסתר בצירה ע״פ והשאר בִּכְתָב). — קל ע״פ פִּעֵל

יְלַבֵּשׁ. יְלַבְּשֵׁנִי ־בֶּשְׁךָ ־שׁוֹ ־שָׁהּ; יְלַבְּשֵׁנוּ ־בֶּשְׁכֶם ־בְּשֵׁם. וכן כלם ע״פ אִפְעַל יְשַׁמְּעֵנִי, יְשַׁמַּעֲךָ ־עֲכֶם. לַבֵּשׁ: לַבְּשֵׁנִי וכו׳.

אָהַב־אָהֵב. אֲהֵבַנִי, אֲהֵבְךָ, אֲהֵבֵךְ ־בוֹ ־בָהּ. ־בָנוּ, אֲהֶבְכֶם, אֲהֵבָם. אָהֲבָה: אֲהֵבַתְנִי, אֲהֵבַתְךָ. אָהַבְתָּ: אֲהַבְתִּיךָ — קל ע״פ

יֶאֱהַב. יֶאֱהָבֵנִי (־בֵנִי), יֶאֱהָבְךָ ־בֵךְ ־בוֹ ־בָהּ וכו׳. צווי, אֱהַב: אֱהָבֵנִי, אֱהָבוֹ, ־בָהּ וכו׳

יַעֲזֹר. יַעַזְרֵנִי, יַעַזְרְךָ, יַעַזְרֵךְ, יַעַזְרוֹ ־רֶהָ (יַעַזְרֶנָּה); יַעַזְרֵנוּ, יַעַזָרְכֶם, יַעַזְרֵם.

יִנְהַג. יִנְהָגֵנִי, יִנְהָגְךָ, יִנְהָגֵךְ ־הָגוֹ ־הָגָהּ, יִנְהָגֵנוּ, יִנְהָגְכֶם ־כֶן, יִנְהָגֵם ־גֵן. — קל ע״ג פִּעֵל

יְנַהֵג. יְנַהֲגֵנִי, יְנַהֶגְךָ, יְנַהֲגֵךְ ־גוֹ ־גָהּ, יְנַהֲגֵנוּ, יְנַהֶגְכֶם ־כֶן, יְנַהֲגֵם ־גֵן.

יְשַׁלַּח. יְשַׁלְּחֵנִי, יְשַׁלֵּחֲךָ, יְשַׁלְּחֵךְ ־חוֹ ־חָהּ. יְשַׁלְּחֵנוּ, יְשַׁלַּחֲכֶם ־כֶן, יְשַׁלְּחֵם ־חֵן. — ע״ג ול״ג

יֵלֵד. יֵלְדֵנִי, יֵלֶדְךָ, יֵלְדֵךְ, יֵלְדוֹ ־דָהּ, יֵלְדֵנוּ, יֶלְדְכֶם, יֵלְדֵם. — יֵלְדוּ: יֵלְדוּנִי.

יִירַשׁ. יִירָשֵׁנִי, יִירָשְׁךָ, יִירָשֵׁךְ ־שׁוֹ ־שָׁהּ; יִירָשֵׁנוּ, יִירַשְׁכֶם, יִירָשֵׁם. — יִירְשׁוּ: יִירָשׁוּנִי.

שָׂם. שָׂמַנִי, שָׂמְךָ, שָׂמֵךְ, שָׂמוֹ (שָׂמָהוּ), שָׂמָהּ; שָׂמָנוּ, שָׂמְכֶם, שָׂמָם. — שָׂמָה: שָׂמַתְנִי, שָׂמַתְךָ, שָׂמַתְהוּ, שָׂמָתְנִי, שָׂמַתּוּ. — שַׂמְתָּ: שַׂמְתַּנִי, — ע״ו עבר

שָׂם. שָׂמִי, שָׂמְךָ וכו׳ (שוה אל העבר׳). שָׂמָה. שָׂמָתִי, שָׂמָתְךָ, שָׂמָתֵךְ, שָׂמָתוֹ וכו׳. — ע״ו בינוני

יָשִׂים. יְשִׂימֵנִי, יְשִׂימְךָ ־מֵךְ ־מוֹ ־מֶהָ; יְשִׂימֵנוּ יְשִׂימְכֶם, יְשִׂימֵם. — יָשִׂימוּ: יְשִׂימוּנִי. — יָבִין: יְבִינֵנִי — ע״ו עתיד

שׂוּם. שׂוּמִי, שׂוּמְךָ שׂוּמֵךְ ־מוֹ ־מָהּ; שׂוּמֵנוּ. שׂוּמְכֶם, שׂוּמָם. — ע״ו מקור

שִׂים. שִׂימֵנִי, שִׂימוֹ או שִׂימֵהוּ, שִׂימָהּ; שִׂימֵנוּ, שִׂימֵם. — שִׂימִי: שִׂימִינִי, ־מִיהוּ ־מִיהָ, ־מִינוּ, שִׂימוּם. — ע״ו צווי

הערה. בעבר הפעיל הה״א בחטף סגל: הֱבִיאַנִי, הֱבִיאֲךָ, הֱפִיצָם.

סַב. סַבַּנִי, סַבְּךָ, סַבֵּךְ סַבּוֹ, סַבָּהּ, סַבָּנוּ. סַבְּכֶם, סַבָּם. — סַבָּה: סַבַּתְנִי, סַבַּתְךָ, סַבָּתֶךְ, סַבָּתוּ. — סַבּוֹתָ: סַבּוֹתַנִי, סַבּוֹתוֹ. — סַבּוֹת: סַבּוֹתִנִי. — כפולים עבר

סֹב. סֹבִי עם רַב. סֹבָה: סֹבָתִי עם רַבָּה (?). — בינוני

יָסֹב. יְסֻבֵּנִי, יְסֻבְּךָ, יְסֻבֵּךְ ־בּוֹ ־בָּהּ: יְסֻבֵּנוּ, יְסֻבְּכֶם, יְסֻבֵּם. — תָּסֹבִּי: תְּסֻבִּינִי. — יָסֹבּוּ: יְסֻבּוּנִי. — עתיד

בֵּית כְּנֶסֶת	الكنيسة	בִּימֵי	في ايام
קוֹל	صوت	הַמִּתְפַּלְּלִים	المصلون
חַזָּן	إمام	עֱנוּ	أجيبوا
מֵנִיף	يحرك	אָמֵן	أمين
סוּדָר	منديل ـ معطف		

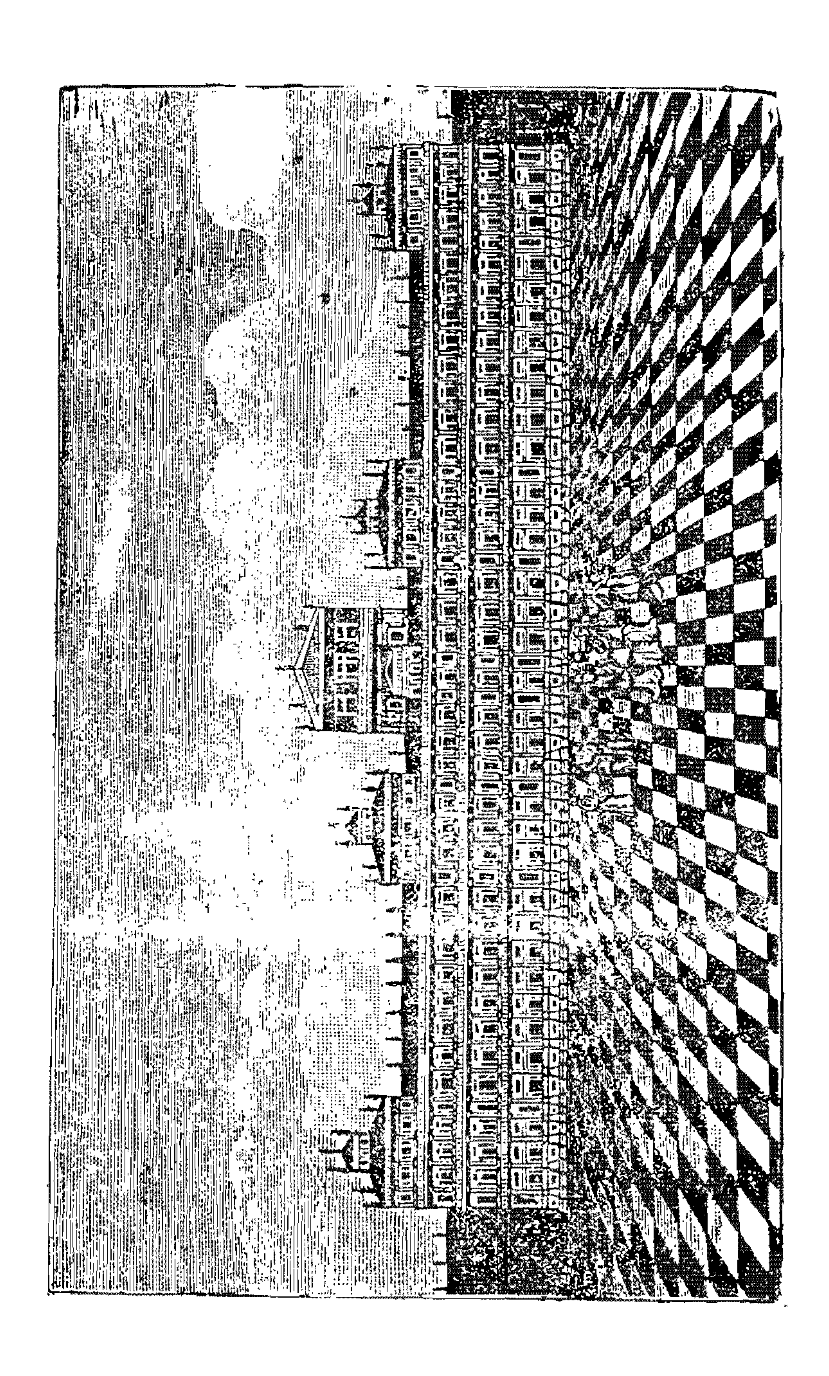
בֵּית הַכְּנֶסֶת בְּאַלֶכְּסַנְדְּרִיָּה (١)

בִּימֵי תַּלְמַי פִילוֹמֵטוֹר הָיָה בַּאֲלֶכְּסַנְדְּרִיָּה בֵּית־כְּנֶסֶת גָּדוֹל וְנֶהְדָּר, וּמֵרֹב גָּדְלוֹ לֹא נִשְׁמַע בּוֹ קוֹל הַחַזָּן לְאָזְנֵי הַמִּתְפַּלְּלִים וּבִכְדֵי לְהוֹדִיעָם כִּי הַחַזָּן גָּמַר אֶת הַבְּרָכָה. הָיָה הַשַּׁמָּשׁ מֵנִיף בְּסוּדָר לֵאמֹר: עֱנוּ אָמֵן

يقصد بكلمة كنيسة "معبد يهودي" ، والمرادف الشائع لها كلمة "كنيس"

---

(١) هذه الكنيسة بنيت فى عهد [illegible] حويبو حوالى سنة ٣٥٨٠ للخليقة فى عهد فيه كانت الاسكندرية يقيم بها من اليهود ما ينيف على مليون نسمة وكان بها مجلساً للشيوخ وآخر للنواب وكان بها كثير من المدارس العليا وكانت تدرس فيها الفلسفة فى عهد الفيلسوف الشهير (فيلون) واسمه بالعبرى ידידיה

(٢٥)

בנין	بناء	הפנימי	الداخلي
גזית	نحت	קדש קדשים	قدس الاقداس
קיר	حائط	החיצוני	الخارجي
קרש	لوح	נהדר	بديع
ארז	ارز	השתרעה	ممتدة
פתוחי	نقوش	חצר	حوش ـ دار
כרובים	كروبيم (صور)	כיור	ابريق

בנין בית המקדש

שלמה המלך בנה את בית המקדש מאבני גזית, וקירותיו מבית כסו מקרשי ארזים ועליהם היו פתוחי ציצים ותמורות וכרובים מצופים זהב, הבית הפנימי נקרא „דביר" או, קדש קדשים ובו עמדו, שני כרובי זהב פורשי כנפיהם מעל ארון העדות ـ הבית החיצוני נקרא „היכל" או „מקדש" ובו נמצאו: השלחן עם לחם הפנים, המנורה ויתר כלי הקדש לארך המקדש היה אולם נהדר נשען על שני עמודי נחשת. מסביב לאולם השתרעה חצר רחבת-ידים, ובה נמצאו: מזבח נחשת גדול. וכיור נחשת לרחצה לכהנים, שנקרא מפני גדלו גם, ים הנחשת

تدريب على إجراء *حوار بالعبرية*

*سيدة: عفوا هل أتوبيس رقم ١٩ يقف هنا؟

אִשָּׁה : סְלִיחָה, אוֹטוֹבּוּס מִסְפָּר תְּשַׁע- עֶשְׂרֵה עוֹמֵד פֹּה?

**رجل : نعم ،أيضا١٢ و٢٣.

אִישׁ : כֵּן, גַּם שְׁתֵּים-עֶשְׂרֵה וְעֶשְׂרִים וְשָׁלוֹשׁ.

- :رقم ١٩ يسافر إلي لوسط المدينة؟

הָאִשָּׁה : מִסְפָּר תְּשַׁע-עֶשְׂרֵה נוֹסֵעַ לְמֶרְכַּז הָעִיר?

** :نعم هو يصل أيضا للوسط.

הָאִישׁ : כֵּן, הוּא מַגִּיעַ גַּם לַמֶּרְכָּז.

* : هل أنت تعرف أين بنك هبوعليم؟

הָאִשָּׁה : אַתָּה יוֹדֵעַ אֵיפֹה בַּנְק הַפּוֹעֲלִים?

** : لا أنا لا أعرف.فلتسألي السائق.

האיש : לֹא, אֲנִי לֹא יוֹדֵעַ. תִּשְׁאֲלִי אֶת הַנֶּהָג.

* : متى يصل الأتوبيس؟

הָאִשָּׁה : מָתַי מַגִּיעַ הָאוֹטוֹבּוּס?

** : يجب أن يصل الآن
הָאִישׁ : הוּא צָרִיךְ לְהַגִּיעַ עַכְשָׁיו

* :أنا أراه قادما .
הָאִשָּׁה : אֲנִי רוֹאָה אוֹתוֹ בָּא.

** : أنت تحتاجين للسفر بهذا الأتوبيس
הָאִישׁ : אַתְּ צְרִיכָה לִנְסֹעַ בָּאוֹטוֹבּוּס הַזֶּה

السيدة(للسائق):أنا أريد أن أصل لبنك هبوعليم. أنت تعرف أين هو؟
הָאִשָּׁה לַנֶּהָג אֲנִי רוֹצָה לְהַגִּיעַ לְבַנְק הַפּוֹעֲלִים .אַתָּה יוֹדֵעַ אֵיפֹה זֶה?

السائق : أنت تحتاجين للنزول في المحطة القادمة.
הַנֶּהָג : אַתְּ צְרִיכָה לָרֶדֶת בַּתַּחֲנָה הַבָּאָה.

السيدة : البنك بعيد عن المحطة؟
האשה הַבַּנְק רָחוֹק מִן הַתַּחֲנָה ؟

السائق: لا قريب جدا.تتجهين في أول شارع يمين.مائة أو مائة وخمسين مترا من المحطة.
הַנֶּהָג : לֹא,קָרוֹב מְאֹד .בָּרְחוֹב הָרִאשׁוֹן יָמִינָה.מֵאָה,מֵאָה וַחֲמִישִּׁים מֶטֶר מֵהַתַּחֲנָה.

السيدة: شكرا جزيلا
האשה תּוֹדָה רַבָּה

בתשואות סוערות נתקבל הנשיא סאדאת, כאשר נכנס לאולם המליאה — ורק שני ח"כים לא מחאו כף ◻ תחילה לא פעלו מכשירי־ההאזנה — ואחר־כך השתבש התרגום ◻ כמעט בעל־כורחם נותרו 800 האורחים נעולים במשכן־הכנסת, מצפים ליציאתו של סאדאת — אך הוא רואיין במשך שעה בחדר סמוך ◻ „כן, אני אופטימי", השיב לשאלת עיתונאי

יום שני, י"א כסלו תשל"ח, 21.11.1977

— מאת גדעון רייכר —

רק שניים לא מחאו כף אתמול — אריק שרון וגאולה כהן. הכל נעמדו על רגליהם — ראש־הממשלה, שרים, חברי־הכנסת, שרים מצריים, קהל האורחים מכל רחבי תבל, פשוט הח"כים וסתם אורחים.

שלוש תקיעות־חצוצרה בירכו את יומה הגדול של כנסת־ישראל. כבוד ניגש צעד אל הכורסה החומה נשיא מצרים, אנואר סאדאת. הכנסת, שרק שלוש פעמים בתולדותיה מחאו בה כף, כמעט יצאה מכליה. על־פי התקנון אין מוחאים כף בכנסת. אבל, אגבל קיבלה הח"כים הוד להה "איטשוכה": „נבחא כף — ובכל התה".

סאדאת, לובש חליפה כחולה חיוורת בצבע תכלת ועניבתו הכחולה מנוקדת בלבן, תפס את מקומו מימינו של יושב־ראש הכנסת. זהו המקום המכובד יותר, מכבודו של היו־שב־ראש, יצחק שמיר, ישב נשיא המדינה, שהפסגה אסרים קציר.

אף־שר לא נעדר משולחן־הממשלה שלה. שר־הבטחון, עזר ויצמן, נשען נפס את שפתיו מחמת הכאב, קם כמיטתו בבית־החולים והובא אל אולם־המליאה בכיסא־גלגלים. אחר־כך קם בכוח על רגליו, שהאחת כהן נתו־נה בגבס תנוח, נשען על מקלו, אל כורסתו. רבים קמו לברכו. הגר אריק שרון העביר נשיקה מצלצלת על לחיו החבוקה.

אחד ללא חליפה

שעה ארוכה טרם תקיעת החצו־צרת ומאום של שני הנשיאים, תפסו הח"כים והאורחים — אותו קומץ מאושרים, שזכו בכרטיסי־הזמנה — את מקומותיהם.

מבעוד־יום ראגו הסכנאי כן־צ־ין על העורך להג"ח מיתקן לתידגום סימולטאני על כיסאו של כל אורח סללת־תאים והקבה בסהירות ין ישבו המתורגמנים לעברית, לאנגלית ולערבית.

רחש עבר באולם: גברים הסי־בעלי פנים קפוחות כרוכן, שיבה הדוקה בצדעם, נכנסו פנימה. ח"כים מכל הכנסות, ראשי־ממשלות ושרים לשעבר תפסו את מקומותיהם. מבעית

החקשם הסלא של נאום סאדאת —
בעמוד 11; נאום בגין — בעמוד 13; ונאום פרס — בעמוד 13; ביקור סאדאת ב„יד ושם" — בעמוד 15; ב„קבר הקדושי" — בעמוד 17 והתפילה ב„אל־אקצה" — בעמודים 19—25. התצלומים: שאי קרן.

כמהח לשנה הגדולה, גולדה מאיר, לבושה בכחול, מחבקת ומברכת ידי־דים. יצחק רבין מאושש כלשהו, כי חל־פה הרוחה, מבקש מחבריו־לסי־עה: „מחר, כאשר יבקר אצלנו אנואר סאדאת, אנא חבריה תנו לו לדבר, נקשיב לו". הדברים נאמרו בתשובה להצעה, כי חברי־הסיעה יביאו בפני הנשיא־האורח את השקפותיהם.

והנה, השר־לשעבר ישראל גלילי, וכה, כי תפתיסגרו הלכינה עוד והר. לא הרחק ממנו — שר המשפטים לשעבר, יעקב שמשון שפירא, ושר־הצבא ד"ר דב יוסף. על ידיע האורחים המכובדים יושבים שרי הי־חוץ והתעבורה המצריים ובגל ליש־כתו של נשיא מצרים. האורחים נבר־כים קמצא, סוקרים בעיניים מחתאות את האולם הגדול הזה. המשאר מוקד־רים דברי־עוצבה.

הכל לבושים בחליפות. רק ח"כ אחד, הרב חיים דרוקמן (מפד"ל), בחר להופיע בחולצה תכלת.

הכל מחייכים. אפילו פניו של יצחק רבין מתרככים. עוד שעה קלה החצוצרות יתקעו. ראש הממשלה, מנחם בגין, מציין במיסמך. המבהח לפניו. שר־החוץ, משה דיין, מהורהר, תומך ראשו בין כפות־ידיו. פניה של גולדה מאיר מתוחות, מבטה מ־רוכז. שר־הבטחון, טליבה בהירה, מסגר חיוך לעבר של ח"כ תופיק טובי, ותיק הח"כים של סיעת־רק"ח. „נו", מה אתה אומר. „זהו יום־חג או לא?"

תופיק טובי אינו בטוח. השעה 4 בדיוק.

אחרית הימים

אנואר סאדאת מבצבץ מבעד כי־צינת נוכח אור־הזרקורים, נכנס ל־אולם. ונצעד אל כיסא הרם. הכל קמו על רגליהם. מהאות־הבמים נמשכו בדיקה סלולה. הנביא המצרי חייך בגרום לעבר מברכיו.

„ישיבה זו כונסה על־פי סעיף 56א' של תקנון־הכנסת לפי בקשת הממשלה והחלטת ועדת־הכנסת מ־יום ח' בכיסלו תשל"ח", פתח ואמר יושב־ראש הכנסת, יצחק שמיר, ומייד פנה אל סגן־הספרים: שנים הנואמים אחריו — לרבות סאדאת — הידכו לצטט פרוטר.

„והיה באחרית הימים", קרא שמיר מספר ישעיהו, „נכון יהיה בית ה' בראש ההרים ונישא מגבעות ו־נהרו אליו כל הגוים והלכו עמים רבים ואמרו: לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלוקי יעקב ויורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו. כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים ושפט בין הגוים והוכיח לעמים רבים וכיתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמ־רות. לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה".

ברוח חזונו של הנביא ישעיהו בן אמוץ אני, מקדם בברכה חמה את אורחנו רם־המעלה, נשיא הרפובליקה הערבית המצרית, נאומו לו בגושם חפצה ובתקווה־שבלבי,

המשך ▶

(السادات في الكنيست)

תשואות סוערות تصفيق حاد **שאלת עיתונאי** سؤال صحفي

נכנס دخل **ניצבו** وقفوا

המליאה الجلسة **רחבי תבל** أنحاء الكون-أرجاء العالم

ח"כים أعضاء الكنيست **נשות הח"כים** زوجات أعضاء الكنيست

מחאו כף لم يصفقوا **אורחים** ضيوف

לא פעלו لم تعمل **שלוש תקיעות חצוצרה** ثلاث نفخات بوق

מכשירי ההאזנה أجهزة الاستماع **בשרו** بشروا

השתבש תרגום ارتبكت الترجمة **בכל העוז** بكل القوة

בעל כורחם رغما عنهم (مضطرين) **לובש** يلبس-يرتدي

נעולים محتجزين **חליפה** بدلة

משכן כנסת مقر الكنيست **צבע תכלת** لون أزرق

אך لكن **עניבתו** رابطة عنقه

סאדאת (الرئيس) السادات **מנוקדת** (منقطة)

רואיין أجرى معه حوارا **נשיא המדינה** رئيس الدولة

אופטימי متفائل **נעדר** غاب

השיב أجاب

נשיא מצרים رئيس مصر

שר הבטחון وزير الدفاع

מיטתו فراشه

בית החולים مستشفى

כיסא גלגלים كرسي متحرك

נשען يتكئ

מקלו عكازه-عصاه

צעד سار-خطى

נשיקה قبلة

לחיו وجنتيه

חיבקו أحتضنه

טרם قبل

מאושרים عدد(محدود) من السعداء

כרטיסי הזמנה كروت دعوات

דאגו اهتموا

טכנאי فني (متخصص في التقنيات)

הגיעה עם הבעל להשתלת שיער – ושוכנעה לעבור הפרייה

מאת יונתן הללי

נועם בנו הלך לניתוח השתלת שיער ויצא מבית החולים עם שיער על ראשו ותינוק בזרועותיו, לאחר 16 שנות המתנה.

בנו, תושב חיפה, הגיע למרכז הרפואי אלישע בחיפה כדי לעבור השתלת שיער. סידרת הטיפולים החלה לפני שנה וחצי. "מכיוון שהטיפול מחייב הרדמה מקומית, ממליצים הרופאים שלא לנהוג לאחר מכך", סיפר בנו. הוא הזעיק לבית החולים את אשתו ורד, בת 36, על מנת שתסיע אותו לביתם אחרי הטיפול.

כשהגיעה הרעיה לבית החולים פגשה שם את ד"ר נתן לוריס, מנהל המחלקה להפרייה חוץ גופית באלישע, שכבר הכיר אותה מטיפולי הפרייה שעשתה אצלו במרכז הרפואי רמב"ם ולא הצליחה יחד עם בעלה להביא ילד לעולם. לבני הזוג בנו ילדה בת 17, רונה, אבל הם רצו בילד נוסף ובמשך שנים רבות ניסו להביא ילד אך טיפולי ההפרייה לא צלחו.

לפני שנתיים החליטו השניים להפסיק עם טיפולי ההפרייה. הפגישה המחודשת עם ד"ר לוריס גרמה לשניים לנסות מחדש את מזלם. הטיפול הראשון והשני כשלו, אבל השלישי הצליח. לפני שבעה חודשים נולד להם בן.

(زرع شعر وتخصيب)

הגיעה وصلت	**לפני שנה וחצי** قبل عام ونصف
עם مع	**החלה** بدأت
הבעל الزوج	**אשתו** زوجته
השתלת زرع	**הפגישה** اللقاء
שער شعر	**ניתוח** عملية جراحية
שוכנעה تم إقناعها	**ד"ר** دكتور
לעבור إجراء	**נסו** حاولوا
הפריה تخصيب	**החליטו** قرروا
יצא خرج	**להפסיק** التوقف
תינוק رضيع	**שבעה** سبعة
זרועותיו ذراعيه	**חודשים** شهور
המתנה انتظار	**בן** أبن
רפואי طبي	
חוץ גופית خارج الجسد	
מחייב يستلزم	
הרדמה تخدير	
ממליצים ينصحون	
הרופאים الأطباء	

מכות

ארבעה פצועים בקטטה המונית בקלפי בנגב

מאת אמיר בוחבוט, פליקס פריש וסעיד בדראן

מספר אזרחים נפצעו אתמול בתגרות שפרצו בקלפיות ברחבי הארץ.

בעקבות חשד לזיוף בקלפי בתל־שבע בדרום, פרצה במקום קטטה המונית, בה נפצעו ארבעה בני אדם. סמוך לשעה 15:00 חשד תושב תל־שבע, כי בחורה מקומית ביצעה הונאה בקלפי והצביעה מספר פעמים. במהרה פרצה במקום קטטה רבת משתתפים בין שבט אבו־אסא לבין שבט אברגאנם. כוח משטרה בפיקוד מפקד תחנת משטרת העיירות, ושוטרי משמר הגבול, הוזעקו למקום והרגיעו את הרוחות. הפצועים פונו לבית החולים סורוקה בבאר־שבע עם חבלות קלות בראשם.

ואילו במושבה מגדל בצפון, אחד המצביעים בקלפי תקף אתמול באגרופים את יו"ר ועדת הבחירות במושבה, חיים ברלס. החשוד בתקיפה, רוד קארסנסי, כבן 40, נעצר על ידי משטרת טבריה בפיקודו של סגן ניצב יעקב זיגדון, ושופט בית משפט השלום בטבריה, דון שפירא, האריך את מעצרו בשישה ימים. בהחלטתו כתב השופט, כי המעשה של קארסנטי חמור מעין כמרתו והוא רואה בו פגיעה במערכת הדמוקרטית של הבחירות. לאחר התקיפה [illegible] השוטרים מברלס להתפנות לבית חולים, אך הוא התעקש להמשיך ולשבת בראש הוועדה עד לתום הבחירות.

בטייבה נעצר אתמול יו"ר ועדת קלפי בחשד שתקף את סגנו, אשר נזקק לטיפול רפואי בבית החולים מאיר כפר סבא.

(تزوير انتخابات)

מכות ضربات

פצועים جرحى

קטטה مشاجرة

המונית جماعية

קלפי صندوق انتخاب

נקב النقب

תגרות مصادمات -مشاجرات

פרצות اندلعت

רחבי הארץ أنحاء إسرائيل

זיוף تزييف

מקומית محلية(من سكان الإقليم)

סמוך ל حوالي (بالقرب من)

הונאה نصب -غش-خداع

שבט قبيلة

תחנת משטרה قسم شرطة

בית החולים المستشفى

חבלות إصابات

מצביעים ناخبون

כוח قوة

שופט قاضي

התעקש صمم -تشدد-اصر

המשיך استمر

הוועדה اللجنة

נזקק احتاج

משטרת קפריסין חושדת כי שני הישראלים יצאו לכפר הקטן איה טיכונס כדי להעביר מידע לשני טורקים ■ הכפר סומן על המפה שנמצאה ברשותם

מאת דוד לביא
שליח מעריב לקפריסין

משטרת קפריסין חושדת כי שני הישראלים העצורים בניקוסיה נפגשו עם שני אזרחים טורקים, כדי להעביר אליהם מידע.

ממקורות משטרתיים בקפריסין נודע למעריב, כי לפי החשד, הפגישה התקיימה בכפר איה טיכונס, הממוקם בין לימסול ובין הכפר דיגי, שבו התגוררו השניים ברירת נפש. הכפר הזה הוא אחד משלושת המקומות שסומנו על המפה אשר נתפסה ברשותם.

רשת הטלוויזיה הקפריסאית אנטנה מסרה, כי אחד מאנשי הקשר הוא תושב טורקיה, והאחר תושב הצד הטורקי של קפריסין.

באיה טיכונס, הנמצאת כשלושה קילומטרים מהחוף הדרומי של קפריסין, נראו אתמול עשרות רבות של תיירים בריטים, גרמנים וצרפתים, וגם לא מעט קפריסאים טורקים. בכפר הזה – להבדיל מזיגי – ניתן להיטמע בקלות מבלי לעורר חשד אצל התושבים המקומיים, המורגלים בתיירים ובתיקתוקי מצלמות.

בכפר המנומנם הרוגע המשיכו גם אתמול החיים היפים: בסברות אכלו דגים מכוננים שזה עתה הועלו ברשת, בחוצות הכפר סבבו תיירים תאבי מציאות.

■ אווירת חשדנות

אבל אווירת החשדנות המאפיינת את הימים האחרונים לא פסחה אתמול גם על איה טיכונס. צלמי עיתונות אשר צילמו במקום עוכבו בידי המשטרה, אשר הוזעקה על ידי אזרחים קפריסאים, ש"פרשת הריגול" הפכה אותם לדרוכים במיוחד. אחרי הצגת תעודות עיתונאי הורשו הצלמים להמשיך בדרכם.

בכפר זיגי עצמו, שבו נעצרו השניים, ניכרה אתמול תכונה: בין בית הדפוס ששימש את הישראלים לבין הטלפון הציבורי, שממנו – על פי החשד – נערכה השיחה האחרונה של אחד מהם, נראו מכוניות צבאיות. "מיקום המגורים שהם בחרו לעצמם לא היה מקרי", אמר אחד השכנים.

(جواسيس في قبرص)

משטרת קפריסין شرطة قبرص

חושדת تشك

כפר قرية

כדי من اجل - لكي

להעביר מידע لنقل معلومات

טורקים أتراك

המפה الخريطة

ברשותם في حيازتهم

الاختصار

הראשי תבות קצורים

א

א	אדון	سيد
א"ב	אלף-בית	ابجدية
אב"ד	אב-בית-דין	قاضي
אב"כ	אטומי-ביולגי-כימי	ذري بيولوجي كيماوي
אג"ם	אגף מבצעים	אגף המטה فرع العمليات- فرع الاركان
אדמו"ר	אדוננו מורנו ורבנו	سيدنا معلمنا وحاخمنا
אה"ח	אחר החרבן	بعد خراب الهيكل
אה"צ	אחרי הצהרים	بعد الظهر
אחה"ס	אחר הספירה	بعد الميلاد
א"י	ארץ ישראל	ارض اسرائيل
אכ"א	אגף כח אדם	فرع القوى البشرية
אל"מ	אלוף משנה	عقيد
אמ"ן	אגף מודיעין	فرع المخابرات
אצ"ל	ארגון צבאי לאומי	منظمة عسكرية قومية-عصابة صهيونية
ארה"ב	ארצות הברית	الولايات المتحدة
אש"ף	ארגן לשחרור פלשתין	منظمة التحرير الفلسطينية

ב

ב. א	בוגר אוניברסיטה	خريج جامعة
בג"ץ	בית דין גבוה לצדק	المحكمة العليا الاسرائيلية
ב"ד	בית דין	محكمة
בה"ח	בית-החולים	المستشفى
בהכ"נ	בית-הכנסת	المعبد
בה"ס	בית-הספר	المدرسة
ב"ח	בית-חולים	בית חרשת مستشفى-مصنع

اعتاد اليهود فرض طوقا من السرية على معاملاتهم ملجئين إلى استخدام الحروف العبرية في كتابة اللغة العربية حتى لا يفهم من حولهم مضمون النص كما استخدموا لغة "اليدش" (ألمانية مطعمة بالعبرية)، و"اللادينو" (اسبانية مطعمة بالعبرية). وفي هذا الإطار ساد في اللغة العبرية الحديثة استخدام الاختصارات فيتم أحيانا ابراز حروف الكلمة أو العبارة لكتابتها بدلا من كتابة الكلمة والعبارة كاملة ففي هذه الاختصارات تبرز حروف المكتوبة فقط ، بعضها من هذه الكلمة او العبارة في الاختصار.

בח"א :	בסיס חיל אויר	قاعدة لسلاح الطيران
בחו"ל :	בחוץ לארץ	في خارج اسرائيل
ב"כ :	בא כח	مفوض- ممثل
בכ"א :	בכל אפן	على أية حال
בי"ל :	בין לאומי	دولي
במד' :	במדבר	سفر الخروج
בנק"י :	ברית נער קומוניסטי	تحالف الشبا ب الشيوعي
בע' :	בתרגום השבעים	في الترجمة السبعينية
בע"פ :	בעל פה	شفوي
הועה"מ :	הועד המרכזי	اللجنة المركزية
היו"ר :	היושב ראש	رنيس المجلس
ה.מ :	הוד מעלתו הוד מלכתו	فخامته جلالته
השוה"צ :	השומר הצעיר	الحارس الفتى

ו

וה"ל	:	ועד הלשון	لجنة اللغة-المجمع
וי"א	:	ויש אומרים	وهناك يقولون
וי"ל	:	ויש לומר	ويجب أن يقال
ועה"ח	:	ועד החוץ	لجنة الخارجية
ועה"ל	:	ועד הלשון	لجنة اللغة
וק"ל	:	וקל להבין	من السهل أن نفهم
וש"נ	:	ושם נזכר	وهناك ذكر

ז

ז"א	:	זאת אומרת	هذا يعني
זו"נ	:	זכר ונקבה	ذكر وانثى
זחל"ם	:	זחל משרין	سيارة مصفحة
ז"ל	:	זכרונו לברכה	رحمه الله

ח

ח"א	חיל אויר	سلاح الطيران
	חכמים אומרים	حاخامات يقولون
חב'	חברה	شركة
חב"ל	חבלי לדה	مخاض الوضع
חב"מ	חבלי משיח	اضطرابات ما قبل المسيح المنتظر
חב"ר	חרבן בית ראשון	خراب الهيكل الاول
חב"ש	חרבן בית שני	خراب الهيكل الثاني
חה"נ	חיל הנדסה	سلاح المهندسين
חה"ס	חיל אספקה	سلاح الامداد
ח"ו	חס וחלילה - חס ושלום	حاشا الله
חו"כ	חתן וכלה	عريس وعروسة
חו"ל	חוץ לארץ	خارج اسرائيل
חו"ק	חפה וקדושין	كوشة عقد القران
ח"ז	חדש זה	هذا الشهر
חז"ל	חכמינו זכרונם לברכה	حاخاماتنا رحمهم الله

חז"פ	:	חולית זהוי פלילי	وحدة الفحص الجنائي
ח"ח	:	חיל המוש	سلاح التسليح
חי"ר	:	חיל רגלים	سلاح المشاة
ח"כ	:	חבר כנסת	عضو الكنيست
		חבר כבד	عضو فخري
חמ"ל	:	חדר מלחמה	غرفة الحرب
ח.נ	:	חבר נכבד	عضو موقر
חנ" מ	:	חמר נפץ מרסק	مادة متفجرة ذات شظايا

ט

טל'	:	טלפון	تليفون

י

יה"ב	:	ימי הבינים	العصور الوسطى
יה"כ	:	יום הכפורים	عيد الغفران
יה"מ	:	ים המלח	البحر الميت

יו"ר	יושב ראש	رئيس مجلس
י-ם	ירושלים	القدس
יע"צ :	יורש עצר	ولي عهد
יש"ו :	ימח שמו וזכרו	أهلكه الله

כ

כב' :	כבוד	محترم
כבי"ל :	כח בינלאומי	قوة دولية
כה"ע :	כתב העת	دورية-مجلة
כלו' .	כלומר	بمعنى - اي
כמ"מ :	כח מגנטי מניע	قوة مغناطيسية محركة
כמ"ת	כבוד מעלת תפארתו	فخامه سموه
כנ"ל .	כנזכר לעיל	كما ذكر في السطور السابقة
כ"ס :	כח סוס	قوة حصان
	כפר-סבא	مدينة"كفر سابا"
	כתב סתר	كتابة سرية
כת"ז	כתב זה	هذا النص

ל

לב"ב :	לחימה בשטח בנוי	حرب في منطقة مباني
לב"י :	למען בטחון ישראל(קרן)	من اجل أمن اسرائيل-صندوق
לה"ק :	לשון הקדש	اللغة المقدسة
לח"י :	לוחמי חרות ישראל	محاربي حرية اسرائيل-عصابة صهيونية
לט' :	לטינית לטובת	اللاتينية -لصالح
לי"מ :	לירה מצרית	جنية مصري
לי"ש :	לירה שטלינג ליל שבת	جنية استرليني-ليلة السبت
לכב' :	לכבוד	للمحترم
ל"מ :	לשון מקרא	لغة المقرا-التوراة
למה"ש :	למען השם	من اجل الرب
לפה"ס :	לפני הספירה	قبل الميلاد
לפה"צ :	לפני הצהרים	قبل الظهر
ל"ר :	לשון רבים	صيغة الجمع

מ

מ'	מטר	متر
מ.א	Master of Arts(m.a)	ليسانس في الآداب
מג"ב	משמר הגבול	حرس الحدود
מג"ד	מפקד גדוד	قائد كتيبة
מגד"א	מגן דוד אדום	نجمة داود الحمراء
מגל"ר	מגלה רשף	كاشف اللهب
מגמ"ק	מגלה מוקשים	كاشف الالغام
מד"ן	מדריך נער	مرشد شباب
מה"ג	מלת הגוף	الضمير في القواعد
מה"ח	מלת החבור	حرف عطف
מה"י	מלת היחס	حرف الجر
מה"ע	מלחמת העולם	الحرب العالمية
מוא"ז	מועצה אזורית	مجلس اقليمي
מו"ל	מוצא לאור	ناشر كتب

מו״מ	:	משא ומתן	مفاوضات
מונ״ר	:	מוקש נגד רכב	لغم ضد المركبات
מועה״ב	:	מועצת הבטחון	مجلس الامن
מזה״ת	:	מזרח התיכון	الشرق الاوسط
מזכ״ל	:	מזכיר כללי	سكرتير عام
מזל״ט	:	מטוס זעיר ללא טיס	طيارة صغيرة بدون طيار
מח״ט	:	מפקד חטיבה	قائد لواء
מחכ״א	:	מחלקת כח אדם	ادارة الموارد البشرية
מט״ח	:	מטבע חוץ	عملة اجنبية
מטכ״ל	:	מטה כללי	الاركان العامة
מכב״י	:	מי כמוך באלים יי	من مثلك بين الالهه يا يهوه
מכ״ם	:	מגלה כוון (ו) מרחק	رادار
מל״א	:	מלאכים א׳	ملوك اول
מל״ב	:	מלאכים ב׳	ملوك ثاني
מ״מ	:	ממלא מקום מושל מחוז	قائم باعمال حاكم اقليم

מע"מ	:	מס ערך נוסף	ضريبة القيمة المضافة
מ"פ	:	מפקד פלוגה	قائد سرية
מפא"י	:	מפלגת פועלי ארץ ישראל	حزب عمال ارض اسرائيل
מפד"ל	:	מפלגה דתית לאומית	الحزب الديني القومي
מפכ"ל	:	מפקד כללי	قائد عام -الشرطة
מפ"ם	:	מפלגת פועלים מאוחדת	حزب العمال الموحد
מצ"ח	:	משטרה צבאית חוקרת	شرطة لتحقيقات العسكرية
מ"ק	:	מטר מעקב	متر مكعب
מרה"ע	:	משה רבינו עליו השלום	سيدنا موسى عليه السلام
משהב"ט	:	משרד הבטחון	وزارة الدفاع

נ

נ'	:	נקבה	أنثى
נגמ"ש	:	נושאת גיסות משריינת	حاملة جنود مدرعة
נדל"ן	:	נכסי דלא ניידי	ممتلكات غير قابلة للحمل-عقارات
נח"ל	:	נער חלוצי לוחם	شباب محارب رائد
נ"ל	:	נזכר לעיל	ذكر فيما سبق

נעמ"ת	:	נשים עובדות ומתנדבות	نساء عاملات ومتطوعات
נת"ב	:	נמל תעופה בן גוריון	مطار بن جوريون

ס

ס'	:	סעיף ספר	بند كتاب
ס"א	:	סגן אלוף	مقدم
סבפ"י	:	סבר פנים יפות	ترحاب
סגר"ה	:	סגן ראש הממשלה	نائب رئيس الوزراء
ס"ה	:	סך הכל	اجمالي
סהנ	:	ספירת הנוצרים	التقويم الميلادي
סמ"ר	:	סנטימטר מרבע	سنتيمترمربع
סמנכ"ל	:	סגן מפקד כללי	نائب القائد العام
סמ"ע	:	סנטימטר מעקב	سنتيمتر مكعب
ס"ס	:	Schtz Staffleln. s.s.	قوات أمنية نازية

ע

ע"א	על אודות עובד אלילים	بشلن من عبدة الأوثان
עב"ם :	עצם בלתי מזהה	كيان غير معروف-مخلوق فضائي
עד"מ	על דרך משל	على سبيل المثال
ע"ה	עשרת הדברות	الوصايا العشر
עה"פ :	על הפרק	على جدول الاعمال
עה"ק	עיר הקדש	المدينة المقدسة
ע"ז	עבודה זרה	عبادة أوثان
עזה"נ	עזרת נשים	مكان النساء في المعبد
ע"י	על ידי	بواسطة
עיה"ר	עין הרע	العين الحاسدة
ע"מ	עירית ירושלים	بلدية القدس
עכו"ם	עובדי כוכבים ומזלות	عبدة النجوم والكواكب
עכ"פ	על כל פנים	على اية حال
עמ'	עמוד	صفحة

צא״י	:	צעירי אגודת ישראל	شباب اجودات يسرائيل
צב״ר	:	צעיר בריא רענן	شباب في صحة ونشاط
צה״ל	:	צבא הגנה לישראל	جيش الدفاع الاسرائيلي
צי״ם	:	צי ימי מסחרי	أسطول بحري تجاري-شركة
צל״ש	:	ציון לשבח	وسام

ק

קב״ט	:	קצין בטחון	ضابط أمن
ק״ג	:	קילוגרם	كيلو جرام
קה״ן	:	קצין הנדסה	ضابط مهندس
ק״ו	:	קל וחמר	ما بالك (الأمر أخطر عند مقارنته بالأمور الصغيرة)
קופ״ח	:	קפת חולים	صندوق المرضى (التأمين الصحي)
קמב״ץ	:	קצין מבצעים	ضابط عمليات
קמ״ט		קצין מטה	ضابط القيادة
קמ״ן		קצין מטה	ضابط القيادة
קמ״ש	:	קילומטרשעה	كيلو متر في الساعة
קפא״פ		קרב פנים אל פנים	حرب وجها لوجه
ק״ ת		קצין תוראי	ضابط نوبتجي
קת״ח		קצין תחזוקה	ضابط صيانة

ר

ר׳	:	רב רחוב	رابي(حاخام) _ شارع
רמב״ם	:	רבי משה בן מימון	الحاخام موسى ابن ميمون (مفسر للتوراة وفيلسوف عاش في مصر)

ת״ד	תבת דאר	صندوق بريد
תה״ש	תרגום השבעים	الترجمة السبعينية
תו״מ	תכף ומיד	حالا-على الفور
ת״ז	תעודת זהות	بطاقة تحقيق شخصية
תח״ש	תחום שבת	تخوم السبت (مسافة لا يجب تجاوزها يوم السبت)
ת״ל	תודה לאל	الحمد للرب
תל״ם	תנועה ליהדות מתקדמת	حركة من اجل يهودية متقدمة
תנ״ט	תותח נֶגֶדטנקים	مدفع مضاد للدبابات
תנ״מ	תותח נגד מטוסים	مدفع مضاد للطائرات
תפו״א	תפוח אדמה	بطاطس -بطاطا
תפו״ז	תפוח זהב	برتقال
תצ״א	תצלומי אויר	صور جوية
תר׳	תרגום תרגיל	ترجمة _ تدريب

الفهـــرس